

KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

Academiejaar 2023-2024

Lookism en de Assepoesterbepaling

Een studie naar de toepassing van artikel 14 EVRM bij discriminaties wegens fysieke kenmerken (*lookism*)

Promotor: Prof. Dr. Koen LEMMENS
Corrector: Prof. Dr. Arthur DYEUVRE
Begeleider: Eva SEVRIN

Masterscriptie ingediend door
Marie EGLEM
Bij het eindexamen voor de graad van
MASTER IN DE RECHTEN

KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

Academiejaar 2023-2024

Lookism en de Assepoesterbepaling

Een studie naar de toepassing van artikel 14 EVRM bij discriminaties wegens fysieke kenmerken (*lookism*)

Promotor: Prof. Dr. Koen LEMMENS
Corrector: Prof. Dr. Arthur DYEUVRE
Begeleider: Eva SEVRIN

Masterscriptie ingediend door
Marie EGLEM
Bij het eindexamen voor de graad van
MASTER IN DE RECHTEN

“People say sometimes that Beauty is superficial. That may be so. But at least it is not so superficial as Thought is. To me, Beauty is the wonder of wonders. It is only shallow people who do not judge by appearances. The true mystery of the world is the visible, not the invisible.”

Oscar Wilde, *The Picture of Dorian Gray*

SAMENVATTING

Deze masterthesis handelt over *lookism*. *Lookism* is een discriminatievorm waarbij gediscrimineerd wordt op grond van het uiterlijk van mensen. Over het onderwerp is al veel inkt gevloeid, maar over de stand van zaken met betrekking tot *lookism* op Europees mensenrechtelijk niveau is er echter weinig tot geen informatie vindbaar. Bijgevolg onderzoekt deze masterthesis, bij wijze van exploratief onderzoek, hoe en in welke mate artikel 14 EVRM – dat door sommige auteurs ook de Assepoesterbepaling wordt genoemd – beschermt tegen situaties van *lookism*.

Naar analogie met de structuur van artikel 14 EVRM gaat de thesis in de eerste plaats dus na hoe en in welke mate de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden van geslacht, ras en godsdienst tegen situaties van *lookism* kunnen beschermen. Vervolgens onderzoekt de masterthesis hoe en in welke mate het begrip ‘andere status’ uit artikel 14 EVRM verstaan als leeftijd, handicap en genderidentiteit, beschermt tegen situaties van *lookism*. Ten derde gaat de thesis na hoe en in welke mate fysieke kenmerken zelf een ‘andere status’ kunnen uitmaken. Hiertoe analyseert de thesis het arrest *Moraru tegen Roemenië*. Het EHRM oordeelde in dit arrest immers voor de eerste keer dat een fysiek kenmerk – met name de omvang van een persoon – een erkende discriminatiegrond uitmaakt onder artikel 14 EVRM.

Op deze manier kan de masterthesis de centrale onderzoeksvraag al behoorlijk beantwoorden. Desalniettemin blijven bepaalde gevallen onzeker. Hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism* die niet samenvallen met door de rechtspraak van het EHRM erkende discriminatiegronden, blijft namelijk onduidelijk. Bijgevolg probeert de thesis deze laatste onduidelijkheden op te heffen. Dit doet de thesis door na te gaan hoe en in welke mate deze overige situaties van *lookism* voldoen aan de achterliggende motieven die het bestaan van de reeds erkende discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM verklaren. Deze achterliggende motieven zijn de historiek van benadeling, het onveranderlijke karakter van de eigenschap en de bescherming van de menselijke waardigheid. Indien deze overige situaties van *lookism* namelijk voldoen aan de achterliggende motieven, dienen ook zij logischerwijze beschermd te worden door artikel 14 EVRM. Op deze manier kan de masterthesis een sluitend antwoord formuleren op de centrale onderzoeksvraag hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism*. Van dit antwoord kan op pagina 72 een schematisch overzicht worden teruggevonden.

INHOUDSTAFEL

SAMENVATTING	
INHOUDSTAFEL	I
INLEIDING	1
AFDELING I. VOORWERP VAN HET ONDERZOEK	1
AFDELING II. ONDERZOEKSVRAGEN EN ONDERZOEKSMETHODE	5
HOOFDSTUK I. LOOKISM	9
AFDELING I. BEGRIPSOMSCHRIJVING	9
AFDELING II. GESCHIEDENIS	11
AFDELING III. GEVOLGEN	15
HOOFDSTUK II. LOOKISM EN DE ERKENDE DISCRIMINATIEGRONDEN VAN ARTIKEL 14 EVRM	19
AFDELING I. DISCRIMINATIEVORMEN.....	19
AFDELING II. UITDRUKKELIJK NEERGESCHREVEN DISCRIMINATIEGRONDEN	25
§1. <i>Geslacht</i>	25
A. Begripsomschrijving	25
B. Geslacht en lookism	27
§2. <i>Ras</i>	29
A. Begripsomschrijving	29
B. Ras en lookism	31
§3. <i>Godsdienst</i>	32
A. Begripsomschrijving	32
B. Godsdienst en lookism	33
§4. <i>Concluderend antwoord</i>	35
AFDELING III. ANDERE STATUS	36
§1. <i>Begripsomschrijving</i>	36
A. Engel en anderen tegen Nederland.....	37
B. Kjeldsen en anderen tegen Denemarken	38
C. Springett en anderen tegen het Verenigd Koninkrijk.....	39
D. Erkende vormen van ‘andere status’	40
§2. <i>‘Andere status’ verstaan als leeftijd, handicap en genderidentiteit</i>	42
A. Leeftijd	42

1. Begripsomschrijving	42
2. Leeftijd en lookism	44
B. Handicap	45
1. Begripsomschrijving	45
2. Handicap en lookism.....	47
C. Genderidentiteit.....	49
1. Begripsomschrijving	49
2. Genderidentiteit en lookism	50
§3. ‘Andere status’ verstaan als omvang van de persoon	50
A. Moraru tegen Roemenië.....	50
B. Overige fysieke kenmerken.....	51
§4. Concluderend antwoord	52
HOOFDSTUK III. LOOKISM EN DE NIET ERKENDE DISCRIMINATIEGRONDEN VAN ARTIKEL 14 EVRM.....	54
AFDELING I. ACHTERLIGGENDE MOTIEVEN	54
AFDELING II. HISTORIEK VAN BENADELING	55
§1. Begripsomschrijving.....	55
§2. Historiek van benadeling en lookism.....	57
AFDELING III. ONVERANDERLIJKE KARAKTER	58
§1. Begripsomschrijving.....	58
§2. Onveranderlijke karakter en lookism	59
AFDELING IV. BESCHERMING VAN DE MENSELIJKE WAARDIGHEID	61
§1. Begripsomschrijving.....	61
§2. Menselijke waardigheid en lookism	64
AFDELING V. CONCLUDEREND ANTWOORD	66
HOOFDSTUK IV. BESLUIT.....	69
AFDELING I. CONCLUDEREND ANTWOORD	69
KORTE, PERSOONLIJKE EVALUTIE.....	73
BIBLIOGRAFIE	75
RECHTSPRAAK	75
RECHTSLEER	83
NIET JURIDISCHE LITERATUUR.....	90

INLEIDING

AFDELING I. VOORWERP VAN HET ONDERZOEK

1. **Lookism** – In de vierde eeuw voor Christus schreef de Griekse filosoof Aristoteles dat schoonheid een beter hulp is dan alle aanbevelingsbrieven. Hoewel dit citaat eeuwenoud is, blijft de inhoud ervan uiterst actueel. Ook in de hedendaagse samenleving spelen schoonheid en meer algemeen, uiterlijk, een prominente rol. Wie bijvoorbeeld voldoet aan de maatschappelijke schoonheidsstandaarden, bezit als het ware een gouden ticket dat toegang verleent tot de betere jobs¹, de betere vrienden², de beter partners³, kortom het betere leven. Wie deze heersende schoonheidsstandaarden daarentegen niet beantwoordt, wordt geregeld onderworpen aan benadeling en achterstelling. De literatuur omschrijft deze discriminatie op grond van schoonheid en meer algemeen, op grond van uiterlijk, met het begrip *lookism*.⁴ *Lookism* zal dan ook het onderwerp uitmaken van deze thesis.

---

¹ K. DION, E. BERSCHIED en E. WALSTER, “What is Beautiful is Good”, *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, (285) 288; A. LITTLE, D. BURT en D. PERRETT, “What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality”, *Personality and Individual Differences* 2006, (1107) 1108; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

² K. DION, E. BERSCHIED en E. WALSTER, “What is Beautiful is Good”, *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, (285) 288; E. LEMAY, M. CLARK en A. GREENBERG, “What Is Beautiful Is Good Because What Is Beautiful Is Desired: Physical Attractiveness Stereotyping as Projection of Interpersonal Goals”, *Personality and Social Psychology Bulletin* 2010, (339) 339; G. LORENZO, J. BIESANZ en L. HUMAN, “What Is Beautiful Is Good and More Accurately Understood: Physical Attractiveness and Accuracy in First Impressions of Personality”, *Psychological Science* 2010, (1777) 1777; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

³ K. DION, E. BERSCHIED en E. WALSTER, “What is Beautiful is Good”, *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, (285) 288; A. LITTLE, D. BURT en D. PERRETT, “What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality”, *Personality and Individual Differences* 2006, (1107) 1108; M. RAVISIO, “Engineering Human Beauty”, *Australian Journal of Philosophy* 2022, (1) 2-3; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1038.

⁴ J. AYTO, *Twentieth Century Words*, Oxford, Oxford University Press, 1999, 485; A. COOK, “Fat Pride”, *Washington Post Magazine* 1978, www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/magazine/1978/05/14/fat-pride/782c4d14-4c75-424b-aff0-ae62cc8dd8fa/; A. DAVIS, “‘Lookism’, Common Schools, Respect and Democracy”, *Journal of Philosophy of Education* 2008, (811) 811; J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 632; T. GREY, “Cover Blindness” in R. POST, K. APPIAH, J. BUTLER, T. GREY en R. SIEGEL (eds.), *Prejudicial Appearances*, Londen, Duke University Press, 2001, (85) 85-86; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 2; A. MASON, “What’s wrong with everyday lookism?”, *Politics, Philosophy & Economics* 2021, (315) 315; F. MINERVA, “Lookism” *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 1; F. MINERVA, “The Invisible Discrimination Before Our Eyes: A Bioethical Analysis”, *Bioethics* 2017, (180) 181; P. TAKAC, “Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism”, *Ethics & Bioethics* 2020, (59) 59; L. TIETJE en S. CRESAP, “Is lookism Unjust?: The Ethics of Aesthetics and Public Policy Implications”, *Journal of*

2. Juridische bescherming – Het begrip *lookism* is van recente datum. Het werd voor het eerst gebruikt in 1978 in een artikel van de Washington Post Magazine dat de onrechtvaardigheid van het fenomeen beschreef.⁵ Sindsdien is over het onderwerp al veel inkt gevloeid. Filosofen, economen, psychologen en juristen; allen hebben ze een eigen mening over de vraag of personen tegen *lookism* moeten worden beschermd en hoe deze bescherming er dan precies moet uitzien. Een mogelijke optie is de juridische bescherming van *lookism*. Deze juridische bescherming impliceert dat uiterlijk als discriminatiegrond wordt erkend.⁶ Bepaalde rechtssystemen hebben voor deze beschermingswijze gekozen. Zo is er in de Verenigde Staten één staat (Michigan⁷) en zes steden (Santa Cruz⁸, Urbana⁹, San Francisco¹⁰, het District van Columbia¹¹, Howard County¹² en Madison¹³) die discriminatie op grond van

---

Libertarian Studies 2005, (31) 31; C. WARHURST, D. VAN DEN BROEK, R. HALL en D. NICKSON, “Lookism: The New Frontier of Employment Discrimination?”, *Journal of Industrial Relations* 2009, (131) 133.

⁵ J. AYTO, *Twentieth Century Words*, Oxford, Oxford University Press, 1999, 485; A. COOK, “Fat Pride”, *Washington Post Magazine* 1978, www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/magazine/1978/05/14/fat-pride/782c4d14-4c75-424b-aff0-ae62cc8dd8fa/; F. MINERVA, “Lookism” *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 1; P. TAKAC, “Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism”, *Ethics & Bioethics* 2020, (59) 59-60.

⁶ J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 634; A. MASON en F. MINERVA, “Should the Equality Act 2010 Be Extended to Prohibit Appearance Discrimination?”, *Political Studies* 2022, (425) 439; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1075.

⁷ Art. 2, 37.2202, section 202, 1, a Elliott-Larsen Civil Rights Act (US), <https://www.michigan.gov/-/media/Project/Websites/mdcr/legal/public-act-453-of-1976-elliott-larsen.pdf?rev=778962c60c314c849814d5a560e5ad93>; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1048 en 1081-1083.

⁸ Chapter 9.83, section 9.83.020 Santa Cruz Municipal Code (US), <https://www.codepublishing.com/CA/SantaCruz/html/SantaCruz09/SantaCruz0983.html#9.83.020>; J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 641; R. POST, “Prejudicial Appearances: The Logic of American Antidiscrimination Law” in R. POST, K. APPIAH, J. BUTLER, T. GREY en R. SIEGEL (eds.), *Prejudicial Appearances*, Londen, Duke University Press, 2001, (1) 7; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1081-1082.

⁹ Chapter 12, section 12-39 Code of ordinances city of Urbana (US), https://library.municode.com/il/urbana/codes/code_of_ordinances?nodeId=COOR_CH12HURI_ARTIIDI.

¹⁰ Art. 33 San Francisco Police Code (US), https://wayback.archive-it.org/19238/20230114000327/https://sf-hrc.org/sites/default/files/Police_Code_Article%2033_6-13-2016_1.pdf; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1048 en 1081-1083.

¹¹ Chapter 14. Human Rights, §2-1401.02, 22 Code of the District of Columbia (US), <https://code.dccouncil.gov/us/dc/council/code/titles/2/chapters/14>; J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 638-639; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1086-1087.

¹² Titel 12, subtitle 2, section 12.201, XV Code County of Howard (US), https://library.municode.com/md/howard_county/codes/code_of_ordinances?nodeId=HOCOCO_TIT12HESOS_E_SUBTITLE_2HURI_S12.201DE; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1086-1087.

¹³ Chapter 39, 39.03, section 39.03.4a Code of ordinances city of Madison (US) https://library.municode.com/wi/madison/codes/code_of_ordinances?nodeId=COORMAWIVOIVCH32--45_CH39DECIRI_39.03EQOPOR; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1086-1087.

uiterlijk expliciet verbieden.¹⁴ Ook in Europa bestaan er verscheidene landen die uiterlijk uitdrukkelijk erkennen als een discriminatiegrond. Dit is bijvoorbeeld het geval in Frankrijk¹⁵ en België¹⁶.

3. Lookism en de Assepoesterbepaling – Wat de stand van zaken betreft met betrekking tot *lookism* op Europees mensenrechtelijk niveau is er echter weinig tot geen informatie vindbaar. Artikel 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna EVRM) – dat door bepaalde auteurs ook wel de Assepoesterbepaling wordt genoemd¹⁷ – erkent uiterlijk niet uitdrukkelijk als een beschermde discriminatiegrond. Dit betekent evenwel niet dat *lookism* in geen geval beschermd wordt door artikel 14 EVRM. Zo zouden andere uitdrukkelijk opgesomde discriminatiegronden een bescherming kunnen bieden tegen situaties waarin personen worden benadeeld omwille van uiterlijk. Vereisen dat alle werknemers bijvoorbeeld minstens 1m80 groot zijn, is een differentiatie op grond van uiterlijk, maar zou onder artikel 14 EVRM eveneens kunnen kwalificeren als indirecte discriminatie op grond van geslacht.¹⁸

4. Lookism als andere status – Deze uitdrukkelijk opgesomde discriminatiegronden komen in bepaalde situaties van *lookism* evenwel tekort. Indien een persoon bijvoorbeeld benadeeld wordt op grond van zwaarlijvigheid, kan hij zijn vordering op geen van de in artikel 14 EVRM opgesomde discriminatiegronden steunen. Door het gebruik van de woorden ‘op welke grond ook’ en ‘andere status’ laat artikel 14 EVRM echter ook ruimte voor de

---

¹⁴ J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 638-644; F. MINERVA, “The Invisible Discrimination Before Our Eyes: A Bioethical Analysis”, *Bioethics* 2017, (180) 186; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1048 en 1081.

¹⁵ Art. L1132-1 Code du travail (FR), [https://www.defenseurdesdroits.fr/sites/default/files/atoms/files/decision-cadre_apparence_physique.pdf](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000045391841#:~:text=Aucune%20personne%20ne%20peut%20%C3%AAtre.de%20la%20loi%20n%C2%B0; DEFENSEUR DES DROITS, <i>Décision-cadre du Défenseur des droits n°2019-205</i>, 2 octobre 2019, <a href=); K. BIDEAUX, “Tenue correcte exigée: Lookisme et emploi, un cas autobiographique”, *En Marges* 2021, (11) 12-13.

¹⁶ Artikel 3 Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie; UNIA, *Andere discriminatiegronden – Fysieke kenmerken*, <https://www.unia.be/nl/discriminatiegronden/andere-discriminatiegronden#Fysieke-kenmerken>.

¹⁷ O. ARNARDOTTIR, “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, (150) 151; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 212; P. QUINN, “The problem of stigmatizing expressions: The limits of anti-discrimination approaches”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2017, (23) 29.

¹⁸ EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, Moraru/Roemenië, §43; HvJ 18 oktober 2017, nr. C-409/16, Kalliri.

toevoeging van andere niet uitdrukkelijke opgesomde discriminatiegronden.¹⁹ Noch de rechtsleer, noch de rechtspraak bepaalt echter in hoeverre het begrip ‘andere status’ situaties van *lookism* kan dekken.

5. Lacune – Deze schaarste aan informatie binnen de rechtsleer en rechtspraak is opvallend. De meerderheid van de debatten en discussies omtrent het onderwerp van *lookism* vinden immers plaats in de Verenigde Staten en meer bepaald binnen het domein van het Amerikaanse arbeidsrecht. Bronnen die de juridische bescherming van *lookism* behandelen in een Europees mensenrechtelijk kader zijn daarentegen onvindbaar. De thesis tracht deze lacune bijgevolg aan te pakken door na te gaan hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism*.

6. Relevantie – Deze onderzoeksvraag is wetenschappelijk relevant doordat een analyse van het concept *lookism* in het licht van artikel 14 EVRM een dieper inzicht verschaft in de bepaling. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna EHRM) omschreef de verschillende discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM doorheen de tijd immers op diverse, soms zelf contradictorische, wijze. Door na te gaan hoe en in welke mate *lookism* gedekt

---

¹⁹ EHRM 8 juni 1976, nrs. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, Engel en anderen/Nederland, §72; O. ARNARDOTTIR, “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2014, (647) 648; O. ARNARDOTTIR, “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, (150) 153; S. BESSON, “Gender Discrimination under EU and ECHR Law: Never Shall the Twain Meet?”, *Human Rights Law Review* 2008, (647) 656; E. CLOOTS, J. VRIELINK en M. SPINOY, *Gelijk zijn versus gelijk krijgen*, Brussel, Intersentia, 2021, 12; M. COUSINS, *The european convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 66-67; E. DE BECKER, *Het recht op sociale zekerheid in de Europese Unie*, Brugge, die Keure, 2019, 141; E. ELLIS en P. WATSON, *EU Anti-Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 105-106; S. FREDMAN, “Emerging from the shadows: Substantive equality and article 14 of the european convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2016, (273) 275; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 125; F. GEMIEUX, “Le droit à la non-discrimination, un droit fondamental autonome. Étude de la portée du protocole n° 12 à la CEDH” in S. DOUMBE-BILLE en O. CORTEN (eds.), *Nouveaux droits de l’homme et internationalisation du droit*, Brussel, Bruylant, 2012, (81) 83-84; J. GERARDS, “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, (176) 179; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104; S. JANSEN, “Deel 4: De invloed van het Europese antidiscriminatierecht op privaatrechtelijke verhoudingen” in E. TERRY, V. SAGAERT en I. SAMOY (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Morsel, Intersentia, 2012, (145) 168; P. LAMBERT, “Vers une évolution de l’interprétation de l’article 14 de la convention Européenne des droits de l’homme?”, *Rev.trim.D.H* 1998, (497) 502; R. LOLJEEH, “Non-discrimination et égalité des sexes en droit européen” in S. DOUMBE-BILLE (ed.), *Justice et solidarité*, Brussel, Bruylant, 2012, (77) 80-81; M. MWAKAGALI, *International Human Rights Law and Discrimination Protections: A comparison of Regional and National Responses*, Boston, Brill, 2018, 42; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 221-222; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 407; C. VAN PETEGHEM, “Cultuur tussen de lijntjes lezen. EHRM-technieken ter bescherming van culturele rechten” in S. DE REY, N. VAN DAMME en T. GLADINEZ (eds.), *Grenzen voorbij*, Morsel, Intersentia, 2020, (725) 735.

wordt door de bepaling, ontstaat de mogelijkheid om deze opvallende diversiteit in de rechtspraak van het Hof te belichten en de verschillende invullingen uiteen te zetten. Daarnaast oordeelde het EHRM in het najaar van 2022 voor de eerste keer ten gronde over een discriminatie op basis van uiterlijk.²⁰ Twee jaar na deze vernieuwende uitspraak lijkt een onderzoek over het onderwerp aldus opportuun.

AFDELING II. ONDERZOEKSVRAGEN EN ONDERZOEKSMETHODE

7. Centrale onderzoeksvraag – Vanuit de hierboven beschreven lacune gaat de thesis dus na hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism*. Deze centrale onderzoeksvraag probeert bijgevolg een bepaald fenomeen, met name *lookism*, onder artikel 14 EVRM te brengen. Dit is bijgevolg een **definiërende onderzoeksvraag**.²¹ Deze definiërende, centrale onderzoeksvraag is echter complex en meervoudig. Om een antwoord te kunnen formuleren op deze vraag, is het derhalve noodzakelijk om eerst enkele subvragen te behandelen en te beantwoorden. Het antwoord op deze subvragen biedt de informatie die vereist is om de centrale onderzoeksvraag, op het einde van de thesis, te kunnen beantwoorden.²²

8. Eerste subvraag – Alvorens het onderzoek van start kan gaan, moet het onderwerp bij lezer bekend zijn. Bijgevolg onderzoekt de eerste subvraag wat *lookism* precies inhoudt. Deze vraag heeft tot doel om een bepaald begrip op een systematische wijze uiteen te zetten en bevattelijk weer te geven.²³ Bijgevolg is deze eerste subvraag een **beschrijvende onderzoeksvraag**.

9. Methodologie – Het onderzoek behandelt deze beschrijvende, eerste subvraag in drie verschillende delen. In eerste instantie zet de thesis het begrip *lookism* uiteen. Hiervoor hanteert het onderzoek sociaalwetenschappelijke, filosofische en juridische bronnen. In een tweede instantie buigt de thesis zich over de geschiedenis van het begrip *lookism*. Deze historische analyse is van belang om in [afdeling I van hoofdstuk III](#) te onderzoeken of *lookism* daadwerkelijk een historiek van benadeling kent die de juridische bescherming ervan

---

²⁰ EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, Moraru/Roemenië.

²¹ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 30-31; L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 11-12.

²² L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 28.

²³ L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 9-11.

rechtvaardigt. Voor dit historische luik maakt de thesis logischerwijze gebruik van historische bronnen. Tenslotte kaart het onderzoek, in het derde deel, de negatieve gevolgen aan die met *lookism* gepaard gaan. Dit derde deel is van belang om in [afdeling III van hoofdstuk III](#) na te gaan of *lookism* de menselijke waardigheid aantast en derhalve juridisch moet worden beschermd. Om deze negatieve gevolgen aan te kaarten, maakt de thesis voornamelijk gebruik van empirische data uit psychologisch en economisch onderzoek.

10. Tweede subvraag – Eens de lezer vertrouwd is geraakt met het begrip *lookism*, behandelt de thesis de tweede subvraag. In deze tweede subvraag onderzoekt de thesis welke discriminatievormen precies worden verboden door artikel 14 EVRM. Deze tweede subvraag beoogt aldus om het discriminatieverbod uit artikel 14 EVRM nauwkeurig uiteen te zetten en bevattelijk weer te geven. Bijgevolg is deze tweede subvraag een **beschrijvende onderzoeksvraag**.²⁴

11. Methodologie – Om deze tweede, beschrijvende onderzoeksvraag te beantwoorden, hanteert het werk rechtsleer en rechtspraak die de verschillende discriminatievormen uit artikel 14 EVRM opsommen en uiteenzetten. Uit de rechtsleer en rechtspraak blijkt immers dat artikel 14 EVRM heden ten dage tegen drie verschillende discriminatievormen beschermt, met name tegen directe discriminatie, tegen indirecte discriminatie en tegen het gebrek aan positieve acties.²⁵ Het werk zet deze drie discriminatievormen dan ook uiteen. Dit beschrijvende luik is ontzettend relevant voor het vervolg van de thesis. In het vervolg van de thesis zullen de drie verschillende discriminatievormen immers voortdurend gehanteerd worden. Het is bijgevolg belangrijk dat de lezer aan de hand van deze tweede, beschrijvende onderzoeksvraag vertrouwd wordt met het begrippenapparaat.

12. Derde subvraag – In de derde subvraag gaat de thesis na hoe en in welke mate de erkende discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM tegen situaties van *lookism* kunnen beschermen. Deze derde subvraag tracht het fenomeen van *lookism* dus te classificeren onder

---

²⁴ L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 9-11.

²⁵ EHRM 6 april 2000, nr. 34369/97, Thlimmenos/Griekenland, §44; EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/ Tsjechië, §175; J. GERARDS, “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, (176) 182-183; K. MONAGHAN, “Limitations and opportunities: a review of the likely domestic impact of Article 14 ECHR”, *European Human Rights Law Review* 2001, (167) 170-171; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 221-222; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 409-410; S. VAN DEN BOGAERT, *Discriminatie op grond van ras en afkomst*, Morsel, Intersentia, 2019, 14.

de discriminatiegronden die in de rechtspraak van het EHRM reeds erkend zijn. Deze derde subvraag is derhalve een **definiërende onderzoeksvraag**.²⁶

13. Methodologie – Naar analogie met de structuur van artikel 14 EVRM beantwoordt de thesis deze tweede, definiërende subvraag in twee delen. In het eerste deel gaat het werk na hoe en in welke mate de **uitdrukkelijk opgesomde discriminatiegronden** van geslacht, ras en godsdienst situaties van *lookism* kunnen dekken. Aan de hand van rechtsleer en rechtspraak, zet de thesis deze drie discriminatiegronden eerst uiteen. Vervolgens gaat de thesis na hoe en in welke mate *lookism* valt binnen deze drie classificatiecriteria. Overige opgesomde discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM zoals politieke mening, maatschappelijke afkomst en dergelijke meer hanteert het werk niet. Deze discriminatiegronden vallen in de meeste gevallen namelijk niet samen met fysieke kenmerken en zijn bijgevolg minder relevant gelet op het uiteindelijke doel van de thesis. In het tweede deel gaat het werk na hoe en in welke mate *lookism* gedekt wordt door het begrip ‘**andere status**’. De thesis zet het begrip ‘andere status’ in eerste instantie dus uiteen aan de hand van rechtsleer en rechtspraak. Vervolgens onderzoekt ze hoe en in welke mate *lookism* onder het begrip ‘andere status’ kan vallen, indien dit begrip wordt ingevuld als leeftijd, handicap en genderidentiteit. Ten slotte gaat de thesis dieper in op het arrest *Moraru tegen Roemenië*. Dit is namelijk het eerste arrest waarin het EHRM oordeelde dat een fysieke eigenschap, met name de omvang van een persoon, als een ‘andere status’ kan worden beschouwd en bijgevolg een erkende discriminatiegrond uitmaakt onder artikel 14 EVRM.

14. Vierde subvraag – De centrale onderzoeksvraag “hoe en in welke mate beschermt artikel 14 EVRM tegen situaties van *lookism*” kan op grond van de derde subvraag al behoorlijk worden beantwoord. Desalniettemin blijven bepaalde gevallen onzeker. Hoe en in welke mate artikel 14 EVRM namelijk beschermt tegen situaties van *lookism* die niet samenvallen met door de rechtspraak van het EHRM, erkende discriminatiegronden, blijft na het beantwoorden van subvraag drie onduidelijk. Bijgevolg probeert de vierde subvraag hier toch een antwoord op te formuleren. Dit doet de vierde subvraag door na te gaan hoe en in welke mate deze overige situaties van *lookism* voldoen aan de achterliggende motieven die het bestaan van de reeds erkende discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM verklaren. Indien deze overige situaties namelijk voldoen aan de achterliggende motieven, dienen ook zij

---

²⁶ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 30-31; L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 11-12.

beschermde te worden door artikel 14 EVRM. Indien zij hier evenwel niet aan voldoen, lijkt een bescherming door artikel 14 EVRM ongefundeerd. Deze vierde subvraag beoordeelt aldus het fenomeen van *lookism* in het licht van de vooropgestelde motieven en is bijgevolg een **evaluerende onderzoeksvraag**.²⁷

15. Methodologie – Om deze vierde, evaluerende subvraag te kunnen beantwoorden, moet de thesis in de eerste plaats onderzoeken waarom bepaalde discriminatiegronden precies zijn opgenomen in artikel 14 EVRM en andere niet. Dit vormt aldus een **verklarende sub-subvraag**.²⁸ Om deze verklarende vraag te beantwoorden, maakt het werk zowel gebruik van een interne als een externe benadering. Bij een interne benadering zoekt het werk de verklaring voor het bestaan van deze discriminatiegronden binnen de bestaande structuur en de hiërarchie van het systeem.²⁹ Hiervoor maakt de thesis dus gebruik van rechtsleer en rechtspraak van het EHRM. Naast deze interne benadering, hanteert de thesis ook een externe benadering. Bij zo een externe benadering, hanteert het werk niet-juridische disciplines zoals de filosofie, de sociologie en dergelijke meer om het bestaan van discriminatiegronden in artikel 14 EVRM te verklaren.³⁰ Op deze manier behandelt de thesis drie achterliggende motieven die het bestaan van de reeds erkende discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM verklaren, met name, de historiek van benadeling, het onveranderlijke karakter van de eigenschap en de bescherming van de menselijke waardigheid. Bij iedere behandelde, achterliggende verklaring, evalueert de thesis vervolgens hoe en in welke mate *lookism* hieraan voldoet. Op deze manier kan de thesis een antwoord formuleren op de vierde, evaluerende subvraag.

16. Besluit – Eens de thesis op elk van deze vier subvragen een antwoord heeft geformuleerd, richt het zich opnieuw tot de centrale onderzoeksvraag die de rode draad vormt doorheen het onderzoek. Aan de hand van de verzamelde informatie formuleert de thesis namelijk een concluderend antwoord op de centrale onderzoeksvraag hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism*.

---

²⁷ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 32; L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 17.

²⁸ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 32; L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 16; M. VAN HOECKE, "Hoe wetenschappelijk schrijven?", *TPR* 2009, (629) 649.

²⁹ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 63; L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 59.

³⁰ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 64; L. KESTEMONT, *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 59-60.

HOOFDSTUK I. LOOKISM

AFDELING I. BEGRIPSOMSCHRIJVING

17. Definitie – *Lookism* is een discriminatievorm waarbij gediscrimineerd wordt op grond van het uiterlijk van mensen.³¹ Het uiterlijk van mensen duidt op het geheel van fysieke eigenschappen die waarneembaar zijn door andere individuen.³² Deze fysieke eigenschappen kunnen in drie categorieën worden verdeeld.³³ Enerzijds zijn er fysieke eigenschappen die onveranderlijk of minstens moeilijk wijzigbaar zijn (= **fysieke eigenschappen van de eerste categorie**). Deze onwijzbare of minstens moeilijke wijzbare eigenschappen zijn hetzij aangeboren, hetzij het gevolg van welbepaalde gebeurtenissen.³⁴ Illustraties van dergelijke eigenschappen zijn bijvoorbeeld oogkleur of littekens. Vervolgens zijn er fysieke eigenschappen die het gevolg zijn van onze eigen vrijwillige keuzes zoals klederdracht, haartooi en dergelijke meer (= **fysieke eigenschappen van de tweede categorie**). Tenslotte zijn er fysieke eigenschappen die noch volkomen onwijzigbaar zijn, noch het zuivere product van onze vrijwillige keuzes (= **fysieke eigenschappen van de derde categorie**). Zo is zwaarlijvigheid meestal het gevolg van een aangeboren predispositie en de keuze voor een ongezone levensstijl.

18. Schoonheidsdiscriminatie – *Lookism* houdt aldus in dat personen anderen discrimineren op grond hun uiterlijk, of anders verwoord op grond van fysieke eigenschappen van de eerste, de tweede en/of de derde categorie. Sommige auteurs beperken het begrip

---

³¹ J. AYO, *Twentieth Century Words*, Oxford, Oxford University Press, 1999, 485; A. COOK, “Fat Pride”, *Washington Post Magazine* 1978, www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/magazine/1978/05/14/fat-pride/782c4d14-4c75-424b-aff0-ae62cc8dd8fa/; A. DAVIS, “‘Lookism’, Common Schools, Respect and Democracy”, *Journal of Philosophy of Education* 2008, (811) 811; J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 632; T. GREY, “Cover Blindness” in R. POST e.a., *Prejudicial Appearances*, Londen, Duke University Press, 2001, (85) 85-86; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 2; A. MASON, “What’s wrong with everyday lookism?”, *Politics, Philosophy & Economics* 2021, (315) 315; F. MINERVA, “Lookism”, *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 1; F. MINERVA, “The Invisible Discrimination Before Our Eyes: A Bioethical Analysis”, *Bioethics* 2017, (180) 181; P. TAKAC, “Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism”, *Ethics & Bioethics* 2020, (59) 59; L. TIETJE en S. CRESAP, “Is lookism Unjust?: The Ethics of Aesthetics and Public Policy Implications”, *Journal of Libertarian Studies* 2005, (31) 31; C. WARHURST, D. VAN DEN BROEK, R. HALL en D. NICKSON, “Lookism: The New Frontier of Employment Discrimination?”, *Journal of Industrial Relations* 2009, (131) 133.

³² A. MASON en F. MINERVA, “Should the Equality Act 2010 Be Extended to Prohibit Appearance Discrimination?”, *Political Studies* 2022, (425) 426.

³³ D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1036-1037.

³⁴ A. MASON en F. MINERVA, “Should the Equality Act 2010 Be Extended to Prohibit Appearance Discrimination?”, *Political Studies* 2022, (425) 426.

lookism evenwel tot een discriminatie op grond van schoonheid.³⁵ Volgens deze engere begripsomschrijving worden personen dus benadeeld omdat hun uiterlijk niet beantwoordt aan de heersende schoonheidsidealen. Indien de thesis zich zou beperken tot deze engere begripsomschrijving, ontstaan evenwel twee moeilijkheden. Enerzijds blijven vele nuttige voorbeelden van *lookism* onbesproken. Zo is een onderscheiden behandeling op basis van haarkleur een duidelijke vorm van *lookism*, zonder dat dit noodzakelijkerwijs overeenstemt met een discriminatie op grond van schoonheid. Anderzijds is het begrip schoonheid ontzettend subjectief, wat eveneens problematisch is bij het schrijven van een objectief onderzoek. Bijgevolg zal deze thesis het begrip *lookism* niet louter beperken tot een discriminatie op grond van schoonheid, maar zal ze daarentegen gebruikmaken van de ruimere omschrijving van het begrip.

19. Illustraties van *lookism* – In de hedendaagse maatschappij duiken geregeld voorbeelden van *lookism* op. Zo komen in de rechtspraak gevallen voor waarbij werkgevers hun werknemers hadden benadeeld omwille van hun overgewicht³⁶, hun zichtbare tandafwijkingen³⁷, het gegeven dat ze geen make-up droegen³⁸, hun kledingstijl³⁹ en dergelijke meer. Ook in het onderwijs komen gevallen van *lookism* voor. Zo kan men in de rechtspraak illustraties vinden waarbij scholen leerlingen hadden geweigerd omdat zij niet het vereiste gewicht of de vereiste lengte bezaten⁴⁰, omdat zij traditionele sieraden droegen⁴¹, omwille van hun baarddracht⁴² enzovoort. Het fenomeen van *lookism* is echter allesbehalve nieuw. In het volgende hoofdstuk behandelt de thesis dan ook de geschiedenis van het

---

³⁵ F. CAVICO, S. MUFFLER en B. MUJTABA, “Appearance discrimination in employment Legal and ethical implications of “lookism” and “lookphobia””, *Equality, Diversity and Inclusion* 2013, (83) 83; J. CHAE, “What makes us accept lookism in the selfie era? A three-way interaction among the present, the constant, and the past”, *Computers in Human Behavior* 2019, (75) 75; A. MASON, “What’s wrong with everyday lookism?”, *Politics, Philosophy & Economics* 2021, (315) 315; F. MINERVA, “Lookism”, *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 1; F. MINERVA, “The Invisible Discrimination Before Our Eyes: A Bioethical Analysis”, *Bioethics* 2017, (180) 181; M. RAVISIO, “Engineering Human Beauty”, *Australian Journal of Philosophy* 2022, (1) 1; T. SPIEGEL, “Lookism as an Epistemic Injustice”, *Social Epistemology* 2023, (47) 47; P. TAKAC, “Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism”, *Ethics & Bioethics* 2020, (59) 59-60; L. TIETJE en S. CRESAP, “Is lookism Unjust?: The Ethics of Aesthetics and Public Policy Implications”, *Journal of Libertarian Studies* 2005, (31) 31; L. TONDEUR, “Lookism”, *Encyclopedia of Gender and Society* 2009, (494) 494.

³⁶ HvJ 18 december 2014, nr. C-354/13, Fag og Arbejde (FOA); Arbrb. Luik 20 juni 2016, *NJW* 2017, (366) 366, noot M. VANHEGEN.

³⁷ Arbrb. Gent 8 februari 2023, *Unia* 2023, https://www.unia.be/files/2023_02_08_Arbrb_Gent.pdf.

³⁸ J. BIBLE, “Jespersen v. Harrah's Operating co: Ninth Circuit Rejects Title VII Sex Discrimination Challenge to Employee Appearance Policy”, *Labor Law Journal* 2006, (182) 182.

³⁹ Europese Commissie voor de rechten van de mens 22 oktober 1998, nr. 36528/97, Kara/Verenigd Koninkrijk.

⁴⁰ EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, Moraru/Roemenië.

⁴¹ High Court of Justice (V.K.) 29 juli 2008, nr. CO/11435/2007.

⁴² EHRM 24 mei 2005, nr. 8165/03, Tig/Turkije.

fenomeen. Aangezien deze geschiedkundige achtergrond niet tot de essentie van het juridische werk behoort, wordt het slechts op een summiere wijze behandeld. Het is bijgevolg niet uitgesloten dat de geschiedenis ook andere voorbeelden en vormen van *lookism* omvat die hier niet worden uiteengezet. Desondanks is deze historische analyse van belang voor het onderzoek. In [afdeling I van hoofdstuk III](#) gaat de thesis immers na of er in het geval van *lookism* sprake is van een historiek van benadeling die een juridische bescherming mogelijkkerwijs kan rechtvaardigen.

AFDELING II. GESCHIEDENIS

20. Oorsprong van het begrip – De term *lookism* werd voor het eerst gebruikt in 1978 in een artikel van de Washington Post Magazine.⁴³ In dit artikel beschreef de journaliste COOK de vele onrechtvaardigheden waarmee zwaarlijvige personen dagdagelijks geconfronteerd werden in de toenmalige Amerikaanse maatschappij. Deze zwaarlijvige personen werden immers geweigerd voor bepaalde opleidingen, geweerd uit bepaalde sociale activiteiten en geschorst van bepaalde scholen.⁴⁴ De slachtoffers van deze wantoestanden bedachten bijgevolg nieuwe woorden om dit onrecht aan het licht te brengen en zich hiertegen te kunnen verzetten. Een van deze woorden was *lookism*. Het begrip *lookism* is aldus een product van de jaren 70. Het fenomeen waar dit moderne begrip op duidt is evenwel een heel stuk ouder.⁴⁵ Zo vinden we in de geschiedenis heel wat voorbeelden terug van discriminaties op grond van het uiterlijk van mensen.

21. Lookism in de antieke oudheid – Een eerste voorbeeld van *lookism* bevindt zich in de antieke oudheid. Zowel in het oude Griekenland als in het antieke Rome bestond de praktijk om misvormde kinderen te vermoorden.⁴⁶ In de vijfde eeuw voor Christus legde de Twaalf tafelenwet zelfs uitdrukkelijk vast dat de pater familias het recht had om zijn

---

⁴³ J. AYTÖ, *Twentieth Century Words*, Oxford, Oxford University Press, 1999, 485; A. COOK, “Fat Pride”, *Washington Post Magazine* 1978, www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/magazine/1978/05/14/fat-pride/782c4d14-4c75-424b-aff0-ae62cc8dd8fa/; F. MINERVA, “Lookism” *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 1; P. TAKAC, “Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism”, *Ethics & Bioethics* 2020, (59) 59-60.

⁴⁴ A. COOK, “Fat Pride”, *Washington Post Magazine* 1978, www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/magazine/1978/05/14/fat-pride/782c4d14-4c75-424b-aff0-ae62cc8dd8fa/.

⁴⁵ G. KUIPERS, “The expending beauty regime: Or, why it has become so important to look good”, *Critical Studies in Fashion & Beauty* 2022, (207) 207; F. MINERVA, “Lookism” *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 1; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1034.

⁴⁶ H.-J. STRIKER, *A history of Disability*, Michigan, University of Michigan Press, 2019, 39.

misvormde kinderen van het leven te beroven.⁴⁷ Van dit recht maakten gezinshoofden dan ook veelvuldig gebruik.⁴⁸ Zo beschreef de Romeinse filosoof SENECA in zijn werk *De Ira* hoe de Romeinse bevolking hun misvormde boorlingen verdrong.⁴⁹ Het begrip misvorming kon enerzijds duiden op levensbedreigende vormen van fysieke handicap, maar kon anderzijds ook betrekking hebben op minder ernstige fysieke afwijkingen zoals syn- of polydactylie. De ernst van de handicap was immers niet doorslaggevend, maar wel het afzichtelijke en weerzinwekkende karakter van de afwijking.⁵⁰ Dit afzichtelijke of weerzinwekkende karakter bepaalde immers of er al dan niet sprake was van een zogenaamd ‘monsterlijk kind’. Monsterlijke kinderen werden in de Oudheid immers aanschouwd als een slecht voorteken. Het woord monster komt dan ook van een samentrekking van de Latijnse werkwoorden *monstrare* (tonen) en *monere* (waarschuwen).⁵¹

22. Lookism in de middeleeuwen – Het idee dat fysieke gebreken of misvormingen een negatief omen openbaarden, bleef ook in de middeleeuwen voortbestaan. Zo stelde de 6^e-eeuwse theoloog Isidorus van Sevilla dat God soms toont wat komen zal door middel van misvormingen bij boorlingen.⁵² Bovenop deze functie als voorbode van een barre toekomst, werden monsterlijke kinderen eveneens aanschouwd als een product van een goddeloos bestaan. Onder invloed van het opkomende katholicisme ontstond immers de overtuiging dat de misvormingen van kinderen de zonden van hun ouders veruitwendigden. De zonden die

---

⁴⁷ H. BENNETT, “The Exposure of Infants in Ancient Rome”, *The Classical Journal* 1923, (341) 345; P. COLEMAN-NORTON, *The Twelve Tables*, 2005, <https://www.gutenberg.org/cache/epub/14783/pg14783-images.html>; P. DU PLESSIS en S. BELL, “Introduction: The Dawn of Roman Law” in P. DU PLESSIS en S. BELL (eds.), *Roman law before the Twelve Tables: an interdisciplinary approach*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2020, (1) 2; W. HARRIS, “Child-exposure in the Roman Empire”, *The Journal of Roman Studies* 1994, (1) 12; D. NASMITH, *Outline of Roman History from Romulus to Justinian including Translations of the Twelve Tables, the Institutes of Gaius, and the Institutes of Justinian, with Special Reference to the Growth, Development and Decay of Roman Jurisprudence*, London: Butterworth, 1890, 27.

⁴⁸ H. BENNETT, “The Exposure of Infants in Ancient Rome”, *The Classical Journal* 1923, (341) 345; L. BONSALE, “Infanticide in Roman Britain: A Critical Review of the Osteological Evidence”, *Childhood in the past* 2013, (73) 73; W. HARRIS, “Child-exposure in the Roman Empire”, *The Journal of Roman Studies* 1994, (1) 12.

⁴⁹ W. HARRIS, “Child-exposure in the Roman Empire”, *The Journal of Roman Studies* 1994, (1) 12; A. STEWART, *On Anger*, Londen, George Bell and Sons, 1900, 48-75.

⁵⁰ H.-J. STRIKER, *A history of Disability*, Michigan, University of Michigan Press, 2019, 39.

⁵¹ R. GARLAND-THOMSON, “From Wonder to Error: A Genealogy of Freak Discourse in Modernity” in A. MITTMAN en M. HENSEL (eds.), *Classic Readings on Monster Theory*, Leeds, Arc Humanities Press, 2020, (118) 120; N. GOODISON, D. MACKAY en I. TEMPLE, “Genetics, molar pregnancies and medieval ideas of monstrous births: the lump of flesh in The King of Tars”, *Medical Humanities* 2019, (2) 6; J. NICHOLAS, *Canadian Carnival Freaks and the Extraordinary Body 1900-1970s*, Toronto, University of Toronto Press, 2018, 23.

⁵² N. GOODISON, D. MACKAY en I. TEMPLE, “Genetics, molar pregnancies and medieval ideas of monstrous births: the lump of flesh in The King of Tars”, *Medical Humanities* 2019, (2) 6; B. STEPHEN, *The Etymologies of Isidore of Seville*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 244.

mensen hadden begaan, incarneerden zich als het ware in het vlees van hun nageslacht.⁵³ Afzichtelijke of weerzinwekkende fysieke eigenschappen gingen dus gepaard met schuld, schaamte en stigmatisering.

23. Lookism in de renaissance – Deze negatieve houding ten aanzien van zichtbaar misvormde personen bleef ook in de renaissance voortbestaan.⁵⁴ Vanuit de katholieke geïnspireerde overtuiging dat fysieke gebreken het product waren van een zondig bestaan, ontstond bovendien een andere vorm van *lookism*. De idee groeide immers dat het uiterlijk van het individu verbonden was met diens morele eigenschappen.⁵⁵ De 16^e-eeuwse filosofie, kunst en literatuur onderscheidde zo drie typen van personen op basis van hun fysieke kenmerken.⁵⁶ Eerst en vooral was er de absolute, filosofische schoonheid. Deze schoonheid werd gekenmerkt door een licht roze huid, lange blonde haren en helder blauwe ogen. Personen die deze fysieke kenmerken bezaten, werden aanschouwd als moreel ethisch, intelligent, vroom en dergelijke meer.⁵⁷ Vervolgens was er een sensuele, verleidelijke vorm van schoonheid. Deze schoonheid werd gekenmerkt door een gebronsde huid, bruin haar en donkere ogen. Personen die deze fysieke kenmerken bezaten, werden geassocieerd met lagere morele waarden, een zwakkere intelligentie en een inclinatie tot vleselijke lusten.⁵⁸ Tenslotte was er de afwezigheid van schoonheid die gekenmerkt werd door disproportionele en asymmetrische fysieke eigenschappen. Deze afwezigheid van schoonheid werd geacht

---

⁵³ N. GOODISON, D. MACKAY en I. TEMPLE, “Genetics, molar pregnancies and medieval ideas of monstrous births: the lump of flesh in *The King of Tars*”, *Medical Humanities* 2019, (2) 6-8.

⁵⁴ W. BECK, “Montaigne et Paré: Leurs idées sur les monstres”, *Rinascimento* 1990, (317) 324.

⁵⁵ P. BETTELLA, *The Ugly Woman: Transgressive Aesthetic Models in Italian Poetry from the Middle Ages to the Baroque*, Toronto, University Of Toronto Press, 2005, 86; A. KERNER, “Renaissance Concepts of Beauty and the Spanish Approach towards the Natives of the New World in the Sixteenth Century” in J. FOLTYN (ed.), *Crafting Allure: Beauty, Culture and Identity*, Oxford, Inter-Disciplinary Press, 2014, (69) 69; P. MASON, “Reading New World Bodies” in F. EGMOND en R. ZWIJENBERG (eds.), *Bodily Extremities*, Londen, Routledge, 2003, (148) 159-161; T. MCCALL, *Brilliant Bodies: Fashioning Courtly Men in Early Renaissance Italy*, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 2022, 120.

⁵⁶ A. KERNER, “Renaissance Concepts of Beauty and the Spanish Approach towards the Natives of the New World in the Sixteenth Century” in J. FOLTYN (ed.), *Crafting Allure: Beauty, Culture and Identity*, Oxford, Inter-Disciplinary Press, 2014, (69) 71.

⁵⁷ P. BETTELLA, *The Ugly Woman: Transgressive Aesthetic Models in Italian Poetry from the Middle Ages to the Baroque*, Toronto, University Of Toronto Press, 2005, 85-86; D. BROWN, “Introduction” in D. BROWN (ed.), *Virtue & beauty : Leonardo's Ginevra de' Benci and Renaissance portraits of women*, Washington D.C., National Gallery of Art, 2001, (12) 12; E. CROPPER, “On Beautiful Women, Parmigianino, Petrarchismo, and the Vernacular Style”, *The Art Bulletin* 1976, (374) 374; T. MCCALL, *Brilliant Bodies: Fashioning Courtly Men in Early Renaissance Italy*, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 2022, 120.

⁵⁸ P. BETTELLA, *The Ugly Woman: Transgressive Aesthetic Models in Italian Poetry from the Middle Ages to the Baroque*, Toronto, University Of Toronto Press, 2005, 133-134; A. KERNER, “Renaissance Concepts of Beauty and the Spanish Approach towards the Natives of the New World in the Sixteenth Century” in J. FOLTYN (ed.), *Crafting Allure: Beauty, Culture and Identity*, Oxford, Inter-Disciplinary Press, 2014, (69) 71; T. MCCALL, *Brilliant Bodies: Fashioning Courtly Men in Early Renaissance Italy*, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 2022, 120.

gepaard te gaan met een afwezigheid van morele, intellectuele en godvruchtige kenmerken.⁵⁹ Aangezien de 16^e-eeuwse maatschappij bepaalde fysieke kenmerken dus aanschouwden als een slechte voorteken of het gevolg van een ondeugdelijk bestaan, werden de individuen die deze kenmerken bezaten geregeld getart, gekweld of tentoongesteld als objecten van spot.⁶⁰

24. Lookism in de 18^e eeuw – Met de Verlichting kwam de nadruk op de rede te staan. De idee dat fysieke kenmerken het gevolg zouden zijn van een goddelijke interventie werd aldus verlaten.⁶¹ De wetenschap aanschouwde het monsterlijk individu daarentegen als een anomalie van de natuurlijke orde en de fysische wetmatigheden.⁶² Bijgevolg werden deze buitengewone individuen het voorwerp van de wetenschappelijk nieuwsgierigheid. Omwille van hun afwijkende fysieke kenmerken werden deze mensen dus geregeld uitgesteld in wetenschappelijke kringen, blootgesteld aan indringende onderzoekshandelingen en onderworpen aan *post mortem* dissecties.⁶³ Doorheen de 18^e eeuw groeide de vraag om deze wetenschappelijke experimenten toegankelijk te maken voor het brede publiek. Het ordinaire volk was immers eveneens benieuwd naar deze monsterlijke wezens die het hoogtepunt uitmaakten van het heersende academische debat. Dit verlangen werd vanaf de 19^e eeuw dan ook beantwoordt.

25. Lookism in de 19^e eeuw – Vanaf de 19^e eeuw vonden *freak shows* hun intrede in de maatschappij. In deze *freak shows* stelden uitbaters personen tentoon, van wie het lichaam

---

⁵⁹ P. BETTELLA, *The Ugly Woman: Transgressive Aesthetic Models in Italian Poetry from the Middle Ages to the Baroque*, Toronto, University Of Toronto Press, 2005, 81; O. CHIQUET, “Discordia discors” in O. CHIQUET, D. DE GAILLARBOIS en F. RENNES (eds.), *Penser la laideur dans l’art italien de la Renaissance: De la dysharmonie à la belle laideur*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2022, 73-119; A. KERNER, “Renaissance Concepts of Beauty and the Spanish Approach towards the Natives of the New World in the Sixteenth Century” in J. FOLTYN (ed.), *Crafting Allure: Beauty, Culture and Identity*, Oxford, Inter-Disciplinary Press, 2014, (69) 71; P. MASON, “Reading New World Bodies” in F. EGMOND en R. ZWIJNENBERG (eds.), *Bodily Extremities*, Londen, Routledge, 2003, (148) 159-161.

⁶⁰ J. NICHOLAS, *Canadian Carnival Freaks and the Extraordinary Body 1900-1970s*, Toronto, University of Toronto Press, 2018, 24.

⁶¹ R. GARLAND-THOMSON, “From Wonder to Error: A Genealogy of Freak Discourse in Modernity” in A. MITTMAN en M. HENSEL (eds.), *Classic Readings on Monster Theory*, Leeds, Arc Humanities Press, 2020, (118) 120; J. NICHOLAS, *Canadian Carnival Freaks and the Extraordinary Body 1900-1970s*, Toronto, University of Toronto Press, 2018, 25.

⁶² R. GARLAND-THOMSON, “From Wonder to Error: A Genealogy of Freak Discourse in Modernity” in A. MITTMAN en M. HENSEL (eds.), *Classic Readings on Monster Theory*, Leeds, Arc Humanities Press, 2020, (118) 120; J. NICHOLAS, *Canadian Carnival Freaks and the Extraordinary Body 1900-1970s*, Toronto, University of Toronto Press, 2018, 25; P. WILSON, “Eighteenth-Century 'Monsters' and Nineteenth-Century 'Freaks': Reading the Maternally Marked Child”; *Literature and Medicine* 2002, (1) 6.

⁶³ J. NICHOLAS, *Canadian Carnival Freaks and the Extraordinary Body 1900-1970s*, Toronto, University of Toronto Press, 2018, 118-119; P. WILSON, “Eighteenth-Century 'Monsters' and Nineteenth-Century 'Freaks': Reading the Maternally Marked Child”; *Literature and Medicine* 2002, (1) 6

door etniciteit, handicap, zwaarlijvigheid of gezondheid afwijken van de norm.⁶⁴ Aangezien deze personen voornamelijk dienden om het publiek mee te bekoren, behandelden sommige uitbaters hen als een louter instrument. In dat geval werden zij het slachtoffer van vernedering, geweld en misbruik omwille van hun uiterlijk.⁶⁵ Wie aan dit carnavaleske bestaan kon ontsnappen, had niet noodzakelijk een betere werkelijkheid voor ogen. Zo voerden talloze Amerikaanse steden in de tweede helft van de 19^e eeuw wetten uit die tot doel hadden om zogenaamde ‘lelijke’ bedelaars van het straatbeeld te verdrijven.⁶⁶ Hun uiterlijk werd immers aanschouwd als een teken van armoede, onverstandigheid en criminaliteit. Kenmerken die niet pasten in het perfecte plaatje waarmee deze moderne steden zich probeerden te vereenzelvigen.

26. Conclusie – Hoewel het begrip *lookism* dus een product is uit de jaren 70 van de afgelopen eeuw, is het fenomeen waar dit moderne begrip op duidt een heel stuk ouder. Van de antieke oudheid tot de 19^e eeuw zijn talloze voorbeelden vindbaar van discriminaties op grond van uiterlijk. Het uiterlijk wordt in de meeste van deze historische voorbeelden verstaan als de aanwezigheid van een fysieke handicap. Bijgevolg is er sprake van een discriminatie op grond van fysieke eigenschappen van de eerste categorie. Af en toe duiken echter voorbeelden op waarbij personen worden benadeeld op grond van fysieke eigenschappen van de derde categorie, zoals in het geval van zwaarlijvigheid in de 19^e eeuw.

AFDELING III. GEVOLGEN

27. Halo-effect – In de vorige twee afdelingen zette de thesis uiteen dat *lookism* zowel deel uitmaakt van de menselijke geschiedenis als van de hedendaagse maatschappij. De manier waarop *lookism* vandaag de dag plaatsvindt is evenwel subtieler dan het vermoorden of het tentoonstellen van ‘monsterlijke’ individuen. Dit betekent evenwel niet dat de gevolgen van hedendaags *lookism* te verwaarlozen zijn. Personen van wie het uiterlijk bijvoorbeeld niet

---

⁶⁴ A. CANTRELL, “Freaking Fatness through History: Critical Intersections of Fatness and Disability”, *Chrestomathy* 2013, (1) 2-3; E. CLEALL, *Colonising Disability: Impairment and Otherness Across Britain and Its Empire, c. 1800–1914*, Cambridge, Cambridge University Press, 2022, 94; ; R. GARLAND-THOMSON, “From Wonder to Error: A Genealogy of Freak Discourse in Modernity” in A. MITTMAN en M. HENSEL (eds.), *Classic Readings on Monster Theory*, Leeds, Arc Humanities Press, 2020, (118) 122; G. KIRKWOOD, “Freak Show Portraiture and the Disenchantment of the Extraordinary Body”, *Australasian journal of American studies* 2017, (3) 5; J. NICHOLAS, *Canadian Carnival Freaks and the Extraordinary Body 1900-1970s*, Toronto, University of Toronto Press, 2018, 26.

⁶⁵ A. CANTRELL, “Freaking Fatness through History: Critical Intersections of Fatness and Disability”, *Chrestomathy* 2013, (1) 11; C. CRAIS en P. SCULLY, *Sara Baartman and the Hottentot Venus: A Ghost Story and a Biography*, Princeton, Princeton university press, 2009, 79-80.

⁶⁶ F. MINERVA, “Lookism” *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 4; S. SCHWEIK, *The Ugly Laws*, New York, University Press, 2009, 2.

overeenstemt met de heersende schoonheidsstandaarden – en die bijgevolg als lelijk beschouwd worden – ondervinden dagelijks negatieve consequenties omwille van hun uiterlijk. Uiterlijk, en meer specifiek, schoonheid gaan namelijk gepaard met een *halo-effect*. Een *halo-effect* is een cognitieve bias, waarvan de term in 1920 ontwikkeld werd door de Amerikaanse psycholoog THORNDIKE.⁶⁷ Volgens deze cognitieve bias projecteren mensen allerlei eigenschappen op een persoon omwille van een bepaald kenmerk. Omdat een persoon bijvoorbeeld voldoet aan de maatschappelijke schoonheidsstandaarden, menen anderen dat hij ook intelligenter, socialer, vriendelijker en geloofwaardiger zal zijn dan zijn zogenaamde minder knappe tegenhanger.⁶⁸

28. Economische, juridische en sociale gevolgen – Deze geprojecteerde eigenschappen leiden op hun beurt tot verdere voordelen. Omdat personen die aan de maatschappelijke schoonheidsstandaarden voldoen als intelligenter, socialer, vriendelijker en geloofwaardiger worden aanschouwd, genieten ze bijvoorbeeld van vele voordelen op de werkvloer. Werkgevers nemen deze zogenaamde knappe individuen sneller aan, promoveren hen met meer gemak en kennen hen ook geregeld hogere lonen toe.⁶⁹ Ook in de rechtbank heeft mooi

---

⁶⁷ J. NICOLAU, J. MELLINAS en E. MARTIN-FUENTES, “The halo effect: A longitudinal approach”, *Annals of Tourism Research* 2020, (1) 3; M. RAVISIO, “Engineering Human Beauty”, *Australian Journal of Philosophy* 2022, (1) 3; E. THORNDIKE, “A constant error in psychological ratings”, *Journal of Applied Psychology* 1920, (25) 28.

⁶⁸ K. DION, E. BERSCHIED en E. WALSTER, “What is Beautiful is Good”, *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, (285) 288; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 1; E. LEMAY, M. CLARK en A. GREENBERG, “What Is Beautiful Is Good Because What Is Beautiful Is Desired: Physical Attractiveness Stereotyping as Projection of Interpersonal Goals”, *Personality and Social Psychology Bulletin* 2010, (339) 339; A. LITTLE, D. BURT en D. PERRETT, “What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality”, *Personality and Individual Differences* 2006, (1107) 1108; G. LORENZO, J. BIESANZ en L. HUMAN, “What Is Beautiful Is Good and More Accurately Understood: Physical Attractiveness and Accuracy in First Impressions of Personality”, *Psychological Science* 2010, (1777) 1777; E. MONK, M. ESPOSITO en H. LEE, “Beholding Inequality: Race, Gender, and Returns to Physical Attractiveness in the United States”, *American Journal of Sociology* 2021, (194) 195; M. PARTY, “Attractive but Guilty: Deliberation and the Physical Attractiveness Bias”, *Psychological reports* 2008, (727) 727; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1037-1038; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

⁶⁹ S. BRUTON, “Looks-Based Hiring and Wrongful Discrimination”, *Business and Society Review* 2015, (607) 611; F. CAVICO, S. MUFFLER en B. MUJTABA, “Appearance discrimination in employment: Legal and ethical implications of “lookism” and “lookphobia””, *Equality, Diversity and Inclusion* 2013, (83) 85; K. DION, E. BERSCHIED en E. WALSTER, “What is Beautiful is Good”, *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, (285) 288; D. HAMERMESH en J. BIDDLE, “Beauty and the Labor Market”, *The American Economic Review* 1994, (1174) 1192-1193; B. HARPER, “Beauty, Stature and the Labor Market: A British Cohort Study”, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 2000, (771) 798; A. LITTLE, D. BURT en D. PERRETT, “What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality”, *Personality and Individual Differences* 2006, (1107) 1108; A. MASON, “What’s wrong with everyday lookism?”, *Politics, Philosophy & Economics* 2021, (315) 321; E. MONK, M. ESPOSITO en H. LEE, “Beholding Inequality: Race, Gender, and Returns to Physical

zijn zo zijn voordelen. Omwille van het *halo-effect* beschouwen juryleden en rechters de beweringen van deze, als knap aanschouwde individuen, als geloofwaardiger dan de beweringen van hun zogenaamde minder knappe tegenhanger. Daarnaast krijgen deze aantrekkelijke personen over het algemeen lagere sancties en hogere schadevergoedingen toegekend.⁷⁰ Tenslotte heeft het uiterlijk van mensen ook een invloed op hun sociale relaties. Personen die aan de maatschappelijk schoonheidsstandaarden voldoen, krijgen namelijk sneller en vaker hulp van anderen, gaan met meer regelmaat op date, vinden bijgevolg ook sneller een partner en hebben over het algemeen meer standvastige en kwalitatieve romantische en vriendschappelijke relaties.⁷¹

29. Psychologische gevolgen – Deze voortdurende beloning van zogenaamde aantrekkelijke mensen en achterstelling van zogezegde minder knappe individuen, heeft op zijn beurt zware psychologische gevolgen. Mensen van wie het uiterlijk niet voldoet aan de maatschappelijke schoonheidsstandaarden, bezitten een lager zelfbeeld, voelen zich geregeld ongelukkig, hebben meer kans op de ontwikkeling van depressie, angststoornissen en andere

---

Attractiveness in the United States”, *American Journal of Sociology* 2021, (194) 195; S. PAUSTIAN-UNDERDAHL en L. SLATTERY WALKER, “Revisiting the beauty is beastly effect: examining when and why sex and attractiveness impact hiring judgments”, *The International Journal of Human Resource Management* 2016, (1034) 1034; M. RAVISIO, “Engineering Human Beauty”, *Australian Journal of Philosophy* 2022, (1) 2-3; P. TAKAC, “Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism”, *Ethics & Bioethics* 2020, (59) 63; VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

⁷⁰ J. BLAIS en A. FORTH, “Potential labelling effects: influence of psychopathy diagnosis, defendant age, and defendant gender on mock jurors' decisions”, *Psychology, Crime & Law* 2014, (116) 128-129; J. COONS en R. ESPINOZA, “An Examination of Aversive Heterosexism in the Courtroom: Effects of Defendants' Sexual Orientation and Attractiveness, and Juror Gender on Legal Decision Making”, *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity* 2018, (36) 36-38; M. PARTY, “Attractive but Guilty: Deliberation and the Physical Attractiveness Bias”, *Psychological reports* 2008, (727) 727-728; M. RAVISIO, “Engineering Human Beauty”, *Australian Journal of Philosophy* 2022, (1) 3; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1038; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 253-254.

⁷¹ K. DION, E. BERSCHIED en E. WALSTER, “What is Beautiful is Good”, *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, (285) 288-289; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 1; A. LITTLE, D. BURT en D. PERRETT, “What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality”, *Personality and Individual Differences* 2006, (1107) 1108; E. MONK, M. ESPOSITO en H. LEE, “Beholding Inequality: Race, Gender, and Returns to Physical Attractiveness in the United States”, *American Journal of Sociology* 2021, (194) 195; M. RAVISIO, “Engineering Human Beauty”, *Australian Journal of Philosophy* 2022, (1) 2-3; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1038; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

psychische aandoeningen en kampen vaker met suïcidale gedachten.⁷² Personen worden dus niet langer vermoord of in *freak shows* tentoongesteld omwille van hun uiterlijk, maar blijven desondanks negatieve gevolgen ondervinden doordat ze bepaalde fysieke eigenschappen al dan niet bezitten. Hoewel alomtegenwoordig aanwezig, voelt *lookism* aldus onrechtvaardig aan. Bijgevolg rijst de vraag hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen deze discriminatievorm.

---

⁷² K. BALL, D. CRAWFORD en J. KENARDY, “Longitudinal Relationships Among Overweight, Life Satisfaction, and Aspirations in Young Women”, *Obesity Research* 2004, (1019) 1019; P. DE HERT en E. MANTOVANI, “De rechten van ouderen in het tijdperk van mensenrechten. Naar een ouderenverdrag?” in P. DE HERT en N. VAN LEUVEN (eds.), *Fundamentele rechten van ouderen*, Brussel, Intersentia, (27) 64; D. HAMERMESH en J. ABREVAYA, “Beauty Is the Promise of Happiness?”, *European Economic Review* 2013, (351) 365-366; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 2; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1040; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

HOOFDSTUK II. LOOKISM EN DE ERKENDE DISCRIMINATIEGRONDEN VAN ARTIKEL 14 EVRM

30. Artikel 14 EVRM – Op 4 november 1950 keurde de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa het EVRM goed.⁷³ Een van de bepalingen van het verdrag is artikel 14 EVRM. Artikel 14 EVRM stelt dat het genot van de rechten en vrijheden die in het Verdrag zijn vermeld, moet worden verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status. Om een antwoord te kunnen formuleren op de centrale vraag van het onderzoek, met name hoe en in welke mate beschermt artikel 14 EVRM tegen situaties van *lookism*, zal de thesis in de eerste afdeling onderzoeken welke discriminatievormen door artikel 14 EVRM worden beschermd. Vervolgens zal de thesis in de tweede afdeling onderzoeken hoe en in welke mate de uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegronden van geslacht, ras en godsdienst situaties van *lookism* kunnen dekken. Ten slotte gaat de thesis in de laatste afdeling na hoe en in welke mate het begrip ‘andere status’ situaties van *lookism* kan dekken.

AFDELING I. DISCRIMINATIEVORMEN

31. Discriminatieverbod – In tegenstelling tot wat de Nederlandse vertaling van artikel 14 EVRM doet uitschijnen, is niet iedere onderscheiden behandeling systematisch verboden. Enkel een discriminatie valt onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM.⁷⁴ De vraag rijst evenwel wat dan precies het verschil is tussen een onderscheiden behandeling en een

---

⁷³ E. BATES, *The evolution of the European Convention on Human Rights: from its inception to the creation of a permanent court of human rights*, Oxford, Oxford University Press, 2010, 108-109; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 296.

⁷⁴ EHRM 23 juli 1968, nrs. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 en 2126/64, Belgische taalzaak, §10; EHRM 6 januari 2005, nr. 58641/00, Hoogendijk/Nederland; EHRM 10 juni 2010, nr. 25762/07, Schwizgebel/Zwitserland, §76; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland, §82; Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §45; EHRM 26 oktober 2021, nr. 32934/19, Saltinyte/Litouwen, §63; EHRM 9 juni 2022, nr. 49270/11, Savickis en anderen/Letland, §181; EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, P.C./Ierland, §67; EHRM 13 februari 2024, nrs. 16760/22, 16849/22, 16850/22, 16857/22, 16860/22, 16864/22, 16869/22, 16877/22 en 16881/22, Executief van de Moslim van België en anderen/België, §142; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 16; M. COUSINS, *The european convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 67-68; E. CUENCA, “The Prohibition on Discrimination: New Content (Art. 14 ECHR and Protocol 12)” in J. ROCA en P. SANTOLAYA (eds.), *Europe of Rights: A Compendium on the European Convention of Human Rights*, Leiden, Brill, 2012, 470; R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 339; P. LAMBERT, “Vers une évolution de l’interprétation de l’article 14 de la convention Européenne des droits de l’homme?”, *Rev.trim.D.H* 1998, (497) 498-499; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 409.

discriminatie. Volgens het EHRM maakt een discriminatie een onderscheiden behandeling uit van gelijkaardige gevallen of een gelijke behandeling van onderscheiden gevallen, die geen objectieve en redelijke rechtvaardiging bezit.⁷⁵ Dit houdt in dat de onderscheiden of gelijke behandeling geen legitiem doel nastreeft of disproportioneel is ten aanzien van dat nagestreefde legitieme doel.⁷⁶ Deze ongerechtvaardigde behandeling – oftewel discriminatie – komt in verschillende vormen voor. In het vervolg van de tekst behandelt de thesis drie

---

⁷⁵ EHRM 23 juli 1968, nrs. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 en 2126/64, Belgische taalzaak, §10; EHRM 1 februari 2000, nr. 34406/97, Mazurek/Frankrijk, §46-48; EHRM 6 april 2000, nr. 34369/97, Thlimmenos/Griekenland, §44; EHRM 11 juni 2002, nr. 36042/97, Willis/Verenigd Koninkrijk, §48; EHRM 6 januari 2005, nr. 58641/00, Hoogendijk/Nederland; EHRM 25 oktober 2005, nr. 59140/00, Okpizs/Duitsland, §33; EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §175; EHRM 29 april 2008, nr. 13378/05, Burden/Verenigd Koninkrijk, §60; EHRM 18 februari 2009, nr. 55707/00, Andrejeva/Letland, §81; EHRM 16 maart 2010, nr. 42184/05, Carson en anderen/Verenigd Koninkrijk, §61; EHRM 10 juni 2010, nr. 25762/07, Schwizgebel/Zwitserland, §77; EHRM 7 februari 2013, nr. 16574/08, Fabris/Frankrijk, §56; EHRM 24 mei 2016, nr. 38590/10, Biao/Denemarken, §91; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland, §82; EHRM 9 juni 2022, nr. 49270/11, Savickis en anderen/Letland, §181; EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, P.C./Ierland, §68; EHRM 13 februari 2024, nrs. 16760/22, 16849/22, 16850/22, 16857/22, 16860/22, 16864/22, 16869/22, 16877/22 en 16881/22, Executief van de Moslim van België en anderen/België, §142; EHRM 20 februari 2024, nrs. 43868/18 en 25883/21, Wa Beile/Zwitserland, §90; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 16; R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 339; C. FERGUSON, “Runing Ahead of Strasbourg: Indirect Discrimination and Article 14 ECHR”, *JR* 2008, (71) 71-72; K. MONAGHAN, “Limitations and opportunities: a review of the likely domestic impact of Article 14 ECHR”, *European Human Rights Law Review* 2001, (167) 171; M. MOSCHEL, “The Strasbourg Court and Indirect Race Discrimination: Going Beyond the Education Domain”, *The Modern Law Review* 2017, (121) 128; J. PLANITZER, “Non-Discrimination Principle” in H. SAX en J. PLANITZER (eds.), *A Commentary on the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Northampton, Edward Elgar Publishing, 2020, (45) 51; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 409.

⁷⁶ EHRM 23 juli 1968, nrs. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 en 2126/64, Belgische taalzaak, §10; EHRM 1 februari 2000, nr. 34406/97, Mazurek/Frankrijk, §46-48; EHRM 25 oktober 2005, nr. 59140/00, Okpizs/Duitsland, §33; EHRM 29 april 2008, nr. 13378/05, Burden/Verenigd Koninkrijk, §60; EHRM 18 februari 2009, nr. 55707/00, Andrejeva/Letland, §81; EHRM 16 maart 2010, nr. 42184/05, Carson en anderen/Verenigd Koninkrijk, §61; EHRM 7 februari 2013, nr. 16574/08, Fabris/Frankrijk, §56; EHRM 24 mei 2016, nr. 38590/10, Biao/Denemarken, §91; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland, § EHRM 9 juni 2022, nr. 49270/11, Savickis en anderen/Letland, §181; EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, P.C./Ierland, §69; EHRM 13 februari 2024, nrs. 16760/22, 16849/22, 16850/22, 16857/22, 16860/22, 16864/22, 16869/22, 16877/22 en 16881/22, Executief van de Moslim van België en anderen/België, §142; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 11; E. CUENCA, “The Prohibition on Discrimination: New Content (Art. 14 ECHR and Protocol 12)” in J. ROCA en P. SANTOLAYA (eds.), *Europe of Rights: A Compendium on the European Convention of Human Rights*, Leiden, Brill, 2012, 470; P. DE HERT en E. MANTOVANI, “De rechten van ouderen in het tijdperk van mensenrechten. Naar een ouderenverdrag?” in P. DE HERT en N. VAN LEUVEN (eds.), *Fundamentele rechten van ouderen*, Brussel, Intersentia, (27) 67; M. MOSCHEL, “The Strasbourg Court and Indirect Race Discrimination: Going Beyond the Education Domain”, *The Modern Law Review* 2017, (121) 128; J. PLANITZER, “Non-Discrimination Principle” in H. SAX en J. PLANITZER (eds.), *A Commentary on the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Northampton, Edward Elgar Publishing, 2020, (45) 51.

discriminatievormen, met name: De directe discriminatie, de indirecte discriminatie en het gebrek om, onder bepaalde omstandigheden, positieve acties te nemen.

32. Directe discriminatie – Artikel 14 EVRM beschermt eerst en vooral tegen gevallen van directe discriminatie. Hoewel de bepaling zelf noch verwijzing noch omschrijving bevat van het begrip, kan de rechtsleer bijstand bieden. De rechtsleer bepaalt immers dat een directe discriminatie ontstaat wanneer gelijkaardige gevallen ongelijk worden behandeld op basis van een of meer discriminatiegronden zonder dat dit onderscheid kan worden gerechtvaardigd.⁷⁷ De intentie om al dan niet te discrimineren is hierbij irrelevant. Aldus kan men zowel intentioneel als niet-intentioneel discrimineren.⁷⁸ Van dergelijke directe discriminaties zijn in de rechtspraak van het EHRM vele voorbeelden vindbaar.⁷⁹

33. Indirecte discriminatie – Artikel 14 EVRM beschermt vervolgens ook tegen indirecte discriminatie. Opnieuw biedt de bepaling geen verwijzing of omschrijving van het begrip en moet de rechtsleer bijgevolg bijstand bieden. Volgens de rechtsleer is er sprake van een indirecte discriminatie wanneer een ogenschijnlijke neutrale regel een disproportioneel negatief effect heeft op personen die drager zijn van een beschermd kenmerk, zonder dat deze

---

⁷⁷ E. CLOOTS, J. VRIELINK en M. SPINOY, *Gelijk zijn versus gelijk krijgen*, Brussel, Intersentia, 2021, 33; F. HENDRICKX, A. RAHME, A. VAN BEVER en O. VANACHTER, *Discriminatie op basis van handicap en gezondheidstoestand in de arbeidsverhouding*, Brussel, Intersentia, 2009, 60; Y. MAYAUD, “Discrimination directe ou discrimination indirecte ?”, *RSC* 2021, 613-616; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 409-410; Y. THIERY, “Gelijkheid, dienstverlening en verzekering: een herontdekkingstocht”, *TBH* 2007-08, (747) 755; Y. THIERY, *Discriminatie en verzekering*, Brussel, Intersentia, 2011, 238; J. VRIELINK, “Multiculturaliteit in de onderneming: de casus van religieuze kentekens” in B. BENICHOU, H. BOULARBAH, I. KARATAS, D. PHILIPPE, R. STEENOT, N. THIRION, H. VAN BAVEL, Y. VAN GERVEN, J. VRIELINK en J. WERBROUCK (eds.), *De nieuwe uitdagingen voor de onderneming*, Brussel, Larcier, , 2019, (213) 214.

⁷⁸ O. ARNARDOTTIR, *Equality and non-discrimination under the European Convention on Human Rights*, Den Haag, Nijhoff, 2003, 93-94; F. HENDRICKX, A. RAHME, A. VAN BEVER en O. VANACHTER, *Discriminatie op basis van handicap en gezondheidstoestand in de arbeidsverhouding*, Brussel, Intersentia, 2009, 60; Y. THIERY, *Discriminatie en verzekering*, Brussel, Intersentia, 2011, 238.

⁷⁹ EHRM 19 februari 2013, nr. 19010/07, X en anderen/Oostenrijk, §153; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland, §95; EHRM 17 mei 2022, nrs. 71367/12 en 72961/12, Oganezova/Armenië, §124; EHRM 30 juni 2022, nr. 61657/16, Paparrigopoulos/Griekenland, §43; EHRM 4 oktober 2022, nrs. 17808/19 en 36972/19, Paketova en anderen/Bulgarije, §168; EHRM 11 oktober 2022, nr. 78630/12, Beeler/Zwitserland, §116; EHRM 18 oktober 2022, nr. 215/19, Basu/Duitsland, §39; EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, Moraru/Roemenië, §58; EHRM 7 maart 2023, nr. 27227/17, Ossewaarde/Rusland, §57; EHRM 30 mei 2023, nrs. 39954/09 en 3465/17, Nepomnyaschiy en anderen/Rusland, §85; EHRM 1 juni 2023, nr. 75135/14, Maymulakhin en Markiv/Oekraïne, §81; EHRM 27 juni 2023, nr. 27094/20, Nurcan Bayraktar/Turkije, §92; EHRM 12 september 2023, nr. 28834/19, Lapunov/Rusland, §121; EHRM 24 oktober 2023, nrs. 25226/18, 25805/18, 8378/19 en 43949/19, Pajak en anderen/Polen, §265; EHRM 24 oktober 2023, nrs. 42429/16, 8934/18 en 9886/18, Memedova en anderen/Noord Macedonië, §100; EHRM 30 november 2023, nr. 24225/19, Georgische moslim relaties en anderen/Georgië, §100; EHRM 20 februari 2024, nrs. 43868/18 en 25883/21, Wa Beile/Zwitserland, §103.

situatie objectief en redelijk kan worden gerechtvaardigd.⁸⁰ Ook bij de indirecte discriminatie zal de intentie om te discrimineren van geen tel zijn.⁸¹ Van dergelijke indirecte discriminaties zijn in de rechtspraak van het EHRM aanzienlijk minder voorbeelden vindbaar, dan de directe discriminatievorm. Het Hof was aanvankelijk immers terughoudend om artikel 14 EVRM toe te passen op situaties van indirecte discriminatie.⁸² Met het arrest *D.H. en anderen tegen de Tsjechische Republiek*, van 2007, kwam hier evenwel verandering in.⁸³

34. Invloed *D.H.*-rechtspraak – In de *D.H.*-rechtspraak maakte het EHRM immers twee revolutionaire wendingen. Eerst en vooral erkende het Hof voor de eerste keer, op een uitdrukkelijke wijze, dat artikel 14 EVRM niet alleen toepassing vindt op gevallen van directe

---

⁸⁰ EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 12; E. CLOOTS, J. VRIELINK en M. SPINOY, *Gelijk zijn versus gelijk krijgen*, Brussel, Intersentia, 2021, 33; R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 338; J. GERARDS, “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, (176) 181; F. HENDRICKX, A. RAHME, A. VAN BEVER en O. VANACHTER, *Discriminatie op basis van handicap en gezondheidstoestand in de arbeidsverhouding*, Brussel, Intersentia, 2009, 61; K. MONAGHAN, “Limitations and opportunities: a review of the likely domestic impact of Article 14 ECHR”, *European Human Rights Law Review* 2001, (167) 170; M. MOSCHEL, “The Strasbourg Court and Indirect Race Discrimination: Going Beyond the Education Domain”, *The Modern Law Review* 2017, (121) 123; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 409-410; Y. THIERY, “Gelijkheid, dienstverlening en verzekering: een herontdekkingstocht”, *TBH* 2007-08, (747) 755; Y. THIERY, *Discriminatie en verzekering*, Brussel, Intersentia, 2011, 238.

⁸¹ EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, *D.H. en anderen/Tsjechische Republiek*, §184; EHRM 24 mei 2016, nr. 38590/10, *Biao/Denemarken*, §91; EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, *P.C./Ierland*, §68; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 12; O. ARNARDOTTIR, *Equality and non-discrimination under the European Convention on Human Rights*, Den Haag, Nijhoff, 2003, 6-8; R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 338; F. HENDRICKX, A. RAHME, A. VAN BEVER en O. VANACHTER, *Discriminatie op basis van handicap en gezondheidstoestand in de arbeidsverhouding*, Brussel, Intersentia, 2009, 60; Y. THIERY, *Discriminatie en verzekering*, Brussel, Intersentia, 2011, 238.

⁸² E. CUENCA, “The Prohibition on Discrimination: New Content (Art. 14 ECHR and Protocol 12)” in J. ROCA en P. SANTOLAYA (eds.), *Europe of Rights: A Compendium on the European Convention of Human Rights*, Leiden, Brill, 2012, 472; R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 341; C. FERGUSON, “Runing Ahead of Strasbourg: Indirect Discrimination and Article 14 ECHR”, *JR* 2008, (71) 72-73; J. GERARDS, “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, (176) 182; K. MONAGHAN, “Limitations and opportunities: a review of the likely domestic impact of Article 14 ECHR”, *European Human Rights Law Review* 2001, (167) 170; M. MOSCHEL, “The Strasbourg Court and Indirect Race Discrimination: Going Beyond the Education Domain”, *The Modern Law Review* 2017, (121) 124; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 217.

⁸³ R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 340-343; C. FERGUSON, “Runing Ahead of Strasbourg: Indirect Discrimination and Article 14 ECHR”, *JR* 2008, (71) 73-77; M. MOSCHEL, “The Strasbourg Court and Indirect Race Discrimination: Going Beyond the Education Domain”, *The Modern Law Review* 2017, (121) 124.

discriminatie, maar eveneens op gevallen van indirecte discriminatie.⁸⁴ Daarnaast oordeelde het Hof dat het bewijs van een dergelijke indirecte discriminatie geleverd kan worden aan de hand van onbetwiste, officiële statistieken.⁸⁵ Een bewijsvorm die het Hof voordien uitdrukkelijk had verworpen, waardoor de bewijslevering van een indirecte discriminatie voor de eisers haast onmogelijk was geworden.⁸⁶ Met deze twee vernieuwingen nam het EHRM aldus definitief afstand van zijn terughoudende ingesteldheid ten aanzien van de toepassing van artikel 14 EVRM op situaties van indirecte discriminatie.

35. Positieve actie – Een laatste belangrijk concept is dat van de positieve actie. Het EHRM benadrukte immers dat artikel 14 EVRM lidstaten niet verhindert om personen op een onderscheiden wijze te behandelen om zo een feitelijke ongelijkheid te herstellen.⁸⁷ Deze toegelaten onderscheiden behandeling wordt de positieve actie genoemd.⁸⁸ Indien

---

⁸⁴ EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §175.

⁸⁵ EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §180; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 23; R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 340-343; C. FERGUSON, “Runing Ahead of Strasbourg: Indirect Discrimination and Article 14 ECHR”, *JR* 2008, (71) 73-77; M. MOSCHEL, “The Strasbourg Court and Indirect Race Discrimination: Going Beyond the Education Domain”, *The Modern Law Review* 2017, (121) 124.

⁸⁶ EHRM 4 mei 2001, nr. 24726/94, Hugh Jordan/Verenigd Koninkrijk, §154; R. DEBEL, “Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie” (noot onder EHRM 13 november 2007), *TJK* 2008, (337) 342; C. FERGUSON, “Runing Ahead of Strasbourg: Indirect Discrimination and Article 14 ECHR”, *JR* 2008, (71) 73.

⁸⁷ “Article 14 does not prohibit a member State from treating groups differently in order to correct “factual inequalities” between them”, EHRM 12 april 2006, nrs. 65731/01 en 65900/01, Stec en anderen/Verenigd Koninkrijk, §51; EHRM 29 juni 2006, nr. 23960/02, Zeman/Oostenrijk, §32; EHRM 14 november 2006, nrs. 63684/00, 63475/00, 63484/00 en 63468/00, Hobbs, Richard, Walsh en Geen/Verenigd Koninkrijk, §52; EHRM 10 mei 2007, nr. 42949/98, Runkee en White/Verenigd Koninkrijk, §35; EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §175; EHRM 17 juli 2008, nr. 15766/03, Orsus en anderen/Croatië, §63; EHRM 31 juli 2008, nr. 40825/98, Religionsgemeenschap der zeugen Jehovas en anderen/Oostenrijk, §96; EHRM 8 december 2009, nr. 49151/07, Munoz Diaz/Spanje, §48; EHRM 27 juli 2010, nrs. 4149/04 en 41029/04, Aksu/Turkije, §47; EHRM 17 februari 2011, nr. 6268/08, Andrie/Tsjechische Republiek, §48; EHRM 7 juli 2011, nr. 37452/02, Stummer/Oostenrijk, §88; EHRM 3 april 2012, nr. 17966/10, Manzanas Martis/Spanje, §40; EHRM 20 september 2012, nr. 387/03, Fedorchenko en Lozenko/Oekraïne, §62; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horvath en Kiss/Hongarije, §101; EHRM 28 januari 2016, nr. 65480/10, Partei die Friesen/Duitsland, §37; EHRM 2 februari 2016, nr. 7186/09, Dit Trizio/Zwitserland, §80; EHRM 30 juni 2016, nr. 51362/09, Taddeucci en McCall/Italië, §81; EHRM 31 mei 2022, nrs. 73548/17 en 45521/19, X en anderen/Albanië, §77; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 13.

⁸⁸ EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 13; J. CLESS en F. KEFER, “L’interdiction de la discrimination sur la base de l’âge dans les relations de travail belges” in E. DIRIX en Y.-H. LELEU (eds.), *Rapports belges au Congrès de l’Académie Internationale de Droit Comparé à Washington*, Brussel, Bruylant, 2011, (655) 667; C. HOREVOETS en S. VINCENT, “Les différences de traitement admises et les discriminations prohibées” in E. BRIBOSIA, I. RORIVE en S. VAN DROOGHENBROECK (eds.), *Actualités en matière de non-discrimination*, Brussel, Bruylant, 2016, (33) 64-65;

bijvoorbeeld aanzienlijk minder vrouwen bepaalde functies bekleden en er dus sprake is van een feitelijke ongelijkheid, zou een mogelijke vorm van positieve actie kunnen bestaan uit het verkiezen van vrouwelijke sollicitanten boven de mannelijke sollicitanten. Het EHRM oordeelde bovendien dat onder bepaalde omstandigheden een schending van artikel 14 EVRM kan plaatsvinden, wanneer een lidstaat geen positieve acties onderneemt zonder dat deze passieve houding objectief en redelijk kan worden gerechtvaardigd.⁸⁹ Het Hof laat in zijn rechtspraak evenwel na om te bepalen onder welke omstandigheden het nemen van dergelijke positieve acties precies verplicht is.

36. Conclusie – Op grond van deze eerste afdeling kan men dus concluderen dat artikel 14 EVRM beschermt tegen drie discriminatievormen, met name de directe discriminatie, de indirecte discriminatie en de verplichting om, onder bepaalde omstandigheden, positieve acties te nemen. Nu de thesis deze drie cruciale concepten heeft uiteengezet, kan het overgaan tot de volgende subvraag, meer bepaald, hoe en in welke mate wordt *lookism* gedekt door de erkende discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM. Om deze vraag te beantwoorden maakt de thesis een onderscheid tussen de mate waarin de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden van geslacht, ras en godsdienst situaties van *lookism* kunnen dekken

---

B. RENAULD en S. VAN DROOGHENBROECK, “Le principe d’égalité et de non-discrimination” in M. VERDUSSEN en N. BONBLED (eds.), *Les droits constitutionnels en Belgique (volume 1 en 2)*, Brussel, Bruylant, (553) 559-600; J. RINGELHEIM, S. VAN DROOGHENBROECK, J. VRIELINK en P. WAUTELET, *Redynamiser le lute contre la discrimination*, Brussel, Intersentia, 320; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 411; Y. THIERY, “Gelijkheid, dienstverlening en verzekering: een herontdekkingsstocht”, *TBH* 2007-08, (747) 754; J. VRIELINK, “Hoofdstuk 4 – Maakt gelijkheid het verschil? Non-discriminatie, multiculturalisme en het Belgische en Nederlandse recht” in S. RUTTEN, E. RAMAKERS en M. LENAERTS (eds.), *Recht in een multiculturele samenleving*, Brussel, Intersentia, 2018, (93) 107-108.

⁸⁹ “indeed, in certain circumstances a failure to attempt to correct inequality through different treatment may, in the absence of an objective and reasonable justification, give rise to a breach of Article 14”, EHRM 12 april 2006, nrs. 65731/01 en 65900/01, *Stec en anderen/Verenigd Koninkrijk*, §51; EHRM 29 juni 2006, nr. 23960/02, *Zeman/Oostenrijk*, §32; EHRM 14 november 2006, nrs. 63684/00, 63475/00, 63484/00 en 63468/00, *Hobbs, Richard, Walsh en Geen/Verenigd Koninkrijk*, §52; EHRM 10 mei 2007, nr. 42949/98, *Runkee en White/Verenigd Koninkrijk*, §35; EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, *D.H. en anderen/Tsjechische Republiek*, §175; EHRM 17 juli 2008, nr. 15766/03, *Orsus en anderen/Croatië*, §63; EHRM 31 juli 2008, nr. 40825/98, *Religionsgemeinschaft der zeugen Jehovas en anderen/Oostenrijk*, §96; EHRM 8 december 2009, nr. 49151/07, *Munoz Diaz/Spanje*, §48; EHRM 27 juli 2010, nrs. 4149/04 en 41029/04, *Aksu/Turkije*, §47; EHRM 17 februari 2011, nr. 6268/08, *Andrle/Tsjechische Republiek*, §48; EHRM 7 juli 2011, nr. 37452/02, *Stummer/Oostenrijk*, §88; EHRM 3 april 2012, nr. 17966/10, *Manzanas Martis/Spanje*, §40; EHRM 20 september 2012, nr. 387/03, *Fedorchenko en Lozenko/Oekraïne*, §62; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, *Horvath en Kiss/Hongarije*, §101; EHRM 28 januari 2016, nr. 65480/10, *Partei die Friesen/Duitsland*, §37; EHRM 2 februari 2016, nr. 7186/09, *Dit Trizio/Zwitserland*, §80; EHRM 30 juni 2016, nr. 51362/09, *Taddeucci en McCall/Italië*, §81; EHRM 31 mei 2022, nrs. 73548/17 en 45521/19, *X en anderen/Albanië*, §77; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 13; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 411.

([afdeling II](#)), en anderzijds de mate waarin het begrip ‘andere status’ uit artikel 14 EVRM situaties van *lookism* kan dekken ([afdeling III](#)).

AFDELING II. UITDRUKKELIJK NEERGESCHREVEN DISCRIMINATIEGRONDEN

37. Uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegronden – In artikel 14 EVRM worden enkele beschermde discriminatiegronden uitdrukkelijk neergeschreven. Deze uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden weerspiegelen de naoorlogse sfeer waarin het EVRM werd opgesteld en goedgekeurd.⁹⁰ Het verwijst dus uitdrukkelijk naar gronden als politieke overtuiging, nationaliteit of geboorte, maar niet naar kenmerken als de seksuele geaardheid van een persoon. In deze tweede afdeling zal de thesis onderzoeken hoe en in welke mate *lookism* gedekt wordt door de uitdrukkelijk neergeschreven gronden van geslacht, ras en godsdienst. De overige neergeschreven discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM zoals politieke mening, maatschappelijke afkomst en dergelijke meer hanteert het werk niet. Deze discriminatiegronden vallen in de meeste gevallen namelijk niet samen met fysieke kenmerken en zijn bijgevolg minder relevant gelet op het uiteindelijke doel van de thesis.

§1. Geslacht

A. Begripsomschrijving

38. Begripsomschrijving – Geslacht is de eerste uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond uit artikel 14 EVRM. Deze discriminatiegrond wordt echter nergens in de rechtspraak van het EHRM gedefinieerd. Wat precies onder geslacht moet worden verstaan, kan dus enkel worden afgeleid uit de vastgestelde discriminaties. Zo stelt het Hof, eerst en vooral, dat een ongerechtvaardigd onderscheid in behandeling tussen mannen en vrouwen een discriminatie uitmaakt op grond van geslacht.⁹¹ Aldus schijnt het begrip geslacht, volgens

---

⁹⁰ E. BATES, *The evolution of the European Convention on Human Rights: from its inception to the creation of a permanent court of human rights*, Oxford, Oxford University Press, 2010, preface; M. BURBERGS, “How the right to respect for private and family life, home and correspondence became the nursery in which new rights are born” in E. BREMS en J. GERARDS (eds.), *Shaping Rights in the ECHR The Role of the European Court of Human Rights in Determining the Scope of Human Rights*, Cambridge, Cambridge University Press, 2014, (315) 317; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 110.

⁹¹ EHRM 24 juni 1993, nr. 14518/89, Schuler-Zraggen/Zwitserland, §67; EHRM 21 februari 1997, nr. 20060/92, Van Raalte/Nederland, §40; EHRM 11 juni 2002, nr. 36042/97, Willis/Verenigd Koninkrijk, §42; EHRM 12 april 2006, nrs. 65731/01 en 65900/01, Stec en anderen/Verenigd Koninkrijk, §66; EHRM 29 juni 2006, nr. 23960/02, Zeman/Oostenrijk, §38; EHRM 17 juli 2008, nr. 63701/00, Thomas/Verenigd Koninkrijk, §20; EHRM 22 maart 2012, nr. 30078/06, Konstantin Markin/Rusland, §143; EHRM 20 december 2022, nrs. 53282/18 en 31428/20, Moraru en Marin/Roemenië, §122; E. DELCHER, “Overview of the Case Law on the Prohibition of Discrimination of the ECJ and ECtHR ECJ AND ECtHR”, 2012, <https://www.humanrights.is/static/files/Itarefni/an-overview-of-the-case-law-on-the-prohibition-of-discrimination-of-the-ecj-and-the-ecthr-emilie.pdf>, 5; M. COUSINS, *The european convention on human rights*

deze interpretatie, te duiden op de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen, ook wel sekse genoemd. Daarnaast oordeelde het EHRM in de arresten *Sheffield en Horsham tegen het Verenigd Koninkrijk* en *Van Kuck tegen Duitsland* dat een ongerechtvaardigde differentiatie ten aanzien van transseksuelen eveneens een discriminatie vormt op basis van geslacht.⁹² Volgens deze interpretatie dekt het begrip geslacht dus niet enkel de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen, maar ook de genderidentiteit van het individu. Deze invulling van het begrip geslacht schijnt echter te zijn verlaten in de recentere arresten *P.V. tegen Spanje* en *A.M. en anderen tegen Rusland*. In deze arresten verklaarde het EHRM immers dat een discriminatie op grond van transseksualiteit valt onder het begrip andere status en dus geen vorm uitmaakt van een discriminatie op grond van geslacht.⁹³

39. Strengere rechtvaardigingsplicht – Wanneer er sprake is van differentiatie op grond van geslacht, geldt bovendien een strengere rechtvaardigingsplicht. Het EHRM heeft in verscheidene arresten namelijk geoordeeld dat de bevordering van gendergelijkheid vandaag een wezenlijk doel vormt voor de lidstaten van de Raad van Europa. Bijgevolg stelt het Hof dat de lidstaat die wilt differentiëren op grond van geslacht, bijzonder gewichtige redenen moet aanvoeren om deze onderscheiden behandeling te rechtvaardigen.⁹⁴ Het EHRM verduidelijkt in de opgesomde arresten evenwel niet wanneer de aangevoerde redenen precies voldoende gewichtig zijn. Wel bepaald het Hof – bij wijze van negatieve definiëring – dat de verwijzing naar bestaande tradities, algemene vooronderstellingen of heersende sociale

---

and social security law, Antwerpen, Intersentia, 2008, 79; P. LOECKX en S. REMY, “La multiplication des critères de discrimination dans la loi 'genre' suite à la loi du 4 février 2020”, *SK* 2021, (93) 93.

⁹² EHRM 30 juli 1998, nrs. 22985/93 en 23390/94, *Sheffield en Horsham/Verenigd Koninkrijk*, §72; EHRM 12 juni 2003, nr. 35968/97, *Van Kuck/Duitsland*, §90.

⁹³ EHRM 30 november 2010, nr. 35159/09, *P.V./Spanje*, §30; EHRM 6 juli 2021, *A.M. en anderen/Rusland*, §73.

⁹⁴ EHRM 28 mei 1985, nrs. 9214/80, 9473/81 en 9474/81, *Abdulaziz, cabales en balkandali/Verenigd Koninkrijk*, §78; EHRM 24 juni 1993, nr. 14518/89, *Schuler-Zraggen/Zwitserland*, §67; EHRM 22 februari 1994, nr. 16213/90, *Burghartz/Zwitserland*, §27; EHRM 22 maart 2012, nr. 30078/06, *Konstantin Markin/Rusland*, §127; EHRM 2 december 2014, nr. 61960/08, *Emel Boyraz/Turkije*, §51; EHRM 13 oktober 2015, nr. 33631/06, *Vroutou/Cyprus*, §75; EHRM 2 februari 2016, nr. 7186/09, *Di Trizio/Zwitserland*, §82; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, *Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal*, §46; EHRM 10 april 2018, nr. 77180/11, *Leonov/Rusland*, §38; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, *Ecis/Letland*, §84; EHRM 24 oktober 2019, nrs. 32949/17 en 34614/17, *J.D. en A./Verenigd Koninkrijk*, §89; EHRM 9 juli 2019, nr. 41261/17, *Volodina/Rusland*, §111; EHRM 20 oktober 2020, nr. 78630/12, *B./Zwitserland*, §65; EHRM 4 februari 2021, nr. 54711/15, *Jurcic/Croatië*, §65; EHRM 11 mei 2021, nrs. 18592/15 en 43863/15, *Yocheva en Ganeva/Bulgarije*, §102; EHRM 23 november 2021, nr. 24757/18, *Tapayeva en anderen/Rusland*, §111; EHRM 11 oktober 2022, nr. 78630/12, *Beeler/Zwitserland*, §95; EHRM 20 december 2022, nrs. 53282/18 en 31428/20, *Moraru en Marin/Roemenië*, §106; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 24; M. COUSINS, *The european convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 73-74; G. HAUMONT en S. GANTY, “Droit de l'égalité et de la non-discrimination”, *JEDH* 2021, (271) 278.

gedragingen in een bepaald land onvoldoende gewichtige redenen zijn om het verschil in behandeling op grond van geslacht te kunnen rechtvaardigen.⁹⁵

B. Geslacht en lookism

40. Geslacht begrepen als sekse – De vraag rijst hoe en in welke mate de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond van geslacht situaties van *lookism* kan dekken. Indien geslacht begrepen wordt als sekse, zijn voorbeelden denkbaar waarbij situaties van *lookism* een indirecte discriminatie uitmaken op grond van geslacht. In het arrest *Moraru tegen Roemenië* verklaarde het EHRM bijvoorbeeld dat een onderscheiden behandeling op grond van de lengte en het gewicht van een persoon ook een indirecte discriminatie kan uitmaken op grond van geslacht.⁹⁶ Indien een werkgever bijvoorbeeld vereist dat alle werknemers 1m80 groot zijn en minstens 75kg wegen, is dit niet enkel een benadeling op basis van onwijzigbare fysieke kenmerken van een persoon, maar ook een indirecte discriminatie op grond van geslacht. Hoewel de vereiste neutraal verwoord is, treft zij immers aanzienlijk meer vrouwen dan mannen.⁹⁷ In een dergelijk geval wordt *lookism* dus gedekt door artikel 14 EVRM via de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond van geslacht.

41. Geslacht begrepen als genderidentiteit – Op basis van de arresten *Sheffield* en *Van Kuck* kan een discriminatie op grond van geslacht mogelijkwijs ook begrepen worden als een discriminatie op grond van genderidentiteit. Indien geslacht wijst op de genderidentiteit van een persoon, kunnen eveneens voorbeelden worden bedacht waarbij situaties van *lookism* een indirecte discriminatie uitmaken op grond van geslacht. Hier was onder meer sprake van in de beslissing *Kara tegen het Verenigd Koninkrijk*. Deze beslissing ging over de heer Kara die zich als een vrouw kleepte om de vrouwelijke aspecten van zijn identiteit uit te drukken. Deze klederdracht ging evenwel in tegen de dresscode die op de heer Kara's werk gold. Volgens deze dresscode dienden werknemers zich te kleden naar behoren van hun geslacht.

---

⁹⁵ EHRM 22 maart 2012, nr. 30078/06, Konstantin Markin/Rusland, §127; EHRM 13 oktober 2015, nr. 33631/06, Vrontou/Cyprus, §75; EHRM 2 februari 2016, nr. 7186/09, Di Trizio/Zwitserland, §82; EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, Khamtokhu en Aksenchik/Rusland, §78; EHRM 3 oktober 2017, nr.16986/12, Alexandru Enache/Roemenië, §72; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §46; EHRM 10 april 2018, nr. 77180/11, Leonov/Rusland, §38; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland, §84; EHRM 20 oktober 2020, nr. 78630/12, B./Zwitserland, §65; EHRM 11 mei 2021, nrs. 18592/15 en 43863/15, Yocheva en Ganeva/Bulgarije, §102; EHRM 23 november 2021, nr. 24757/18, Tapayeva en anderen/Rusland, §111; EHRM 11 oktober 2022, nr. 78630/12, Beeler/Zwitserland, §95; EHRM 20 december 2022, nrs. 53282/18 en 31428/20, Moraru en Marin/Roemenië, §106; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 24.

⁹⁶ EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, Moraru/Roemenië, §43.

⁹⁷ EHRM 6 januari 2005, nr. 58641/00, Hoogendijk/Nederland.

De heer Kara beweerde dat er echter sprake was van een discriminatie op grond van geslacht, aangezien vrouwen in vergelijking met mannen een ruimere keuze hebben aan kleren die als behoorlijke worden bevonden voor hun geslacht. Zo kunnen vrouwen een rok dragen en evenzeer een broek, terwijl mannen beperkt zijn tot het dragen van een broek. De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens oordeelde evenwel, zonder verder motivering, dat de regel gelijk van toepassing was op mannen als op vrouwen. Bijgevolg was er volgens de Commissie geen sprake van een discriminatie op grond van geslacht.⁹⁸

42. Kritische reflectie – De Commissie beperkte zich in deze beslissing evenwel tot een directe discriminatie op grond van geslacht.⁹⁹ Ze ging bijgevolg niet na of er in dit geval sprake kon zijn van een indirecte discriminatie. Deze neutrale dresscode schijnt echter procentueel meer mannen aan te tasten dan vrouwen. Vrouwen kunnen zich namelijk met meer gemak kleden conform hun genderidentiteit zonder dat dit als onbehoorlijk overkomt. Er schijnt dus wel degelijk sprake te zijn van een indirect onderscheid op grond van geslacht. Zoals hierboven tevens vermeld, stelt het EHRM in zijn rechtspraak dat bijzonder gewichtige redenen moeten worden aangevoerd om een dergelijk differentiaties op grond van geslacht te kunnen rechtvaardigen.¹⁰⁰ Louter verwijzen naar bestaande tradities, algemene vooronderstellingen of heersende sociale gedragingen is derhalve onvoldoende.¹⁰¹ De

---

⁹⁸ Europese Commissie voor de Rechten van de Mens 22 oktober 1998, nr. 36528/97, Kara/Verenigd Koninkrijk.

⁹⁹ Dit hoeft niet te verbazen. Zoals reeds vermeld in randnummers 33 en 34, was het EHRM aanvankelijk terughoudend om artikel 14 EVRM toe te passen op situaties van indirecte discriminatie. Pas in 2007, met het arrest *D.H. en anderen tegen de Tsjechische Republiek* nam het EHRM definitief afstand van deze terughoudende ingesteldheid. Het is bijgevolg vrij logisch dat de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens deze zaak in 1998 onontvankelijk verklaarde. De kans dat het EHRM deze indirecte discriminatie zou aanvaarden was immers aanzienlijk klein.

¹⁰⁰ EHRM 28 mei 1985, nrs. 9214/80, 9473/81 en 9474/81, Abdulaziz, cabales en balkandali/Verenigd Koninkrijk, §78; EHRM 24 juni 1993, nr. 14518/89, Schuler-Zraggen/Zwitserland, §67; EHRM 22 februari 1994, nr. 16213/90, Burghartz/Zwitserland, §27; EHRM 22 maart 2012, nr. 30078/06, Konstantin Markin/Rusland, §127; EHRM 2 december 2014, nr. 61960/08, Emel Boyraz/Turkije, §51; EHRM 13 oktober 2015, nr. 33631/06, Vrontou/Cyprus, §75; EHRM 2 februari 2016, nr. 7186/09, Di Trizio/Zwitserland, §82; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §46; EHRM 10 april 2018, nr. 77180/11, Leonov/Rusland, §38; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland, §84; EHRM 24 oktober 2019, nrs. 32949/17 en 34614/17, J.D. en A./Verenigd Koninkrijk, §89; EHRM 9 juli 2019, nr. 41261/17, Volodina/Rusland, §111; EHRM 20 oktober 2020, nr. 78630/12, B./Zwitserland, §65; EHRM 4 februari 2021, nr. 54711/15, Jurcic/Croatië, §65; EHRM 11 mei 2021, nrs. 18592/15 en 43863/15, Yocheva en Ganeva/Bulgarije, §102; EHRM 23 november 2021, nr. 24757/18, Tapayeva en anderen/Rusland, §111; EHRM 11 oktober 2022, nr. 78630/12, Beeler/Zwitserland, §95; EHRM 20 december 2022, nrs. 53282/18 en 31428/20, Moraru en Marin/Roemenië, §106; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 24; M. COUSINS, *The european convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 73-74; G. HAUMONT en S. GANTY, “Droit de l’égalité et de la non-discrimination”, *JEDH* 2021, (271) 278.

¹⁰¹ EHRM 22 maart 2012, nr. 30078/06, Konstantin Markin/Rusland, §127; EHRM 13 oktober 2015, nr. 33631/06, Vrontou/Cyprus, §75; EHRM 2 februari 2016, nr. 7186/09, Di Trizio/Zwitserland, §82; EHRM 24

rechtvaardiging die in de zaak *Kara* wordt aangevoerd, schijnt dus ontoereikend. Verwachten dat mannen enkel mannelijke kleren dragen omdat de maatschappij dit nu eenmaal als behoorlijk aanschouwt, lijkt namelijk louter en alleen te steunen op bestaande tradities, algemene vooronderstellingen of heersende sociale gedragingen. In tegenstelling tot wat de Commissie in 1998 besliste in de zaak *Kara*, meent deze thesis – mede geïnspireerd door de wijzigende houding van het EHRM ten aanzien van de indirecte discriminatie vanaf de zaak *D.H.* – dat er wel degelijk sprake was van een indirecte discriminatie op grond van geslacht.

43. Lookism en genderidentiteit – Indien het begrip geslacht uit artikel 14 EVRM dus ook de genderidentiteit van een persoon dekt, is een zaak als de zaak *Kara* een voorbeeld waarbij een situatie van *lookism* – meer bepaald een benadeling op basis van fysieke kenmerken uit de tweede categorie – een indirecte discriminatie uitmaakt op grond van geslacht. In dit geval zou de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond uit artikel 14 EVRM dus ook een situatie van *lookism* kunnen dekken. Deze conclusie geldt echter enkel indien een discriminatie op grond van genderidentiteit begrepen wordt als een discriminatie op grond van geslacht. Indien een discriminatie op grond van genderidentiteit evenwel gedekt wordt door het begrip ‘andere status’, conform de arresten *P.V. tegen Spanje* en *A.M. en anderen tegen Rusland*, dekt de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond van geslacht deze situatie van *lookism* uiteraard niet. In dat geval zal er daarentegen sprake zijn van een discriminatie op grond van ‘andere status’ verstaan als genderidentiteit ([zie randnummers 74 en 75](#)).

§2. Ras

A. Begripsomschrijving

44. Ras en kleur – De tweede en derde discriminatiegrond die artikel 14 EVRM expliciet opsomt, zijn respectievelijk ras en kleur. Op grond van de bewoording uit artikel 14 EVRM schijnen ras en kleur twee afzonderlijke discriminatiegronden uit te maken. Het EHRM maakt

---

januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, Khamtokhu en Aksenchik/Rusland, §78; EHRM 3 oktober 2017, nr.16986/12, Alexandru Enache/Roemenië, §72; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §46; EHRM 10 april 2018, nr. 77180/11, Leonov/Rusland, §38; EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland, §84; EHRM 20 oktober 2020, nr. 78630/12, B./Zwitserland, §65; EHRM 11 mei 2021, nrs. 18592/15 en 43863/15, Yocheva en Ganeva/Bulgarije, §102; EHRM 23 november 2021, nr. 24757/18, Tapayeva en anderen/Rusland, §111; EHRM 11 oktober 2022, nr. 78630/12, Beeler/Zwitserland, §95; EHRM 20 december 2022, nrs. 53282/18 en 31428/20, Moraru en Marin/Roemenië, §106; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 24.

¹⁰¹ EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, Moraru/Roemenië, §43.

dit onderscheid evenwel niet. Het Hof stelt immers dat het begrip ras zijn oorsprong vindt in de idee van een biologische classificatie van mensen in ondersoorten op basis van morfologische eigenschappen zoals bijvoorbeeld de huidskleur van een persoon.¹⁰² Volgens deze begripsomschrijving duidt een onderscheiden behandeling op grond van huidskleur dus op de aanwezigheid van een raciale differentiatie. Bijgevolg toetst het Hof iedere discriminatie op basis van huidskleur aan de discriminatiegrond van ras en niet de discriminatiegrond van kleur.¹⁰³ Naar analogie met de rechtspraak van het EHRM aanvaardt de thesis een discriminatie op grond van kleur dus als een discriminatie op grond van ras.

45. Etniciteit – Het EHRM stelt bovendien dat het begrip ras ook samenvalt met het begrip etniciteit. Het begrip etniciteit duidt volgens het Hof op de idee van maatschappelijke groepen gekenmerkt door een gemeenschappelijke nationaliteit, tribale verbondenheid, religieus geloof, gedeelde taal en culturele en traditionele oorsprong en achtergrond.¹⁰⁴ Een discriminatie op grond van iemands etniciteit vormt aldus een discriminatie op grond van iemands ras.¹⁰⁵ Op basis van deze redenering oordeelde het EHRM dat een discriminatie ten aanzien van onder meer Roma's¹⁰⁶, Tsjetsjenen¹⁰⁷ en Arameeërs¹⁰⁸ een discriminatie uitmaakt op grond van etniciteit en bijgevolg ook een discriminatie op grond van ras zoals omschreven in artikel 14 EVRM.

---

¹⁰² EHRM 13 december 2005, nrs. 55762/00 en 55974/00, Timishev/Rusland, §55; EHRM 22 december 2009, nrs. 27996/06 en 34836/06, Sejdic en Finci/Bosnië en Herzegovina, §43; EHRM "Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention", 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 27.

¹⁰³ EHRM 24 juli 2012, nr. 47159/08, B.S./Spanje, §61; EHRM 18 oktober 2022, nr. 34085/17, Muhammad/Spanje, §99; EHRM 18 oktober 2022, nr. 215/19, Basu/Duitsland, §34.

¹⁰⁴ EHRM 13 december 2005, nrs. 55762/00 en 55974/00, Timishev/Rusland, §55; EHRM 22 december 2009, nrs. 27996/06 en 34836/06, Sejdic en Finci/Bosnië en Herzegovina, §43; EHRM "Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention", 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 27.

¹⁰⁵ EHRM 6 juli 2005, nrs. 43577/98 en 43579/98, Nachova en anderen/Bulgarije, §126-§130; EHRM 13 december 2005, nrs. 55762/00 en 55974/00, Timishev/Rusland, §55; EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §176; EHRM 22 december 2009, nrs. 27996/06 en 34836/06, Sejdic en Finci/Bosnië en Herzegovina, §43; EHRM 27 juli 2010, nrs. 4149/04 en 41029/04, Aksu/Turkije, §49; EHRM 14 december 2010, nr. 74832/01, Mizigarova/Slowakije, §114; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horva en Kiss/Hongarije, §101; EHRM 24 mei 2016, nr. 38590/10, Biao/Denemarken, §94; EHRM 26 mei 2020, nr. 17247/13, Makuchyan en Minasyan/Azerbaidjan en Hongarije, §210; EHRM 30 maart 2023, nr. 24408/16, Szolcsan/Hongarije, §46; EHRM "Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention", 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 27.

¹⁰⁶ 6 juli 2005, nrs. 43577/98 en 43579/98, Nachova en anderen/Bulgarije, §175; EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §210; EHRM 22 december 2009, nrs. 27996/06 en 34836/06, Sejdic en Finci/Bosnië en Herzegovina, §50; EHRM 25 maart 2010, nr. 37193/07, Paraskeva Todorova/Bulgarije, §46; EHRM 14 december 2010, nr. 74832/01, Mizigarova/Slowakije, §123; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horva en Kiss/Hongarije, §129.

¹⁰⁷ EHRM 13 december 2005, nrs. 55762/00 en 55974/00, Timishev/Rusland, §59.

¹⁰⁸ EHRM 14 december 2010, nr. 74832/01, Mizigarova/Slowakije, §221.

B. Ras en lookism

46. Directe discriminatie op grond van kleur – De vraag rijst hoe en in welke mate de uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegrond van ras situaties van *lookism* kan dekken. Indien een discriminatie op grond van ras ingevuld wordt als een discriminatie op grond van huidskleur, zijn er uiteraard talloze voorbeelden denkbaar waarbij situaties van *lookism* een directe discriminatie uitmaken op grond van ras. De huidskleur van een persoon vormt immers een fysieke eigenschap van de eerste categorie. Discrimineren op grond van huidskleur is bijgevolg niet alleen een directe discriminatie op grond van ras, maar ook een vorm van *lookism*. Een duidelijke illustratie hiervan dook enkele jaren geleden op in de Verenigde Staten. In 2004 klaagde een voormalige werknemer van de winkelketen Abercrombie & Fitch de keten aan omwille van het gehandhaafde aanwervingsbeleid. Deze winkelketen stond er immers om bekend werknemers te selecteren op grond van hun uiterlijk.¹⁰⁹ Bijgevolg wierf Abercrombie voornamelijk knappe, witte, sportieve mannen en vrouwen aan. Aangezien er geen discriminatiegrond bestond die beschermd tegen *lookism*, steunde de werknemer zijn vordering op grond van ras. De winkel schikte uiteindelijk voor 40 miljoen dollar om de aantijging te beëindigen.¹¹⁰ Aldus is duidelijk dat dergelijke situaties van *lookism* gedekt worden door de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond van ras.

47. Indirecte discriminatie op grond van kleur – Daarnaast kan een situatie van *lookism* ook een indirecte discriminatie uitmaken op grond van huidskleur en bijgevolg op grond van ras. Een voorbeeld hiervan is de gedifferentieerde behandeling van personen op grond van hun haar. Mannen, maar vooral vrouwen met kroeshaar ondervinden regelmatig nadelen omwille van hun haarstijl. Kroeshaar wordt immers geregeld aanschouwd als onverzorgd, onprofessioneel en dergelijke meer.¹¹¹ Wie personen benadeelt omwille van het hebben van kroeshaar, pleegt een vorm van *lookism* aangezien deze haarstijl een fysieke eigenschap uitmaakt van de eerste categorie. Deze vorm van *lookism* vormt bovendien een indirecte discriminatie ten aanzien van huidskleur en bijgevolg ook ten aanzien van ras. Een differentiatie op grond van het bezitten van kroeshaar, treft immers aanzienlijk meer zwarte

---

¹⁰⁹ A. STEIGRAD, “Abercrombie & Fitch Co.: Women's Wear Daily”, *WWD* 2010, 11.

¹¹⁰ J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 633-634.

¹¹¹ J. LYON, “Pajón power: styling citizenship and Black politics in the Dominican natural hair movement”, *Ethnic and Racial Studies* 2020, (2120) 2126; G. SCOTT, N. GUPTA en E. GREENE, “Back to Natural and the Intergenerational Healing of the Natural Black Hair Movement”, *Journal of Humanistic Psychology* 2022, (925) 935; S. TANS, “Sollicitatiegesprek? Eerst je haar steilen”, *Feminer* 2022, <https://feminer.nl/magazine/de-diepte-in/haardiscriminatie/>.

mensen dan witte mensen.¹¹² Aldus kan een dergelijke situatie van *lookism* eveneens beschermd worden door artikel 14 EVRM via de opgesomde en erkende discriminatiegrond van ras.

48. (In)directe discriminatie op grond van etniciteit – Indien een discriminatie op grond van ras wordt ingevuld als een discriminatie op grond van etniciteit, zijn er wederom voorbeelden denkbaar waarbij de erkende discriminatiegrond situaties van *lookism* kan dekken. Het EHRM erkende Roma's, Tsjetsjenen en Arameeërs als etnische volkeren.¹¹³ Elk van deze etnische volkeren bezit een traditionele klederdracht. Zo dragen Roma vrouwen de typische gekleurde, lange rokken, Tsjetsjeense mannen tooien zich met een traditionele Beshmet of Circassian en Aramese mannen dragen de Taraz als folkloristisch kostuum.¹¹⁴ Aangezien de klederdracht van een persoon een fysiek kenmerk vormt van de tweede categorie, maakt een benadeling op grond van klederdracht een vorm uit van *lookism*. Indien deze vorm van *lookism* uitdrukkelijk gericht is tegen de traditionele klederdracht van bepaalde etnische volkeren, kan deze differentiatie eveneens een directe discriminatie uitmaken op grond van etniciteit en bijgevolg op grond van ras. Is de maatregel daarentegen neutraal geformuleerd, kan er sprake zijn van een indirecte discriminatie op grond van etniciteit en bijgevolg op grond van ras. Dit is immers het geval indien de neutrale maatregel, op een onrechtvaardige wijze, aanzienlijk meer mensen treft die deel uitmaken van de bepaalde etniciteit. Ook op deze manieren kan *lookism* dus gedekt worden via de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond van ras.

§3. Godsdienst

A. Begripsomschrijving

49. Begripsomschrijving – De vijfde discriminatiegrond die artikel 14 EVRM uitdrukkelijk neerschrijft, is godsdienst. Het verbod om te discrimineren op grond van godsdienst zoals omschreven in artikel 14 EVRM is nauw verbonden met de vrijheid van

---

¹¹² EHRM 6 januari 2005, nr. 58641/00, Hoogendijk/Nederland.

¹¹³ 6 juli 2005, nrs. 43577/98 en 43579/98, Nachova en anderen/Bulgarije, §175; EHRM 13 december 2005, nrs. 55762/00 en 55974/00, Timishev/Rusland, §59; EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §210; EHRM EHRM 22 december 2009, nrs. 27996/06 en 34836/06, Sejdic en Finci/Bosnië en Herzegovina, §50; EHRM 25 maart 2010, nr. 37193/07, Paraskeva Todorova/Bulgarije, §46; EHRM 14 december 2010, nr. 74832/01, Mizigarova/Slowakije, §123; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horva en Kiss/Hongarije, §129.

¹¹⁴ PAULTURNER-MITCHELL, "Chechen National Costume: Description, History, Culture of the Chechen People", <https://paulturner-mitchell.com/71997-nacionalnyy-kostyum-chechencev-opisanie-istoriya-kultura-chechenskogo-naroda.html>; M. PARNO en M. VASILUTA-STEFANESCU, "Roma People, Where to? Tradition and Change in Roma Communities", *European Review of Applied Sociology* 2021, (1) 9.

godsdienst zoals bepaald in artikel 9 EVRM.¹¹⁵ Een ongerechtvaardigde schending van de godsdienstvrijheid maakt immers een discriminatie uit.¹¹⁶ Om het begrip godsdienst uit artikel 14 EVRM te kunnen definiëren, maakt de thesis dus gebruik van de begripsomschrijving uit artikel 9 EVRM. De vrijheid van godsdienst houdt volgens het EHRM de vrije keuze in om een geloof al dan niet aan te houden en om dit geloof al dan niet uit te oefenen. Bijgevolg beschermt artikel 9 EVRM zowel gelovige personen als atheïsten, agnosten, sceptici en onverschilligen.¹¹⁷ De vrijheid van godsdienst heeft bovendien niet alleen betrekking op geloofsovertuigingen die georganiseerd worden rond bestaande religieuze instellingen. Bijgevolg kwalificeert het EHRM ook de *Scientologykerk* en niet traditionele of culturele geloofsovertuigingen als godsdienst in de zin van artikel 9 EVRM.¹¹⁸ Aldus vult de thesis het begrip godsdienst in de zin van artikel 9 EVRM, en derhalve ook artikel 14 EVRM, in als iedere geïnstitutionaliseerde of niet-geïnstitutionaliseerde geloofsovertuiging evenals vormen van atheïsme, agnosticisme, scepticisme en onverschilligheid.

B. Godsdienst en lookism

50. Godsdienst en Lookism – De vraag rijst hoe en in welke mate de uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegrond van godsdienst situaties van *lookism* kan dekken. De uitoefeningen van geloofsovertuiging gaat geregeld gepaard met het dragen van levensbeschouwelijke tekens of religieuze klederdracht. Zo dragen moslimvrouwen vaak een

¹¹⁵ EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 30; E. CUENCA, “The Prohibition on Discrimination: New Content (Art. 14 ECHR and Protocol 12)” in J. ROCA en P. SANTOLAYA (eds.), *Europe of Rights: A Compendium on the European Convention of Human Rights*, Leiden, Brill, 2012, (467) 476; E. DELCHER, “Overview of the Case Law on the Prohibition of Discrimination of the ECJ and ECHR ECJ AND ECHR”, 2012, <https://www.humanrights.is/static/files/Itarefni/an-overview-of-the-case-law-on-the-prohibition-of-discrimination-of-the-ecj-and-the-ecthr-emilie.pdf>, 10; M. MINE, *Droit des discriminations dans l'emploi et le travail*, Brussel, Larcier, 2016, 301.

¹¹⁶ M. MINE, *Droit des discriminations dans l'emploi et le travail*, Brussel, Larcier, 2016, 301.

¹¹⁷ EHRM 25 mei 1993, nr. 14307/88, Kokkinakis/Griekenland, §31; EHRM 18 februari 1999, nr. 24645/94, Buscarini en anderen/San Marino, §34; EHRM 13 december 2001, nr. 45701/99, Metropolitan Church of Bessarabia en anderen/Moldavië, §114; EHRM 10 november 2005, nr. 44774/98, Leyla Sahin/Turkije, §104; EHRM 5 oktober 2006, nr. 72881/01, The Moskow Branch of the Salvation Army/Rusland, §57; EHRM 5 april 2007, nr. 18147/02, Church of Scientology Moskow/Rusland, §71; EHRM 1 juli 2014, nr. 43835/11, S.A.S./Frankrijk, §124; EHRM 26 april 2016, nr. 62649/10, Izzettin Dogan en anderen/Turkije, §103; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 30.

¹¹⁸ EHRM 5 april 2007, nr. 18147/02, Church of Scientology Moskow/Rusland, §101; EHRM 8 juni 2021, nr. 48329/19, Ancient Baltic Religious Association “Romuva”/Litouwen, §123; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 30; M. MINE, *Droit des discriminations dans l'emploi et le travail*, Brussel, Larcier, 2016, 301-302

hoofddoek, joodse mannen een kippa, christenen soms een kruisteken en dergelijke meer. Zoals reeds meerdere malen vermeld doorheen de thesis, maken kleren fysieke eigenschappen uit van de tweede categorie. Wie personen bijgevolg benadeelt omwille van hun klederdracht, zonder objectieve en redelijke rechtvaardiging, begaat een vorm van *lookism*. Indien deze benadeling gericht is op de dracht van levensbeschouwelijke tekens of religieuze kleren, is er niet alleen sprake van een situatie van *lookism*, maar kan er ook sprake zijn van een directe of indirecte discriminatie op grond van godsdienst. Op deze manier kunnen bepaalde situaties van *lookism* dus beschermd worden door artikel 14 EVRM via de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegrond van godsdienst. Hiervan zijn enkele voorbeelden vindbaar in de rechtspraak van het EHRM.

51. Illustraties uit de rechtspraak – In de zaak *Eweida en anderen tegen het Verenigd Koninkrijk* wensten mevrouw Eweida en mevrouw Chapman een kruisteken te dragen tijdens hun werkuren. Dit werd evenwel geweigerd door hun werkgever. Het EHRM beoordeelde deze vorm van *lookism* in het licht van het discriminatieverbod ten aanzien van godsdienst zoals vermeld in artikel 14 EVRM.¹¹⁹ Ook in de zaak *S.A.S. tegen Frankrijk* was er sprake van een vorm van *lookism*. In deze zaak wenste de eiseres een burqa en niqab te dragen op publieke plekken. Een Franse wet verbood evenwel de volledige bedenking van het gezicht op publieke plaatsen. Opnieuw beoordeelde het EHRM deze vorm van *lookism* in het licht van het discriminatieverbod ten aanzien van godsdienst.¹²⁰ Er dient evenwel te worden opgemerkt dat het EHRM in geen van deze zaken besloot dat er effectief sprake was van een discriminatie ten aanzien van godsdienst. De gedifferentieerde behandelingen kon immers in beide zaken worden gerechtvaardigd. Desondanks maken deze voorbeelden aldus duidelijk dat het discriminatieverbod ten aanzien van godsdienst zoals vervat in artikel 14 EVRM tegen bepaalde vormen van *lookism* kan beschermen.

52. Indirecte discriminatie op grond van geslacht – In de arresten *Köse en anderen tegen Turkije* en *Dahlab tegen Zwitserland* beweerden de eisers bovendien dat een situatie van *lookism* waarbij personen benadeeld worden omwille van hun religieuze klederdracht niet alleen een indirecte discriminatie uitmaakte op grond van godsdienst, maar eveneens een indirecte discriminatie op grond van geslacht. In beide arresten wensten de eisers namelijk een hoofddoek te dragen tijdens, respectievelijk, hun school- en werkuren. In beide gevallen

---

¹¹⁹ EHRM 15 januari 2013, nrs. 48420/10, 59842/10, 51671/10 en 36516/10, *Eweida en anderen/Verenigd Koninkrijk*, §95 en §101.

¹²⁰ EHRM 1 juli 2014, nr. 43835/11, *S.A.S./Frankrijk*, §160-162.

werd deze klederdracht evenwel verboden. De eisers in deze zaak meenden dat deze vormen van *lookism* ook een indirecte discriminatie uitmaakten op grond van geslacht. Mannen die in dezelfde situatie het islam geloof beleden, konden dit immers probleemloos doen. Het EHRM stelde evenwel in beide zaken dat er geen sprake was van een discriminatie op grond van geslacht. De neutrale regel die een hoofddoekenverbod oplegt, zou mannen evenzeer treffen indien zij een hoofddoek zouden dragen.¹²¹ Het Hof lijkt zich in deze zaken bijgevolg te beperken tot de analyse van een directe discriminatie op grond van geslacht en niet na te gaan of er mogelijk sprake zou kunnen zijn van een indirecte discriminatie. Zolang het EHRM deze beperkte interpretatie aanhoudt, is de kans dus klein dat de vorm van *lookism* waarbij personen benadeeld worden omwille van hun religieuze klederdracht een indirecte discriminatie kan uitmaken op grond van geslacht.

§4. Concluderend antwoord

53. *Lookism* en geslacht, ras en godsdienst – Uit de voorgaande afdeling blijkt aldus dat de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM bepaalde vormen van *lookism* kunnen dekken. Situaties waarbij een discriminatie plaatsvindt op grond van fysieke eigenschappen van de eerste categorie zoals de lengte van een persoon, zijn huidskleur of haarstijl, kunnen mogelijk vallen onder het toepassingsgebied van de neergeschreven discriminatiegronden van geslacht of ras. Daarnaast kunnen gedifferentieerde behandelingen op grond van fysieke kenmerken uit de tweede categorie zoals klederdracht wellicht vallen onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM via de discriminatiegronden van geslacht, ras of godsdienst. Dit zal immers het geval zijn indien personen omwille van deze gedifferentieerde behandeling hun genderexpressie, hun etnische oorsprong of hun geloofsovertuiging niet langer kunnen uiten. Ten slotte kan een differentiatie op grond van fysieke eigenschappen van de derde categorie zoals het gewicht van een persoon een indirecte discriminatie uitmaken op grond van geslacht.

54. Tekortkoming – De bescherming die artikel 14 EVRM biedt via de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden, komt in bepaalde situaties van *lookism* evenwel tekort.¹²² Indien een persoon bijvoorbeeld wordt benadeeld op grond van zijn gebitstoestand,

---

¹²¹ EHRM 15 februari 2001, nr. 42393/98, Dahlab/Zwitserland; EHRM 4 november 2008, nr. 37616/02, Köse en anderen/Turkije.

¹²² J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 632; E. MONK, M. ESPOSITO en H. LEE, “Beholding Inequality: Race, Gender, and

de reinheid van zijn huid en dergelijke meer, kan hij zijn vordering op geen van de voorgaande discriminatiegronden steunen. Deze lijst aan uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden is evenwel niet-limitatief. Door gebruik te maken van de begrippen ‘zoals’ en ‘andere status’, laat de bepaling namelijk de ruimte om ook niet uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegronden onder haar toepassingsgebied te brengen.¹²³ In de volgende afdeling gaat de thesis dan ook na hoe en in welke mate situaties van *lookism* kunnen worden gedekt door het begrip ‘andere status’ uit artikel 14 EVRM.

AFDELING III. ANDERE STATUS

§1. Begripsomschrijving

55. Drie interpretaties – Het begrip ‘andere status’ zoals omschreven in artikel 14 EVRM kent geen eenduidige definitie. Door de jaren heen heeft het EHRM dit begrip immers op verschillende, uiteenlopende wijzen ingevuld.¹²⁴ Bovendien primeert geen van deze

---

Returns to Physical Attractiveness in the United States”, *American Journal of Sociology* 2021, (194) 222; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1075.

¹²³ EHRM 8 juni 1976, nrs. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, Engel en anderen/Nederland, §72; O. ARNARDOTTIR, “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2014, (647) 648; O. ARNARDOTTIR, “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, (150) 153; S. BESSON, “Gender Discrimination under EU and ECHR Law: Never Shall the Twain Meet?”, *Human Rights Law Review* 2008, (647) 656; E. CLOOTS, J. VRIELINK en M. SPINOY, *Gelijk zijn versus gelijk krijgen*, Brussel, Intersentia, 2021, 12; M. COUSINS, *The european convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 66-67; E. DE BECKER, *Het recht op sociale zekerheid in de Europese Unie*, Brugge, die Keure, 2019, 141; E. ELLIS en P. WATSON, *EU Anti-Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 105-106; S. FREDMAN, “Emerging from the shadows: Substantive equality and article 14 of the european convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2016, (273) 275; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 125; F. GEMIEUX, “Le droit à la non-discrimination, un droit fondamental autonome. Étude de la portée du protocole n° 12 à la CEDH” in S. DOUMBE-BILLE en O. CORTEN (eds.), *Nouveaux droits de l’homme et internationalisation du droit*, Brussel, Bruylant, 2012, (81) 83-84; J. GERARDS, “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, (176) 179; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104; S. JANSEN, “Deel 4: De invloed van het Europese antidiscriminatierecht op privaatrechtelijke verhoudingen” in E. TERRY, V. SAGAERT en I. SAMOY (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Mortsel, Intersentia, 2012, (145) 168; P. LAMBERT, “Vers une évolution de l’interprétation de l’article 14 de la convention Européenne des droits de l’homme?”, *Rev.trim.D.H* 1998, (497) 502; R. LOLJEEH, “Non-discrimination et égalité des sexes en droit européen” in S. DOUMBE-BILLE (ed.), *Justice et solidarité*, Brussel, Bruylant, 2012, (77) 80-81; M. MWAKAGALI, *International Human Rights Law and Discrimination Protections: A comparison of Regional and National Responses*, Boston, Brill, 2018, 42; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 221-222; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 407; C. VAN PETEGHEM, “Cultuur tussen de lijntjes lezen. EHRM-technieken ter bescherming van culturele rechten” in S. DE REY e.a., *Grenzen voorbij*, Mortsel, Intersentia, 2020, (725) 735.

¹²⁴ O. ARNARDOTTIR, “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human*

invullingen. Het Hof hanteert deze uiteenlopende omschrijvingen thans namelijk door elkaar heen.¹²⁵ In bepaalde arresten hanteert het EHRM bijvoorbeeld een zeer ruime interpretatie van het begrip ‘andere status’, zoals ontwikkeld in het arrest *Engel en anderen tegen Nederland*. In andere uitspraken volgt het Hof dan weer een meer enge benadering van het begrip. Dit was onder meer het geval in de zaak *Kjeldsen, Busk Madsen en Pedersen tegen Denemarken*. In het arrest *Springett en anderen tegen het Verenigd Koninkrijk* ging het EHRM nog een stap verder door het begrip uiterst restrictief te interpreteren. Het vervolg van de tekst zet deze drie verschillende interpretaties uiteen.

A. Engel en anderen tegen Nederland

56. Feitenrelaas – In de zaak *Engel* waren alle eisers soldaten van verschillende graden die om uiteenlopende redenen disciplinaire sancties kregen. De eisers beweerden dat deze disciplinaire sancties een inbreuk uitmaakten op artikel 5 EVRM, artikel 6 EVRM en artikel 14 EVRM. De sancties beroofden hen immers op een ongeoorloofde wijze van hun vrijheid, de militaire rechtbanken die hen deze sancties hadden opgelegd, voldeden niet aan de garanties voor een eerlijk proces uit artikel 6 EVRM en de soldaten werden benadeeld op basis van hun graad. Soldaten van een hogere graad mochten hun tijdelijke schorsing immers thuis volbrengen, terwijl soldaten van een lagere graad deze schorsing verplicht in een cel moesten doorbrengen. Bijgevolg brachten de eisers hun zaak voor het EHRM.¹²⁶

57. Toepassing van artikel 14 EVRM – Het EHRM verklaarde in de zaak *Engel* dat de lijst aan opgesomde discriminatiegronden uit artikel 14 EVRM een indicatief karakter bezit en dus niet als een exhaustieve lijst moet worden begrepen. Bijgevolg is het toepassingsgebied

---

Rights Law Review 2014, (647) 648-649; M. COUSINS, *The European convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 66-67; E. DE BECKER, *Het recht op sociale zekerheid in de Europese Unie*, Brugge, die Keure, 2019, 141; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104-113; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 221-224; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 407, randnummer 1041; C. VAN PETEGHEM, “Cultuur tussen de lijntjes lezen. EHRM-technieken ter bescherming van culturele rechten” in S. DE REY e.a., *Grenzen voorbij*, Mortsel, Intersentia, 2020, (725) 738.

¹²⁵ O. ARNARDOTTIR, “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2014, (647) 648-649; M. COUSINS, *The European convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 66-67; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104-113; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 221-224.

¹²⁶ Europese Commissie voor de rechten van de mens 19 juli 1974, nr. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, *Engel en anderen/Nederland*, §1.

van de bepaling voldoende ruim om ook de graad van soldaten te omvatten.¹²⁷ Een ongerechtvaardigde benadeling op grond van deze graad kan dus een verboden discriminatie uitmaken in de zin van artikel 14 EVRM.¹²⁸ Volgens deze ruime interpretatie van het begrip ‘andere status’ valt ieder kenmerk, dat de grond vormt voor een onderscheiden behandeling, onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM.¹²⁹ Na de zaak *Engel* bevestigde het EHRM deze ruime interpretatie van het begrip ‘andere status’ onder meer in de zaken *Rasmussen tegen Denemarken*¹³⁰, *Salgueiro Da Silva Mouta tegen Portugal*¹³¹ en *Horvath tegen Hongarije*¹³².

B. Kjeldsen en anderen tegen Denemarken

58. Feitenrelaas – De zaak *Kjeldsen* ging om drie Deense gezinnen die moeilijkheden ervaarden met de verplichte leerplannen op publieke scholen. De Deense wet schreef immers voor dat leerlingen op publieke scholen verplicht lessen seksuele voorlichting moesten volgen. Deze verplichte lessen waren volgens de drie Deense gezinnen evenwel strijdig met hun christelijke waarden. Bijgevolg vroegen ze om een vrijstelling. De minister van onderwijs bepaalde dat deze vrijstelling wettelijk onmogelijk was. Om die reden beweerden de eisers dat er sprake was van een schending van artikel 14 EVRM. Naar Deens recht konden ouders immers wél een vrijstelling vragen voor de lessen godsdienst, maar niet voor de lessen seksuele voorlichting.¹³³

---

¹²⁷ “A distinction based on rank may run counter to Article 14 (art. 14). The list set out in that provision is illustrative and not exhaustive, as is shown by the words “any ground such as” (in French “notamment”). Besides, the word “status” (in French “situation”) is wide enough to include rank”, EHRM 8 juni 1976, nrs. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, *Engel en anderen/Nederland*, §72.

¹²⁸ EHRM 8 juni 1976, nrs. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, *Engel en anderen/Nederland*, §72.

¹²⁹ O. ARNARDOTTIR, “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2014, (647) 658; M. COUSINS, *The European convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 66-67; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the European convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104; S. FREDMAN, “Emerging from the shadows: Substantive equality and article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2016, (273) 277-278; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 221-222.

¹³⁰ EHRM 28 november 1984, nr. 8777/79, *Rasmussen/Denemarken*, §34; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the European convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104.

¹³¹ EHRM 21 december 1999, nr. 33290/96, *Salgueiro Da Silva Mouta/Portugal*, §28 ; S. FREDMAN, “Emerging from the shadows: Substantive equality and article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2016, (273) 277-278; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 222, randnummer 69.

¹³² EHRM 6 september 2022, nr. 10490/16, *Horvath/Hongarije*, §13.

¹³³ EHRM 7 december 1976, nrs. 5095/71, 5920/72 en 5926/72, *Kjeldsen, Busk Madsen en Pedersen/Denemarken*, §1-46.

59. Toepassing van artikel 14 EVRM – Wat het toepassingsgebied betreft van artikel 14 EVRM, stelt het EHRM in de zaak *Kjeldsen* dat onder het begrip ‘andere status’ ieder persoonlijk kenmerk moet worden verstaan waardoor personen of groepen van personen zich van elkaar onderscheiden.¹³⁴ Bijgevolg oordeelde het Hof dat een onderscheiden behandeling op basis van de les en de lesinhoud niet onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM valt. Het Hof interpreteert het begrip ‘andere status’ hier aldus op een engere wijze dan in de *Engel* rechtspraak.¹³⁵ Volgens de *Engel* rechtspraak valt ieder kenmerk, dat de grond vormt voor een onderscheiden behandeling, namelijk onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM. Volgens deze ruime interpretatie zou ook de les en de lesinhoud dus een ‘ander status’ kunnen uitmaken. Na de zaak *Kjeldsen* bevestigde het EHRM deze engere interpretatie onder meer in de zaken *Clift tegen het Verenigd Koninkrijk*¹³⁶, *Kiyutin tegen Rusland*¹³⁷ en *Ecis tegen Letland*¹³⁸.

C. Springett en anderen tegen het Verenigd Koninkrijk

60. Feitenrelaas – In de zaak *Springett* waren de eisers drie Britten die zich in het buitenland hadden gevestigd. Vanuit het buitenland vroegen zij de zogenaamde *Winter Fuel Payment* aan. Dit was een financiële uitkering die Britten vanaf de leeftijd van 80 jaar konden aanvragen tijdens de wintermaanden om hun energieverbruik te helpen betalen. In de drie gevallen werd de financiële uitkering evenwel geweigerd. De eisers hadden zich immers in het buitenland gevestigd alvorens het financiële maatregel in het Verenigd Koninkrijk werd geïntroduceerd. Bijgevolg beweerden de eisers dat er sprake was van een schending van artikel 1 van het eerste protocol bij het EVRM en artikel 14 EVRM. Ze meenden immers dat

---

¹³⁴ “The Court first points out that Article 14 (art. 14) prohibits, within the ambit of the rights and freedoms guaranteed, discriminatory treatment having as its basis or reason a personal characteristic (“status”) by which persons or groups of persons are distinguishable from each other”, EHRM 7 december 1976, nrs. 5095/71, 5920/72 en 5926/72, *Kjeldsen, Busk Madsen en Pedersen/Denemarken*, §56.

¹³⁵ O. ARNARDOTTIR, “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2014, (647) 658; O. ARNARDOTTIR, “Cross-fertilisation, Clarity and Consistency at an Overburdened European Court of Human Rights – the Case of the Discrimination Grounds under Article 14 ECHR”, *Nordic Journal of Human Rights* 2015, (220) 226; J. GERARDS, “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, (176) 183; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104-105; S. SMIS, K. VAN LAETHEM, C. JANSSENS en S. MIRGAUX, *Handboek mensenrechten*, Mortsels, Intersentia, 2011, 541-542; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 407, randnummer 1041.

¹³⁶ EHRM 13 juli 2010, nr. 7205/07, *Clift/Verenigd Koninkrijk*, §55.

¹³⁷ EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, *Kiyutin/Rusland*, §56.

¹³⁸ EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, *Ecis/Letland*, §73.

ze gediscrimineerd werden op basis van de datum waarop zij zich in het buitenland hadden gevestigd.

61. Toepassing van artikel 14 EVRM – Het EHRM verklaarde evenwel dat de zaak *Springett* niet viel onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM. In tegenstelling tot de opgesomde gronden uit de bepaling vormt de toekenning van een uitkering namelijk geen aangeboren eigenschap noch een fundamentele overtuiging of keuze.¹³⁹ Het Hof perkt de omschrijving van het begrip ‘andere status’ aldus verder in. In tegenstelling tot het arrest *Kjeldsen* volstaat het persoonlijke karakter van de eigenschap niet meer. Het moet daarentegen gaan om een persoonlijke eigenschap die aangeboren is of een fundamentele overtuiging of keuze uitmaakt.¹⁴⁰ Het EHRM herhaalde deze uiterst strikte interpretatie van het begrip ‘andere status’ slechts een keer in 2022, met name in het arrest *P.C. tegen Ierland*.¹⁴¹ In vele andere arresten benadrukte het EHRM daarentegen dat het aangeboren karakter van een eigenschap een voldoende, doch geen noodzakelijke voorwaarde uitmaakt om te vallen onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM.¹⁴²

D. Erkende vormen van ‘andere status’

62. Voorbeelden van ‘andere status’ – Zoals hierboven reeds vermeld, hanteert het EHRM deze drie verschillende interpretaties van het begrip ‘andere status’ heden ten dage dus door elkaar heen. Op grond van deze uiteenlopende interpretaties erkende het Hof onder

---

¹³⁹ “The Court does not consider that the fact of having, or not having, acquired a right to a welfare benefit can be considered to be an aspect of personal status within the meaning of Article 14. Unlike the principal grounds set out in Article 14, such as “sex”, “race” or “colour”, it is not an innate characteristic which applies from birth. Furthermore, unlike “religion”, “political or other opinion” or even place of residence, the fact of having acquired a right to a benefit does not relate to a core or personal belief or choice”, EHRM 27 april 2010, nrs. 34726/04, 14287/05 en 34702/05, *Springett en anderen/Verenigd Koninkrijk*.

¹⁴⁰ J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 107-108; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 407, randnummer 1041.

¹⁴¹ EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, *P.C. tegen Ierland*, §78.

¹⁴² EHRM 13 juli 2010, nr. 7205/07, *Clift/Verenigd Koninkrijk*, §58; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, *Kiyutin/Rusland*, §56; EHRM 27 september 2011, nr. 56328/07, *Bah/Verenigd Koninkrijk*, §45; EHRM 6 november 2012, nr. 22341/09, *Hode en Abdi/Verenigd Koninkrijk*, §46; EHRM 24 mei 2016, nr. 38590/10, *Biao/Denemarken*, §61; EHRM 29 november 2016, nr. 76943/11, *Lupeni Greek Catholic Parish en anderen/Roemenië*, §163; EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, *Khamtokhu en Aksenchik/Rusland*, §61; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, *Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal*, §45; EHRM 27 maart 2018, nr. 14431/06, *Aleksandr Aleksandrov/Rusland*, §18; EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, *Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland*, §96; EHRM 19 december 2018, nr. 20452/14, *Molla Sali/Griekenland*, §134; EHRM 28 mei 2019, nr. 33172/16, *Chaldayev/Rusland*, §71; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, *Cînta/Roemenië*, §134; EHRM 16 september 2021, nr. 20741/10, *X/Polen*, §68; EHRM 6 september 2022, nr. 1928/19, *S.W. en anderen/Oostenrijk*, §53; EHRM 31 oktober 2023, nr. 26104/19, *Scott/Verenigd Koninkrijk*, §95.

andere volgende kenmerken als zijnde een ‘andere status’: leeftijd¹⁴³, genderidentiteit¹⁴⁴, seksuele oriëntatie¹⁴⁵, handicap¹⁴⁶, burgerlijke stand¹⁴⁷ en dergelijke meer. In het vervolg van de tekst onderzoekt de thesis hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism* via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als leeftijd, handicap en genderidentiteit. Vervolgens onderzoekt de thesis of fysieke kenmerken van de eerste, tweede en derde categorie zelf een ‘andere status’ kunnen uitmaken in de zin van artikel 14 EVRM.

---

¹⁴³ EHRM 10 juni 2010, nr. 25762/07, Schwizgebel/Zwitserland, §85; EHRM 15 september 2016, nr. 44818/11, British Gurkha Welfare Society en anderen/Verenigd Koninkrijk, §88; EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, Khamtokhu en Aksenchik/Rusland, §69; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §45; EHRM 29 januari 2019, nr. 66299/12, Deaconu/Roemenië, §26; EHRM 26 oktober 2021, nr. 32934/19, Saltinyte/Litouwen, §63; EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, P.C./Ierland, §74; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 36; B. BEDNARCZYK, “HRE in the Era of Global Aging: The Human Rights of Older Persons in Contemporary Europe” in J. ZAJDA (ed.), *Human Rights education Globally*, Dordrecht, Springer, 2020, (133) 151; M. DE PAUW, “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in F. TULKENS, L. VIELLE, I. HACHEZ, J. VRIELINK en A. BAILLEUX (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, (275) 283-284; B. MIKOLAJCZYK, “Is the ECHR ready for global ageing?”, *The international Journal of Human Rights* 2013, (511) 516.

¹⁴⁴ EHRM 30 november 2010, nr. 35159/09, P.V./Spanje, §30; EHRM 6 juli 2021, A.M. en anderen/Rusland, §73; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 36-37.

¹⁴⁵ EHRM 21 december 1999, nr. 33290/96, Salgeiro Da Silva Mouta/Portugal, §28; EHRM 21 oktober 2010, nrs. 4916/07, 25924/08 en 14599/09, Alekseyev/Rusland, §108; EHRM 16 juli 2014, nr. 37359/09, Hämäläinen/Finland, §109; EHRM 22 maart 2016, nr. 70434/12, Sousa Goucha/Portugal, §59; EHRM 16 september 2021, nr. 20741/10, X/Polen, §70; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 36-37.

¹⁴⁶ EHRM 30 april 2009, nr. 13444/04, Glor/Zwitserland, §80; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §56; EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/08, Çam/Turkije, §55; EHRM 22 maart 2016, nr. 23682/13, Guberina/Croatië, §73; EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, Enver Sahin/Turkije, §59; EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland, §98; EHRM 25 juni 2019, nr. 289/14, Stoian/Roemenië, §98; EHRM 24 oktober 2019, nrs. 32949/17 en 34614/17, J.D. en A./Verenigd Koninkrijk, §82; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cînta/Roemenië, §66; EHRM 10 december 2020, nr. 595751/15, G.L./Italië, §54; EHRM 31 mei 2022, nr. 23077/19, Arnar Helgi Larusson/IJsland, §57; EHRM 6 september 2022, nr. 10490/16, Horvath/Hongarije, §128; EHRM 11 april 2023, nr. 46519/20 EHRM, T.H./Bulgarije, §104; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 40-41; O. ARNARDOTTIR, “Cross-fertilisation, Clarity and Consistency at an Overburdened European Court of Human Rights – the Case of the Discrimination Grounds under Article 14 ECHR”, *Nordic Journal of Human Rights* 2015, (220) 227; A. BRODERICK, “A reflection on substantive equality jurisprudence: The standard of scrutiny at the ECtHR for differential treatment of Roma and persons with disabilities”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2015, (101) 109; D. FERRI, “Reasonable Accommodation as a Gateway to the Equal Enjoyment of Human Rights: From New York to Strasbourg”, *Social Inclusion* 2018, (40) 44; G. MAUCEC, “Tackling disability-based discrimination in international and European law”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2013, (34) 38; J. STAVERT, “Glor V Switzerland: article 14 ECHR, disability and non-discrimination”, *Edinburgh University Press* 2010, (141) 143.

¹⁴⁷ EHRM 1 februari 2000, nr. 34406/97, Mazurek/Frankrijk, §55; EHRM 22 mei 2008, nr. 15197/02, Petrov/Bulgarije, §56; EHRM 2 november 2010, nr. 3976/05, Serife Yigit/Turkije, §79; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 42.

§2. ‘Andere status’ verstaan als leeftijd, handicap en genderidentiteit.

A. Leeftijd

1. Begripsomschrijving

63. Leeftijdsdiscriminatie – Zoals de naam het stelt, houdt leeftijdsdiscriminatie – in de literatuur ook wel *ageism* genoemd¹⁴⁸ – een ongerechtvaardigde differentiatie in op grond van leeftijd. Leeftijd gaat immers gepaard met allerlei stereotypen en vooroordelen.¹⁴⁹ Zo associëren we jongeren vaak met onervarenheid en onkunde en ouderen met inefficiëntie en traagheid. Deze stereotypen en vooroordelen veruitwendigen zich enerzijds in ons individueel gedrag. Zo gunnen we ouderen onze zitplaats in het openbaar vervoer omdat we ervan uitgaan dat zij slecht te been zijn. Anderzijds zijn deze stereotypen en vooroordelen ook vervat in de structurele organisatie van de maatschappij.¹⁵⁰ Zo is er in België een leerplicht tot 18 jaar¹⁵¹ om deze onervarenheid en onkunde te verhelpen en ligt de pensioenleeftijd op 65 jaar¹⁵²

---

¹⁴⁸ M. DE PAUW, “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in F. TULKENS, L. VIELLE, I. HACHEZ, J. VRIELINK en A. BAILLEUX (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, (275) 283; M. GULLETTE, *Ending Ageism, or How Not to Shoot Old People*, Ithaca, Rutgers University Press, 2017, xii-xiii; B. LEVY and M. BANAJI, “Implicit Ageism” in T. NELSON (ed.), *Ageism: Stereotyping and Prejudice against Older Persons*, Cambridge, MIT Press, 2002, (49) 51; ; B. MIKOLAJCZYK, “Is the ECHR ready for global ageing?”, *The international Journal of Human Rights* 2013, (511) 512; L. NAEGELE, W. DE TAVERNIER, M. HESS en F. FRERICHS, “A tool to systematise discrimination in labour market intergration: An application to ageism”, *International Journal of Manpower* 2019, (1) 4; L. SHANNONHOUSE, A. RUMSEY en M. MIZE, “Combating Ageism” in T. NELSON (ed.), *Ageism: Stereotyping and Prejudice against Older Persons*, Cambridge, MIT Press, 2017, (323) 325.

¹⁴⁹ B. BEDNARCZYK, “HRE in the Era of Global Aging: The Human Rights of Older Persons in Contemporary Europe” in J. ZAJDA (ed.), *Human Rights education Globally*, Dordrecht, Springer, 2020, (133) 152-153; M. DE PAUW, “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in F. TULKENS, L. VIELLE, I. HACHEZ, J. VRIELINK en A. BAILLEUX (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, (275) 283; B. LEVY and M. BANAJI, “Implicit Ageism” in T. NELSON (ed.), *Ageism: Stereotyping and Prejudice against Older Persons*, Cambridge, MIT Press, 2002, (49) 51; L. NAEGELE, W. DE TAVERNIER, M. HESS en F. FRERICHS, “A tool to systematise discrimination in labour market intergration: An application to ageism”, *International Journal of Manpower* 2019, (1) 4.

¹⁵⁰ B. BEDNARCZYK, “HRE in the Era of Global Aging: The Human Rights of Older Persons in Contemporary Europe” in J. ZAJDA (ed.), *Human Rights education Globally*, Dordrecht, Springer, 2020, (133) 152; L. CAIN, “Political Factors in the Emerging Legal Age Status of the Elderly”, *American Academy of Political and Social Science* 1974, (70) 73; D. DANNEFER en R. SETTERSTEN, “Chapter 1: The Study of the Life Course: Implications for Social Gerontology” in D. DANNEFER en C. PHILLIPSON (eds.), *The SAGE Handbook of Social Gerontology*, Londen, SAGE Publications, 2011, (1) 4; M. DE PAUW, “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in F. TULKENS, L. VIELLE, I. HACHEZ, J. VRIELINK en A. BAILLEUX (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, (275) 280; B. LEVY and M. BANAJI, “Implicit Ageism” in T. NELSON (ed.), *Ageism: Stereotyping and Prejudice against Older Persons*, Cambridge, MIT Press, 2002, (49) 50.

¹⁵¹ S. BOUCKAERT, S. D’HONDT en J. DERIDDER, “Grondwet 7 februari 1831” in S. BOUCKAERT en S. D’HONDT (eds.), *Wet & Duiding Kids-Codex Boek III*, Brussel, Intersentia, 2014, 6; J. LIEVENS, *De vrijheid van onderwijs*, Brussel, Intersentia, 2019, 289; S. SOTTIAUX en K. REYBROUCK, *De federale bevoegdheden*, Brussel, Intersentia, 2019, 860.

¹⁵² I. DE WILDE en R. JANVIER, “Werknemerspensioenen versus ambtenarenpensioenen: in woorden en cijfers” in P. JOSSART, *La disparition des statuts en droit social/Het verdwijnen van de statuten in het sociaal*

teneinde deze minder efficiënte en tragere werknemers gemakkelijk te kunnen vervangen. Indien deze, door stereotypen en vooroordelen gedreven, individuele en structurele houding, leidt tot een ongerechtvaardigde differentiatie, is er aldus sprake van leeftijdsdiscriminatie.

64. Leeftijd als ‘andere status’ – Artikel 14 EVRM erkent leeftijd niet uitdrukkelijk als een beschermde discriminatiegrond. Desondanks heeft EHRM in verschillende arresten geoordeeld dat leeftijd een ‘andere status’ uitmaakt in de zin van artikel 14 EVRM.¹⁵³ In het arrest *Carvalho Pinto de Sousa Morais tegen Portugal* heeft het Hof deze stelling gestaafd door dezelfde omschrijving te gebruiken van het begrip ‘andere status’ als in de *Kjeldsen*-zaak. Leeftijd is volgens dit arrest aldus een ‘andere status’, en valt bijgevolg onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM, aangezien het gaat om een persoonlijk kenmerk op grond waarvan personen of groepen van personen zich van elkaar onderscheiden.¹⁵⁴ Het EHRM benadrukte in zijn rechtspraak evenwel dat een discriminatie op grond van leeftijd niet vergelijkbaar is met een discriminatie op grond van andere verdachte discriminatiegronden zoals etniciteit, gender of seksuele oriëntatie. Bijgevolg zijn geen gewichtige redenen vereist om een differentiatie op grond van leeftijd te rechtvaardigen.¹⁵⁵ Mogelijkerwijs zou deze permissieve houding van het Hof kunnen verklaren waarom gevallen van

---

recht, Brussel, Larcier, 2021, (285) 292; C. HENDRICKX en M. VANDENDIJK, *Aanvullende pensioenen*, Brussel, Intersentia, 2017, 60; W. VANDEPUTTE, “Oud, ouder, out: opzegging van de arbeidsovereenkomst voor bedienden tegen de pensioenleeftijd en het verbod op leeftijdsdiscriminatie”, *RAGB* 2011, (173) 173.

¹⁵³ EHRM 10 juni 2010, nr. 25762/07, Schwizgebel/Zwitserland, §85; EHRM 15 september 2016, nr. 44818/11, British Gurkha Welfare Society en anderen/Verenigd Koninkrijk, §88; EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, Khamtokhu en Aksenchik/Rusland, §69; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §45; EHRM 29 januari 2019, nr. 66299/12, Deaconu/Roemenië, §26; EHRM 26 oktober 2021, nr. 32934/19, Saltinyte/Litouwen, §63; EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, P.C./Ierland, §74; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 36; B. BEDNARCZYK, “HRE in the Era of Global Aging: The Human Rights of Older Persons in Contemporary Europe” in J. ZAJDA (ed.), *Human Rights education Globally*, Dordrecht, Springer, 2020, (133) 151; M. DE PAUW, “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in F. TULKENS, L. VIELLE, I. HACHEZ, J. VRIELINK en A. BAILLEUX (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, (275) 283-284; B. MIKOLAJCZYK, “Is the ECHR ready for global ageing?”, *The international Journal of Human Rights* 2013, (511) 516.

¹⁵⁴ “Article 14 does not prohibit all differences in treatment, but only those differences based on an identifiable, objective or personal characteristic, or “status”, by which individuals or groups are distinguishable from one another. [...] The words “other status” have generally been given a wide meaning, and their interpretation has not been limited to characteristics which are personal in the sense that they are innate or inherent. In this regard, the Court has recognised that age might constitute “other status” for the purposes of Article 14 of the Convention”, EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §45.

¹⁵⁵ EHRM 15 september 2016, nr. 44818/11, British Gurkha Welfare Society en anderen/Verenigd Koninkrijk, §88; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §45; EHRM 29 januari 2019, nr. 66299/12, Deaconu/Roemenië, §26; EHRM 26 oktober 2021, nr. 32934/19, Saltinyte/Litouwen, §63; EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, P.C./Ierland, §74; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 36.

leeftijdscriminatie in de rechtspraak van het EHRM geregeld worden gekwalificeerd als een discriminatie op grond van geslacht¹⁵⁶ of seksuele geaardheid¹⁵⁷. Dit is evenwel slechts een hypothese die deze thesis maakt.

2. Leefijd en lookism

65. Leefijd en uiterlijk – De vraag rijst hoe en in welke mate het begrip ‘andere status’ uit artikel 14 EVRM, verstaan als leefijd, situaties van *lookism* kan dekken. De leefijd van een persoon kan hetzij worden bepaald op basis van zijn officiële geboortedatum of worden geschat op basis van zijn uiterlijk.¹⁵⁸ In dit laatste geval kan zowel gebruik worden gemaakt van fysieke eigenschappen van de eerste categorie (bijvoorbeeld grijs haar, rimpels, ouderdomsvlekken), fysieke eigenschappen van de tweede categorie (bijvoorbeeld klederdracht, make up, haartooi) en/of fysieke eigenschappen van de derde categorie (bijvoorbeeld gebitstoestand, gewicht). Indien op grond van deze fysieke eigenschappen wordt gediscrimineerd, schijnt er niet alleen sprake te zijn van *lookism*, maar zou er mogelijk ook sprake kunnen zijn van een discriminatie op grond van leefijd. In dat geval zou artikel 14 EVRM aldus bescherming kunnen bieden tegen *lookism* via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als leefijd.

66. Lookism als leeftijdsdiscriminatie – Hoewel deze stelling in theorie correct schijnt, lijken dergelijke situaties in praktijk weinig voorkomend. Zowel in de rechtspraak van het EHRM als de rechtsleer zijn immers voorbeelden vindbaar van leeftijdsdiscriminaties. In al deze voorbeelden werden de slachtoffers evenwel gediscrimineerd omwille van hun officiële leefijd en niet op grond van de ingeschatte ouderdom op basis van hun uiterlijk.¹⁵⁹ De enige

---

¹⁵⁶ EHRM 12 april 2006, nrs. 65731/01 en 65900/01, Stec en anderen/Verenigd Koninkrijk; EHRM 22 augustus 2006, nr. 37212/02, Walker/Verenigd Koninkrijk; EHRM 22 augustus 2006, nr. 42735/02, Barrow/Verenigd Koninkrijk; EHRM 22 augustus 2006, 8374/03, Pearson/Verenigd Koninkrijk; EHRM 17 februari 2011, nr. 6268/08, Andrlé/Tsjechische Republiek.

¹⁵⁷ EHRM 27 maart 2001, nr. 25186/94, Sutherland/Verenigd Koninkrijk; EHRM 9 januari 2003, nr. 45330/99, S.L./Oostenrijk; EHRM 9 september 2003, nrs. 39392/98 en 39829/98, L. en V./Oostenrijk; EHRM 10 februari 2004, nr. 53760, B.B./Verenigd Koninkrijk; EHRM 3 februari 2005, nr. 18297/03, Ladner/Oostenrijk; EHRM 26 mei 2005, nr. 5263/03, Wolfmeyer/Oostenrijk; EHRM 2 juni 2005, nrs. 11084/02 en 15306/02, H.G. en G.B./Oostenrijk; EHRM 19 januari 2006, nr. 7336/03, R.H./Oostenrijk; EHRM 7 november 2013, nrs. 31913/07, 38357/07, 48098/07, 48777/07 en 48779/07, E.B. en anderen/Oostenrijk.

¹⁵⁸ L. CAIN, “Political Factors in the Emerging Legal Age Status of the Elderly”, *American Academy of Political and Social Science* 1974, (70) 73.

¹⁵⁹ EHRM 10 juni 2010, nr. 25762/07, Schwizgebel/Zwitserland, §85; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §45; EHRM 29 januari 2019, nr. 66299/12, Deaconu/Roemenië, §26; EHRM 26 oktober 2021, nr. 32934/19, Saltinyte/Litouwen, §63; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 36; B. BEDNARCZYK,

twee uitzonderingen hierop lijken enerzijds situaties waarbij personen benadeeld worden omdat hun uiterlijk niet overeenstemt met de schoonheidsstandaard van jeugd en anderzijds voorbeelden van misbruik en geweld tegen ouder lijkende mensen. Ouder lijkende mensen zijn namelijk vaker het slachtoffer van misbruik en willekeurig geweld omwille van schijnbare kwetsbaarheid.¹⁶⁰ Indien op basis van fysieke eigenschappen van de eerste, de tweede en/of de derde categorie, personen als oud worden aanschouwd en omwille daarvan het slachtoffer worden van schoonheidsdiscriminatie, misbruik en geweld, lijkt dit de enige vorm van *lookism* te zijn die mogelijkwets gedekt zou kunnen worden door artikel 14 EVRM via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als leeftijd.

B. Handicap

1. Begripsomschrijving

67. Handicap als ‘andere status’ – Net als leeftijd, wordt ook handicap niet uitdrukkelijk vernoemd als beschermde discriminatiegrond in artikel 14 EVRM.¹⁶¹ Desondanks heeft het EHRM in verschillende arresten geoordeeld dat handicap een ‘andere status’ uitmaakt in de zin van artikel 14 EVRM.¹⁶² In geen van deze arresten heeft het EHRM evenwel verduidelijkt

---

“HRE in the Era of Global Aging: The Human Rights of Older Persons in Contemporary Europe” in J. ZAJDA (ed.), *Human Rights education Globally*, Dordrecht, Springer, 2020, (133) 138; M. DE PAUW, “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in F. TULKENS, L. VIELLE, I. HACHEZ, J. VRIELINK en A. BAILLEUX (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, (275) 281; B. MIKOLAJCZYK, “Is the ECHR ready for global ageing?”, *The international Journal of Human Rights* 2013, (511) 516.

¹⁶⁰ Human Rights Council, *Thematic study on the realization of the right to health of older persons by the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health*, 4 July 2011, 13; B. BEDNARCZYK, “HRE in the Era of Global Aging: The Human Rights of Older Persons in Contemporary Europe” in J. ZAJDA (ed.), *Human Rights education Globally*, Dordrecht, Springer, 2020, (133) 138; M. DE PAUW, “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in F. TULKENS, L. VIELLE, I. HACHEZ, J. VRIELINK en A. BAILLEUX (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, (275) 281; B. MIKOLAJCZYK, “Is the ECHR ready for global ageing?”, *The international Journal of Human Rights* 2013, (511) 512.

¹⁶¹ EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 40; A. BRODERICK, “A reflection on substantive equality jurisprudence: The standard of scrutiny at the ECtHR for differential treatment of Roma and persons with disabilities”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2015, (101) 109; D. FERRI, “Reasonable Accommodation as a Gateway to the Equal Enjoyment of Human Rights: From New York to Strasbourg”, *Social Inclusion* 2018, (40) 44; G. MAUCEC, “Tackling disability-based discrimination in international and European law”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2013, (34) 38; J. STAVERT, “Glor V Switzerland: article 14 ECHR, disability and non-discrimination”, *Edinburgh University Press* 2010, (141) 143.

¹⁶² EHRM 30 april 2009, nr. 13444/04, Glor/Zwitserland, §80; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §56; EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/08, Çam/Turkije, §55; EHRM 22 maart 2016, nr. 23682/13, Guberina/Croatië, §73; EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, Enver Sahin/Turkije, §59; EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland, §98; EHRM 25 juni 2019, nr. 289/14,

op welke interpretatie van het begrip ‘andere status’ ze hiervoor steunt. Wel benadrukte het Hof in de zaak *Kiyutin* dat het begrip ‘andere status’ niet kan worden beperkt tot eigenschappen die inherent of aangeboren zijn.¹⁶³ Hiermee lijkt het Hof dus afstand te nemen van de uiterst strikte interpretatie van het begrip ‘andere status’ zoals ontwikkeld in de *Springett* rechtspraak. Deze houding schijnt ook logisch, aangezien heel wat handicaps pas na de geboorte optreden, zoals een handicap ten gevolge van een ongeval of een beroerte. Het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM beknotten tot inherente of aangeboren vormen van handicap, lijkt bijgevolg een onredelijke beperking.¹⁶⁴

68. Begripsomschrijving – Aldus dekt artikel 14 EVRM zowel aangeboren als niet aangeboren handicaps. De vraag rijst evenwel wat dan precies bedoeld wordt met het begrip handicap. Het EHRM omschrijft dit begrip zelf niet, maar bepaalt in zijn rechtspraak dat artikel 14 EVRM moet worden gelezen in het licht van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (hierna VRPH).¹⁶⁵ Artikel 1 VRPH bepaalt dat personen met een

---

Stoian/Roemenië, §98; EHRM 24 oktober 2019, nrs. 32949/17 en 34614/17, J.D. en A./Verenigd Koninkrijk, §82; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cînta/Roemenië, §66; EHRM 10 december 2020, nr. 595751/15, G.L./Italië, §54; EHRM 31 mei 2022, nr. 23077/19, Arnar Helgi Larusson/IJsland, §57; EHRM 6 september 2022, nr. 10490/16, Horvath/Hongarije, §128; EHRM 11 april 2023, nr. 46519/20 EHRM, T.H./Bulgarije, §104; EHRM “Guide on article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no. 12 to the Convention”, 31 augustus 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG, 40-41; O. ARNARDOTTIR, “Cross-fertilisation, Clarity and Consistency at an Overburdened European Court of Human Rights – the Case of the Discrimination Grounds under Article 14 ECHR”, *Nordic Journal of Human Rights* 2015, (220) 227; A. BRODERICK, “A reflection on substantive equality jurisprudence: The standard of scrutiny at the ECtHR for differential treatment of Roma and persons with disabilities”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2015, (101) 109; D. FERRI, “Reasonable Accommodation as a Gateway to the Equal Enjoyment of Human Rights: From New York to Strasbourg”, *Social Inclusion* 2018, (40) 44; G. MAUCEC, “Tackling disability-based discrimination in international and European law”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2013, (34) 38; J. STAVERT, “Glor V Switzerland: article 14 ECHR, disability and non-discrimination”, *Edinburgh University Press* 2010, (141) 143.

¹⁶³ “The words “other status” have generally been given a wide meaning and their interpretation has not been limited to characteristics which are personal in the sense that they are innate or inherent”, EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, *Kiyutin/Rusland*, §56.

¹⁶⁴ Het EHRM schijnt deze stelling impliciet te bevestigen in het arrest *Enver Sahin tegen Turkije*. In dit arrest kwalificeerde het Hof een verlamming naar aanleiding van een ongeluk als zijnde een handicap in de zin van artikel 14 EVRM werd gekwalificeerd, EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, *Enver Sahin/Turkije*.

¹⁶⁵ EHRM 30 april 2009, nr. 13444/04, *Glor/Zwitserland*, §53; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, *Kiyutin/Rusland*, §58; EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/08, *Çam/Turkije*, §65; EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, *Enver Sahin/Turkije*, §60; EHRM 10 december 2020, nr. 595751/15, G.L./Italië, §62; EHRM 31 mei 2022, nr. 23077/19, Arnar Helgi Larusson/IJsland, §57; A. BRODERICK, “A reflection on substantive equality jurisprudence: The standard of scrutiny at the ECtHR for differential treatment of Roma and persons with disabilities”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2015, (101) 116; D. FERRI, “Reasonable Accommodation as a Gateway to the Equal Enjoyment of Human Rights: From New York to Strasbourg”, *Social Inclusion* 2018, (40) 41; A. LAWSON, “Disability equality, reasonable accommodation and the avoidance of ill-treatment in places of detention: the role of supranational monitoring and inspection bodies”, *The International Journal of Human Rights* 2012, (845) 847; G. MAUCEC, “Tackling disability-based discrimination in international and European law”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2013, (34) 40.

handicap personen omvat met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving. Op grond van deze begripsomschrijvingen kwalificeerde het EHRM onder meer blindheid¹⁶⁶, doofheid¹⁶⁷, verlamming¹⁶⁸, autisme¹⁶⁹, diabetes¹⁷⁰ en HIV¹⁷¹ als vormen van handicap.

2. Handicap en lookism

69. Handicap en lookism – De vraag rijst hoe en in welke mate het begrip ‘andere status’ uit artikel 14 EVRM, verstaan als handicap in de zin van artikel 1 VRPH, situaties van *lookism* kan dekken. Hiertoe zijn drie voorwaarden vereist: Enerzijds moet de fysieke eigenschap op grond waarvan gediscrimineerd wordt, een fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen uitmaken. Vervolgens moet deze fysieke eigenschap langdurig zijn. Ten slotte moet de fysieke eigenschap in wisselwerking met diverse drempels de volledige, daadwerkelijke en gelijke participatie in de samenleving kunnen beletten. Deze laatste voorwaarde is in het geval van *lookism* sowieso vervuld. Indien er immers sprake is van een discriminatie op grond van een fysieke eigenschap is het nogal wies dat de volledige, daadwerkelijke en gelijke participatie in de samenleving belet wordt omwille van de aanwezigheid van deze fysieke eigenschap. In het vervolg van de tekst gaat de thesis aldus na of fysieke eigenschappen van de eerste, de tweede en de derde categorie aan de eerste twee voorwaarden voldoen en bijgevolg een handicap uitmaken in de zin van artikel 1 VRPH.

70. Fysieke eigenschappen van de eerste categorie – Er zijn vele voorbeelden denkbaar waarbij een discriminatie op grond van fysieke eigenschappen van de eerste categorie eveneens een discriminatie uitmaakt op grond van handicap in de zin van artikel 1 VRPH. Onwijzigbare fysieke eigenschappen zijn namelijk vanzelfsprekend langdurig en kunnen overeenstemmen met fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen. Het historische luik gaf hier reeds enkele voorbeelden zoals syndactylie, polydactylie of andere fysieke misvormingen. Daarnaast kan men ook denken aan verstandelijke beperkingen die

---

¹⁶⁶ EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/08, Çam/Turkije; EHRM 24 oktober 2019, nrs. 32949/17 en 34614/17, J.D. en A./Verenigd Koninkrijk.

¹⁶⁷ EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland.

¹⁶⁸ EHRM 22 maart 2016, nr. 23682/13, Guberina/Croatië; EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, Enver Sahin/Turkije; EHRM 31 mei 2022, nr. 23077/19, Arnar Helgi Larusson/IJsland.

¹⁶⁹ EHRM 10 december 2020, nr. 595751/15, G.L./Italië.

¹⁷⁰ EHRM 30 april 2009, nr. 13444/04, Glor/Zwitserland.

¹⁷¹ EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland.

fysiek zichtbaar zijn zoals het syndroom van down of het minder bekende fragiele X-syndroom. Indien gediscrimineerd wordt op grond van deze fysieke kenmerken, valt deze vorm van *lookism* binnen de toepassingsfeer van artikel 14 EVRM via het begrip ‘andere status’ verstaan als handicap in de zin van artikel 1 VRPH.

71. Fysieke eigenschappen van de tweede categorie – Fysieke eigenschappen van de tweede categorie zoals de kleding van een persoon, diens haartooi en dergelijke meer schijnen in geen geval overeen te stemmen met het begrip handicap in de zin van artikel 1 VRPH. Deze fysieke eigenschappen zijn namelijk, in essentie, niet langdurig en maken geen fysieke, mentale, verstandelijke of zintuigelijke beperkingen uit. Indien een persoon gediscrimineerd wordt op grond van fysieke eigenschappen van de tweede categorie, zal deze vorm van *lookism* dus niet beschermd worden door artikel 14 EVRM via de discriminatiegrond ‘andere status’ begrepen als handicap.

72. Fysieke eigenschappen van de derde categorie – Voorbeelden van fysieke eigenschappen van de derde categorie zijn, zoals reeds eerder aangehaald, zwaarlijvigheid, maar ook slechte tanden of een onreine huid. Dergelijke fysieke eigenschappen kunnen enkel als handicap worden gekwalificeerd indien ze langdurig zijn en een fysieke, mentale, verstandelijke of zintuigelijke beperkingen uitmaken. Een licht overgewicht voldoet normalerwijs dus niet aan deze voorwaarden. Het Hof van Justitie – die het begrip handicap eveneens invult in de zin van artikel 1 VRPH¹⁷² – oordeelde dat obesitas daarentegen wel aan beide voorwaarden voldoet en bijgevolg een handicap uitmaakt.¹⁷³ Indien dus gediscrimineerd wordt op grond van een fysieke eigenschap van de derde categorie, zal er eveneens sprake zijn van een discriminatie op grond van handicap indien de voorwaarden van artikel 1 VRPH vervuld zijn.

73. Conclusie – Artikel 14 EVRM kan bepaalde gevallen van *lookism*, waarbij gediscrimineerd wordt op grond van fysieke eigenschappen uit de eerste en de derde categorie, beschermen via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als handicap. Indien

---

¹⁷² HvJ 18 maart 2014, nr. C-363/12, Z., §75; HvJ 18 december 2014, nr. C-354/13, Fag og Arbejde (FOA), §53; HvJ 26 mei 2016, nr. C-198/15, Invamed Group and others, §31; HvJ 1 december 2016, nr. C-395/15, Mohamed Daouidi, §42; HvJ 9 maart 2017, nr. C-406/15, Petya Milkova, §33; D. FERRI, “Reasonable Accommodation as a Gateway to the Equal Enjoyment of Human Rights: From New York to Strasbourg”, *Social Inclusion* 2018, (40) 41; G. MAUCEC, “Tackling disability-based discrimination in international and European law”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2013, (34) 40; L. SERIES, “Chapter 6: Disability and Human Rights” in N. WATSON, A. ROULSTONE en C. THOMAS (eds.), *Routledge Handbook of Disability Studies* 2019, (72) 81-82.

¹⁷³ HvJ 18 december 2014, nr. C-354/13, Fag og Arbejde (FOA), §53.

het begrip handicap namelijk wordt begrepen in het licht van artikel 1 VRPH – wat in de rechtspraak van het EHRM het geval blijkt te zijn¹⁷⁴ – zal een fysieke eigenschap een handicap uitmaken indien deze eigenschap een fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen vormt, langdurig is en in wisselwerking met diverse drempels de volledige, daadwerkelijke en gelijke participatie in de samenleving kan beletten. Voorbeelden van dergelijke fysieke eigenschappen zijn lichamelijke misvormingen, gelaatstrekken die het gevolg zijn van verstandelijke beperkingen, obesitas en dergelijke meer. Fysieke eigenschappen van de tweede categorie voldoen echter nooit aan de voorwaarden en vallen bijgevolg niet onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als handicap in de zin van artikel 1 VRPH.

C. Genderidentiteit

1. Begripsomschrijving

74. Gender als ‘andere status’ – Zoals reeds vermeld in het luik over de uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegrond van geslacht, kan men uit de rechtspraak van het EHRM niet afleiden of het Hof een discriminatie op basis van genderidentiteit aanschouwt als een discriminatie op grond van ‘geslacht’ of een discriminatie op grond van ‘andere status’. In de arresten *Sheffield en Horsham tegen het Verenigd Koninkrijk* en *Van Kuck tegen Duitsland* oordeelde het EHRM namelijk dat een ongerechtvaardigde differentiatie ten aanzien van transseksuelen een discriminatie uitmaakt op basis van geslacht.¹⁷⁵ In de meer recente arresten *P.V. tegen Spanje* en *A.M. en anderen tegen Rusland* verklaarde het Hof daarentegen dat een discriminatie op grond van transeksualiteit valt onder het begrip ‘andere status’ en dus geen discriminatie uitmaakt op grond van geslacht.¹⁷⁶ Het is van belang om op te merken dat de inhoud van het begrip ‘genderidentiteit’ dezelfde is in alle arresten, maar dat enkel de

---

¹⁷⁴ EHRM 30 april 2009, nr. 13444/04, Glor/Zwitserland, §53; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §58; EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/08, Çam/Turkije, §65; EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, Enver Sahin/Turkije, §60; EHRM 10 december 2020, nr. 595751/15, G.L./Italië, §62; EHRM 31 mei 2022, nr. 23077/19, Arnar Helgi Larusson/IJsland, §57; A. BRODERICK, “A reflection on substantive equality jurisprudence: The standard of scrutiny at the ECtHR for differential treatment of Roma and persons with disabilities”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2015, (101) 116; D. FERRI, “Reasonable Accommodation as a Gateway to the Equal Enjoyment of Human Rights: From New York to Strasbourg”, *Social Inclusion* 2018, (40) 41; A. LAWSON, “Disability equality, reasonable accommodation and the avoidance of ill-treatment in places of detention: the role of supranational monitoring and inspection bodies”, *The International Journal of Human Rights* 2012, (845) 847; G. MAUCEC, “Tackling disability-based discrimination in international and European law”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2013, (34) 40.

¹⁷⁵ EHRM 30 juli 1998, nrs. 22985/93 en 23390/94, *Sheffield en Horsham/Verenigd Koninkrijk*, §72; EHRM 12 juni 2003, nr. 35968/97, *Van Kuck/Duitsland*, §90.

¹⁷⁶ EHRM 30 november 2010, nr. 35159/09, *P.V./Spanje*, §30; EHRM 6 juli 2021, *A.M. en anderen/Rusland*, §73.

discriminatiegrond die het begrip formeel omvat, verschilt. Bijgevolg kan men dezelfde bedenkingen maken en dezelfde conclusies trekken als bij de discriminatiegrond ‘geslacht’, maar dan nu onder de discriminatiegrond ‘andere status’.

2. Genderidentiteit en lookism

75. Genderidentiteit en Lookism – Om een antwoord te kunnen formuleren op de vraag hoe en in welke mate het begrip ‘andere status’ uit artikel 14 EVRM, verstaan als genderidentiteit, situaties van *lookism* kan dekken, volstaat het bijgevolg om te verwijzen naar de redenering die gemaakt werd in randnummers 41 tot en met 43. Indien de genderidentiteit dus niet valt onder de discriminatiegrond ‘geslacht’, maar onder de discriminatiegrond ‘andere status’, kunnen evenwel dezelfde voorbeelden worden bedacht. Een zaak als de zaak *Kara* kan dus eveneens een situaties van *lookism* uitmaken die beschermd zal worden door artikel 14 EVRM via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als genderidentiteit.

§3. ‘Andere status’ verstaan als omvang van de persoon

76. Omvang als ‘andere status’ – Uit het voorgaande luik blijkt aldus dat situaties van *lookism* niet alleen worden gedekt via de uitdrukkelijk opgesomde discriminatiegronden van geslacht, ras en geloof, maar eveneens via de niet uitdrukkelijk opgesomde, doch erkende discriminatiegronden van leeftijd, handicap en genderidentiteit. De vraag rijst evenwel hoe en in welke mate fysieke kenmerken zelf een ‘andere status’ kunnen uitmaken en op die manier als beschermde discriminatiegrond erkend kunnen worden onder artikel 14 EVRM. Op deze vraag kwam in een het najaar van 2022 voor het eerste maal een gedeeltelijk antwoord op met het arrest *Moraru tegen Roemenië*. In het vervolg van de tekst, zet de thesis dit cruciale arrest dan ook uiteen en onderzoekt ze op welke manier het arrest een antwoord biedt op de vraag hoe en in welke mate fysieke kenmerken zelf als ‘andere status’ kunnen worden gekwalificeerd.

A. *Moraru tegen Roemenië*

77. Feitenrelaas – In het arrest *Moraru tegen Roemenië* wenste de eiseres deel te nemen aan het toegangsexamen voor de studie van militaire geneeskunde. Doordat haar lengte (150 cm) en gewicht (44 kg) onder de minimumdrempel lagen die door de minister van nationale defensie voor vrouwen was voorgeschreven (155 cm en 47 kg), kon zij deze wens evenwel niet vervullen. Bijgevolg bracht ze haar zaak voor het EHRM waar ze beweerde dat er sprake was van een discriminatie in de zin van artikel 14 EVRM. Het EHRM oordeelde dat de

‘omvang’ van een persoon, begrepen als diens lengte en gewicht, genetisch bepaald is en een persoonlijk kenmerk, of anders verwoord, een ‘andere status’ uitmaakt in de zin van artikel 14 EVRM.¹⁷⁷ Aangezien de overheid deze onderscheiden behandeling op grond van andere status niet redelijk en objectief kon rechtvaardigen, was er sprake van een discriminatie en dus een schending van artikel 14 EVRM.¹⁷⁸

78. Belang van het arrest – Het arrest *Moraru* is ontzettend belangrijk binnen het thema van *lookism*. In dit arrest oordeelde het EHRM namelijk voor de eerste keer dat een fysiek kenmerk – meer bepaald de omvang van een persoon, verstaan als diens lengte en gewicht – een ‘andere status’ uitmaakt in de zin van artikel 14 EVRM. Uit het arrest valt echter niet af te leiden op welke interpretatie van het begrip ‘andere status’ het EHRM hiervoor steunt. Door te benadrukken dat de omvang van een individu een persoonlijk kenmerk uitmaakt, lijkt het Hof afstand te nemen van de ruime invulling van het begrip ‘andere status’, zoals ontwikkeld in *Engel*-rechtspraak en eerder aan te sluiten bij de striktere interpretatie van de *Kjeldsen*-rechtspraak. Anderzijds zou de klemtoon op het genetische karakter van de fysieke eigenschap kunnen duiden op het feit dat het EHRM *in casu* aansluit bij de uiterst strikte interpretatie van het begrip ‘andere status’ zoals gehanteerd in de *Springett*-zaak.

B. Overige fysieke kenmerken

79. ‘Andere status’ als persoonlijk kenmerk – De interpretatie van het begrip ‘andere status’ waarop het EHRM steunt in het arrest *Moraru*, is echter bijzonder relevant. Op grond van deze gekozen interpretatie kan men immers inschatten of ook overige fysieke kenmerken in de toekomst als ‘andere status’ zullen worden erkend door het EHRM. Indien het Hof namelijk beweert dat het begrip ‘andere status’ een persoonlijk kenmerk omvat, schijnen zowel fysieke kenmerken uit de eerste, de tweede als de derde categorie onder het toepassingsgebied te vallen. Elk van deze fysieke kenmerken schijnt immers een kenmerk uit te maken op grond waarvan personen of groepen van personen zich van elkaar onderscheiden.

80. ‘Andere status’ als aangeboren eigenschap – Indien het EHRM daarentegen oordeelt dat enkel aangeboren eigenschappen of eigenschappen die een fundamentele overtuiging of keuze uitmaken een ‘andere status’ vormen, zijn fysieke eigenschappen van de eerste

---

¹⁷⁷ “The Court observes that the applicant was not allowed to sit the entrance examination to study military medicine because of her size, a genetic feature which represents a personal characteristic or “status” that is capable of falling within the non-exhaustive list of prohibited grounds for discrimination set out in Article 14”, EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, *Moraru/Roemenië*, §42.

¹⁷⁸ EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, *Moraru/Roemenië*, §57-58.

categorie de enige fysieke kenmerken die met zekerheid een ‘andere status’ uitmaken. Fysieke eigenschappen van de tweede categorie schijnen daarentegen uitgesloten. Deze fysieke eigenschappen zijn namelijk niet aangeboren. Daarnaast is ook hun fundamentele karakter betwifelbaar. Zo oordeelde het EHRM in het arrest *Tig tegen Turkije* dat de baarddracht van een persoon, die niet religieus gemotiveerd is, geen uitdrukking uitmaakt van iemands persoonlijke overtuigingen.¹⁷⁹¹⁸⁰ Wat fysieke eigenschappen van de derde categorie betreft, is de zaak heel wat lastiger. Deze fysieke eigenschappen zijn namelijk niet volledig aangeboren en zijn meestal geen uitdrukking van een fundamentele overtuiging of keuze. In het arrest *Moraru* beschouwt het EHRM gewicht evenwel als een bestanddeel van de omvang van een persoon die op zijn beurt als een genetische eigenschap wordt gekwalificeerd. Door deze kwalificatie lijkt het Hof ook gewicht te aanschouwen als een genetische eigenschap. De vraag rijst evenwel of het begrip ‘genetisch’ samenvalt met het begrip ‘aangeboren’ en indien deze begrippen samenvallen; of het EHRM gewicht in elke situatie zou kwalificeren als een genetische/aangeboren eigenschap en of het Hof ook iedere andere fysieke eigenschappen van de derde categorie als genetisch/aangeboren zou kwalificeren.

§4. Concluderend antwoord

81. Lookism en leeftijd, handicap en genderidentiteit – Uit de voorgaande afdeling blijkt aldus dat artikel 14 EVRM niet enkel beschermt tegen situaties van *lookism* via de uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden van geslacht, ras en geloof ([afdeling II](#)), maar ook via het begrip ‘andere status’ begrepen als leeftijd, handicap en genderidentiteit ([afdeling III](#)). Situaties van *lookism* die eventueel een leeftijdsdiscriminatie kunnen uitmaken, zijn echter gelimiteerd tot vormen van schoonheidsdiscriminatie, misbruik en geweld ten aanzien van personen die op grond van fysieke kenmerken van de eerste, tweede en/of derde categorie ouder lijken. Situaties van *lookism* die een discriminatie op grond van handicap kunnen vormen, zijn op hun beurt beperkt tot gevallen waarin de fysieke eigenschappen van de eerste en derde categorie, op grond waarvan gediscrimineerd wordt, de voorwaarden uit artikel 1 VRPH beantwoorden. Ten slotte kan een gedifferentieerde behandeling op grond van

---

¹⁷⁹ EHRM 24 mei 2005, nr. 8165/03, *Tig/Turkije*.

¹⁸⁰ Net als in het arrest *Moraru* diende het EHRM ook in de *Tig* zaak te oordelen over een onderscheiden behandeling op grond van fysieke kenmerken. In deze zaak mocht de eiser namelijk geen baard dragen op de universiteit. In tegenstelling tot het arrest *Moraru* oordeelde het EHRM echter niet ten gronde aangezien er geen fundamenteel recht was waarmee artikel 14 EVRM kon worden ingeroepen. Bijgevolg blijft het arrest *Moraru* de eerste zaak waarin het EHRM oordeelde dat fysieke kenmerken een ‘andere status’ uitmaken en dat een onderscheid op grond van deze fysieke kenmerken dus onder het toepassingsgebied kan vallen van artikel 14 EVRM.

fysieke kenmerken van de tweede categorie wellicht vallen onder toepassingsgebied van artikel 14 EVRM via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als genderidentiteit.

82. Fysieke kenmerken als ‘andere status’ – In het arrest *Moraru* oordeelde het EHRM voor de eerste keer dat een fysiek kenmerk – meer bepaald de omvang van een persoon begrepen als diens lengte en gewicht – een ‘andere status’ uitmaakt in de zin van artikel 14 EVRM. Het Hof laat in het arrest evenwel na om te verduidelijken op welke interpretatie van het begrip ‘andere status’ het hiervoor steunt. Derhalve kan enkel met zekerheid worden vastgesteld dat fysieke kenmerken uit de eerste categorie een ‘andere status’ uitmaken en bijgevolg onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM kunnen vallen. Deze fysieke kenmerken voldoen immers aan de meest strikte interpretatie van het begrip ‘andere status’ en *a fortiori* aan de minder strenge lezingen.

83. Tekortkoming – Over de andere fysieke kenmerken is er, op basis van het arrest *Moraru*, aldus geen duidelijkheid. Indien een persoon bijvoorbeeld wordt benadeeld op grond van fysieke eigenschappen van de tweede categorie zoals haartooi, baarddracht, kledingstijl of fysieke eigenschappen van de derde categorie zoals een onzuivere huid of ongezonde tanden, is de bescherming door artikel 14 EVRM onzeker. In het volgende hoofdstuk zal de thesis deze onzekerheid proberen op te heffen. Dit zal de thesis doen door in eerste instantie na te gaan welke achterliggende motieven de bestaande discriminatiegronden verklaren. Eens deze motieven zijn vastgesteld, gaat de thesis in tweede instantie na hoe en in welke mate fysieke eigenschappen van de tweede en de derde categorie deze motieven beantwoorden. Indien dit het geval is, dienen ook zij logischerwijze te worden beschermd door artikel 14 EVRM. Indien dit niet het geval is, lijkt een bescherming door artikel 14 EVRM ongefundeerd. Op deze manier zal de thesis op het einde van het derde hoofdstuk een sluitend antwoord kunnen bieden op de vraag hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism*.

HOOFDSTUK III. LOOKISM EN DE NIET ERKENDE DISCRIMINATIEGRONDEN VAN ARTIKEL 14 EVRM

AFDELING I. ACHTERLIGGENDE MOTIEVEN

84. Niet-limitatieve opsomming – Het voorgaande hoofdstuk maakt aldus duidelijk dat artikel 14 EVRM zowel uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden bezit, als in de rechtspraak erkende, doch niet uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden.¹⁸¹ Rechter zijn dus vrij om de lijst van erkende discriminatiegronden te actualiseren als antwoord op de evoluties die plaatsvinden in de maatschappij. Deze vrijheid impliceert evenwel niet dat het EHRM elk kenmerk als discriminatiegrond aanvaardt. Om te kunnen achterhalen of het Hof fysieke kenmerken van de tweede en de derde categorie als discriminatiegrond zou erkennen, dient men bijgevolg de achterliggende motieven te onderzoeken die het EHRM in acht neemt bij het aanvaarden van bepaalde kenmerken als beschermde discriminatiegrond en het weigeren van anderen. Hoewel hier geen expliciete lijst van bestaat, behandelt de thesis drie verschillende motieven die voortvloeien uit de rechtsleer en de rechtspraak van het EHRM. Deze drie motieven zijn: de historiek van benadeling, het

---

¹⁸¹ EHRM 8 juni 1976, nrs. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, Engel en anderen/Nederland, §72; O. ARNARDOTTIR, “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2014, (647) 648; O. ARNARDOTTIR, “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, (150) 153; S. BESSON, “Gender Discrimination under EU and ECHR Law: Never Shall the Twain Meet?”, *Human Rights Law Review* 2008, (647) 656; E. CLOOTS, J. VRIELINK en M. SPINOY, *Gelijk zijn versus gelijk krijgen*, Brussel, Intersentia, 2021, 12; M. COUSINS, *The european convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 66-67; E. DE BECKER, *Het recht op sociale zekerheid in de Europese Unie*, Brugge, die Keure, 2019, 141; E. ELLIS en P. WATSON, *EU Anti-Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 105-106; S. FREDMAN, “Emerging from the shadows: Substantive equality and article 14 of the european convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2016, (273) 275; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 125; F. GEMIEUX, “Le droit à la non-discrimination, un droit fondamental autonome. Étude de la portée du protocole n° 12 à la CEDH” in S. DOUMBE-BILLE en O. CORTEN (eds.), *Nouveaux droits de l’homme et internationalisation du droit*, Brussel, Bruylant, 2012, (81) 83-84; J. GERARDS, “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, (176) 179; J. GERARDS, “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, (99) 104; S. JANSEN, “Deel 4: De invloed van het Europese antidiscriminatie recht op privaatrechtelijke verhoudingen” in E. TERRY, V. SAGAERT en I. SAMOY (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Morsel, Intersentia, 2012, (145) 168; P. LAMBERT, “Vers une évolution de l’interprétation de l’article 14 de la convention Européenne des droits de l’homme?”, *Rev.trim.D.H* 1998, (497) 502; R. LOLJEEH, “Non-discrimination et égalité des sexes en droit européen” in S. DOUMBE-BILLE (ed.), *Justice et solidarité*, Brussel, Bruylant, 2012, (77) 80-81; M. MWAKAGALI, *International Human Rights Law and Discrimination Protections: A comparison of Regional and National Responses*, Boston, Brill, 2018, 42; R. O’CONNELL, “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, (211) 221-222; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 407; C. VAN PETEGHEM, “Cultuur tussen de lijntjes lezen. EHRM-technieken ter bescherming van culturele rechten” in S. DE REY e.a., *Grenzen voorbij*, Morsel, Intersentia, 2020, (725) 735.

onveranderlijke karakter van de eigenschap en de bescherming van de menselijke waardigheid.

AFDELING II. HISTORIEK VAN BENADELING

§1. Begripsomschrijving

85. Historiek van benadeling – Een eerste achterliggende reden die het aanvaarden van bepaalde kenmerken als discriminatiegrond motiveert, is de historiek van benadeling. Het antidiscriminatierecht tracht immers personen te beschermen die een kenmerk bezitten dat doorheen de geschiedenis het voorwerp uitmaakte van benadeling of vooroordeel door deze kenmerken als beschermde discriminatiegronden te erkennen.¹⁸² Deze achterliggende motivering verklaart onder meer de opgesomde discriminatiegronden van geslacht en ras uit artikel 14 EVRM.¹⁸³ Daarnaast heeft het EHRM op basis van deze achterliggende motivering verschillende kenmerken als discriminatiegronden erkent, hoewel ze niet uitdrukkelijk opgesomd zijn in de bepaling. Zo stelde het EHRM dat behoren tot de Roma cultuur, het bezitten van een verstandelijke of fysieke beperking of nog het lijden aan HIV beschermde

---

¹⁸² O. ARNARDOTTIR, “Cross-fertilisation, Clarity and Consistency at an Overburdened European Court of Human Rights – the Case of the Discrimination Grounds under Article 14 ECHR”, *Nordic Journal of Human Rights* 2015, (220) 226; O. ARNARDOTTIR, “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, (150) 158-159; W. CORBETT, “The Ugly Truth About Appearance Discrimination and the Beauty of Our Employment Discrimination Law”, *Duke Journal of Gender Law & Policy* 2007, (153) 174-175; E. ELLIS en P. WATSON, *EU Anti-Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 177; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 138-139; J. GERARDS, “The Discrimination Grounds of Article 14 of the European Convention on Human Rights”, *Human Rights Law Review* 2013 (99) 114; R. HORTON, “Justifying Age Discrimination in the EU” in U. BELAVUSAU en K. HENRARD (eds.), *EU Anti-Discrimination Law Beyond Gender*, Oxford, Hart Publishing, 2018, (273) 279; A. MCCOLGAN, *Discrimination, Equality and the Law*, Londen, Hart Publishing, 31; G. RUTHERGLEN, “From Race to Age: The Expanding Scope of Employment Discrimination Law”, *The Journal of Legal Studies* 1995, (491) 521; G. RUTHERGLEN, “Concrete or Abstract Conceptions of Discrimination?” in D. HELLEMAN en S. MOREAU (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, (115) 123-125; P. SHIN, “Is There a Unitary Concept of Discrimination?” in D. HELLEMAN en S. MOREAU (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, (163) 170-172.

¹⁸³ O. ARNARDOTTIR, “Cross-fertilisation, Clarity and Consistency at an Overburdened European Court of Human Rights – the Case of the Discrimination Grounds under Article 14 ECHR”, *Nordic Journal of Human Rights* 2015, (220) 226; W. CORBETT, “The Ugly Truth About Appearance Discrimination and the Beauty of Our Employment Discrimination Law”, *Duke Journal of Gender Law & Policy* 2007, (153) 174-175; E. ELLIS en P. WATSON, *EU Anti-Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 177; R. HORTON, “Justifying Age Discrimination in the EU” in U. BELAVUSAU en K. HENRARD (eds.), *EU Anti-Discrimination Law Beyond Gender*, Oxford, Hart Publishing, 2018, (273) 277; G. RUTHERGLEN, “Concrete or Abstract Conceptions of Discrimination?” in D. HELLEMAN en S. MOREAU (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, (115) 123-125.

discriminatiegronden uitmaken. Personen die dergelijke kenmerken bezitten, zijn doorheen de geschiedenis immers het voorwerp geweest van benadeling en vooroordeel.¹⁸⁴

86. Strengere rechtvaardigingsplicht – Deze historiek van benadeling leidt bovendien tot een strengere rechtvaardigingsplicht.¹⁸⁵ Het Hof aanschouwt personen die een kenmerk bezitten dat doorheen de geschiedenis een grondslag uitmaakte van benadeling of vooroordeel immers als een uitzonderlijk kwetsbare groep.¹⁸⁶ Wanneer een staat de fundamentele rechten van een dergelijke, uitzonderlijke, kwetsbare groep wilt beperken, is de beoordelingsmarge dan ook kleiner en moeten bijgevolg bijzonder gewichtige redenen deze beperking rechtvaardigen.¹⁸⁷ Het EHRM laat evenwel na om te bepalen wanneer de rechtvaardiging precies voldoende gewichtig is. De verklaring voor deze bijzondere benadering ligt in het gegeven dat deze personen omwille van hun geschiedenis aan benadeling tot op de dag van vandaag sociaal worden uitgesloten. Deze sociale uitsluiting zorgt ervoor dat deze individuen

---

¹⁸⁴ EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §182; EHRM 16 maart 2010, nr. 15766/03, Oršuš and Others, §147; EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §63; EHRM 15 maart 2016, nrs. 31039/11, 48511/11, 76810/12, 14618/13 en 13817/14, Novruk en anderen/Rusland, §100; EHRM 22 maart 2016, nr. 13682/13, Guberina/Croatië, §73; EHRM 31 mei 2016, nr. 17280/08, A.N./Litouwen, §125; EHRM 23 maart 2017, nr. 53251/13, A.-M.V./Finland, §73; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cînta/Roemenië, §41; EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, N/Roemenië, §55; EHRM 15 februari 2022, nr. 26081/17, Anatoliy Marinov/Bulgarije, §44.

¹⁸⁵ EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §63; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horvath en Kiss/Hongarije, §102; EHRM 15 maart 2016, nrs. 31039/11, 48511/11, 76810/12, 14618/13 en 13817/14, Novruk en anderen/Rusland, §100; EHRM 22 maart 2016, nr. 13682/13, Guberina/Croatië, §73; EHRM 31 mei 2016, nr. 17280/08, A.N./Litouwen, §125; EHRM 23 maart 2017, nr. 53251/13, A.-M.V./Finland, §73; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cînta/Roemenië, §41; EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, N/Roemenië, §55; EHRM 15 februari 2022, nr. 26081/17, Anatoliy Marinov/Bulgarije, §44; O. ARNARDOTTIR, “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, (150) 155; M. SPINOY en K. WILLEMS, “Het M-decreet. “M” voor méér of minder buitengewoon onderwijs? Het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap: implicaties voor het onderwijsbeleid inzake leerlingen met specifieke leerbehoeften”, *TORB* 2019-20, (58) 87.

¹⁸⁶ EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek, §182; EHRM 16 maart 2010, nr. 15766/03, Oršuš and Others, §147; EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horvath en Kiss/Hongarije, §102; EHRM 15 maart 2016, nrs. 31039/11, 48511/11, 76810/12, 14618/13 en 13817/14, Novruk en anderen/Rusland, §100.

¹⁸⁷ “if a restriction on fundamental rights applies to a particularly vulnerable group in society, who have suffered considerable discrimination in the past, such as the mentally disabled, then the State's margin of appreciation is substantially narrower and it must have very weighty reasons for the restrictions in question [...] The reason for this approach, which questions certain classifications per se, is that such groups were historically subject to prejudice with lasting consequences, resulting in their social exclusion. Such prejudice may entail legislative stereotyping which prohibits the individualised evaluation of their capacities and needs” EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §63; EHRM 15 maart 2016, nrs. 31039/11, 48511/11, 76810/12, 14618/13 en 13817/14, Novruk en anderen/Rusland, §100; EHRM 22 maart 2016, nr. 13682/13, Guberina/Croatië, §73; EHRM 31 mei 2016, nr. 17280/08, A.N./Litouwen, §125; EHRM 23 maart 2017, nr. 53251/13, A.-M.V./Finland, §73; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cînta/Roemenië, §41; EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, N/Roemenië, §55; EHRM 15 februari 2022, nr. 26081/17, Anatoliy Marinov/Bulgarije, §44; O. ARNARDOTTIR, “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, (150) 155.

hun individuele bekwaamheden en noden niet kunnen doordrukken in de maatschappij.¹⁸⁸ Aldus moeten deze kwetsbare groepen kunnen genieten van een bijkomstige wettelijke bescherming bestaande uit een striktere motiveringsplicht zoals ontwikkeld in bovenvermelde rechtspraak van het EHRM.

§2. Historiek van benadeling en *lookism*

87. Beoordeling – Zoals beschreven in [afdeling II hoofdstuk I](#) is *lookism* een eeuwenoud fenomeen. Van de antieke oudheid tot de 19^e eeuw vormden personen het voorwerp van benadeling omwille van hun uiterlijk. De meeste van deze historische voorbeelden hielden een discriminatie in op grond van fysieke eigenschappen van de eerste categorie, meer bepaald een discriminatie op grond van fysieke gebreken. Af en toe doken echter ook voorbeelden op waarbij personen werden benadeeld op grond van fysieke eigenschappen van de derde categorie, zoals in het geval van zwaarlijvigheid in de 19e eeuw. Het historische luik was echter vrij summier. De thesis sloot bijgevolg niet uit dat de geschiedenis ook andere voorbeelden en vormen van *lookism* omvatte die niet werden uiteengezet. Het zou dus kunnen dat er in de geschiedenis (meer) voorbeelden waren van discriminaties op grond van fysieke kenmerken van de tweede en derde categorie.

88. Kwetsbare groepen – Bovendien blijven de slachtoffers van *lookism* ook heden ten dage sociale uitsluiting ervaren. Omwille van het hierboven beschreven *halo-effect* worden hun capaciteiten namelijk niet naar waarde geschat en kunnen ze hun belangen en noden niet voldoende doordrukken in de maatschappij. Op grond van deze historiek van benadeling en de daarmee verbonden actuele sociale uitsluiting, zou men dus kunnen argumenteren dat het EHRM fysieke kenmerken van de tweede en de derde categorie eveneens als discriminatiegrond zou aanvaarden. Volgens deze argumentatielijn zouden staten bovendien aan een strengere rechtvaardigingsplicht moeten voldoen wanneer zij fundamentele rechten zouden beperken op basis van dergelijke fysieke criteria. Omwille van de historiek van benadeling lijken de slachtoffers van dergelijke vormen van *lookism* immers een uitzonderlijk, kwetsbare groep uit te maken.

---

¹⁸⁸ EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §63; EHRM 15 maart 2016, nrs. 31039/11, 48511/11, 76810/12, 14618/13 en 13817/14, Novruk en anderen/Rusland, §100; EHRM 22 maart 2016, nr. 13682/13, Guberina/Croatië, §73; EHRM 31 mei 2016, nr. 17280/08, A.N./Litouwen, §125; EHRM 23 maart 2017, nr. 53251/13, A.-M.V./Finland, §73; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cînta/Roemenië, §41; EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, N/Roemenië, §55; EHRM 15 februari 2022, nr. 26081/17, Anatoliy Marinov/Bulgarije, §44.

89. Tegenargument – Deze redenering kan op twee wijzen worden ontkracht. Enerzijds stelt men vast dat de vormen van *lookism* die een historiek van benadeling kennen al een ruime bescherming genieten, maar op basis van andere discriminatiegronden dan uiterlijk. Het historische luik van de thesis somde bijvoorbeeld illustraties van *lookism* op waarbij gediscrimineerd werd op grond van fysieke gebreken of misvormingen. Dergelijke discriminatievormen worden heden ten dage al naar behoren beschermd via de discriminatiegrond ‘handicap’. Anderzijds lijkt de historiek van benadeling in de overige gevallen van *lookism* onbestaand. Hoewel er doorheen de geschiedenis wel altijd sprake is geweest van discriminaties op basis van fysieke kenmerken, zijn de concrete fysieke kenmerken op grond waarvan gediscrimineerd werd doorheen de geschiedenis voortdurend gewijzigd. Zo werden personen met een gebronsde huid, bruin haar en donkere ogen in de 16-eeuw geassocieerd met lagere morele waarden, een zwakkere intelligentie en een inclinatie tot vleselijke lusten, terwijl deze fysieke kenmerken vandaag de dag niet langer het voorwerp vormen van benadeling. Wie deze redeneringslijn aanhoudt, behoeft aldus een andere achterliggende reden die de erkenning van fysieke eigenschappen van de tweede en derde categorie als discriminatiegrond kan verantwoorden. Een mogelijke, alternatieve reden is het onveranderlijke karakter van de eigenschap op grond waarvan gediscrimineerd wordt.

AFDELING III. ONVERANDERLIJKE KARAKTER

§1. Begripsomschrijving

90. Onveranderlijke karakter – Een tweede achterliggende reden die het aanvaarden van bepaalde kenmerken als discriminatiegrond motiveert, is het onveranderlijke karakter van de eigenschap op grond waarvan gediscrimineerd wordt. Personen anders behandelen op grond van eigenschappen die zij niet of slechts zeer moeilijk kunnen wijzigen, wordt immers als uiterst onrechtvaardig beschouwd.¹⁸⁹ Bijgevolg zal het EHRM deze onveranderlijke eigenschappen als discriminatiegronden aanvaarden en juridisch beschermen door middel

---

¹⁸⁹ W. CORBETT, “The Ugly Truth About Appearance Discrimination and the Beauty of Our Employment Discrimination Law”, *Duke Journal of Gender Law & Policy* 2007, (153) 175; J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 644; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 131-134; J. GERARDS, “The Discrimination Grounds of Article 14 of the European Convention on Human Rights”, *Human Rights Law Review* 2013 (99) 114; D. SCHIEK, “A New Framework on Equal Treatment of Persons in EC Law?”, *European Law Review* 2002, (290) 309; I. SOLANKE, *Discrimination as a Stigma: A Theory of Anti-Discrimination Law*, Oxford, Hart Publishing, 2017, 54-60; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 404.

van artikel 14 EVRM.¹⁹⁰ Deze tweede achterliggende motivering verklaart onder meer de discriminatiegronden van ras, nationale afkomst en geboorte uit artikel 14 EVRM.¹⁹¹

91. Strengere rechtvaardigingsplicht – Het onveranderlijke karakter van een eigenschap is een voldoende, doch geen noodzakelijke voorwaarde voor de erkenning van discriminatiegronden. Het EHRM heeft in verschillende arresten namelijk beslist dat ook wijzigbare eigenschappen een erkende discriminatiegrond kunnen uitmaken.¹⁹² Het Hof benadrukt evenwel dat een verschil in behandeling dat gestoeld is op onwijzigbare eigenschappen een strengere rechtvaardiging vereist dan een onderscheid dat steunt op kenmerken die het product zijn van iemands vrije keuze.¹⁹³ Een staat die differentieert op grond van onveranderlijke of moeilijke wijzigbare kenmerken, beschikt dus over een geringere beoordelingsmarge en moet bijgevolg bijzonder gewichtige redenen aanvoeren die het onderscheid rechtvaardigen. Wederom laat het EHRM na om te bepalen wanneer een rechtvaardigingsgrond precies voldoende gewichtig is.

§2. Onveranderlijke karakter en *lookism*

92. Beoordeling – In [afdeling I hoofdstuk I](#) onderscheidde de thesis drie soorten fysieke eigenschappen, met name: Fysieke eigenschappen van de eerste categorie die onveranderlijk

---

¹⁹⁰ W. CORBETT, “The Ugly Truth About Appearance Discrimination and the Beauty of Our Employment Discrimination Law”, *Duke Journal of Gender Law & Policy* 2007, (153) 175; J. DESIR, “Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law”, *University of Illinois Law Review* 2010, (629) 644; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 131-134; J. GERARDS, “The Discrimination Grounds of Article 14 of the European Convention on Human Rights”, *Human Rights Law Review* 2013 (99) 114; D. SCHIEK, “A New Framework on Equal Treatment of Persons in EC Law?”, *European Law Review* 2002, (290) 309; I. SOLANKE, *Discrimination as a Stigma: A Theory of Anti-Discrimination Law*, Oxford, Hart Publishing, 2017, 54-60; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 404.

¹⁹¹ W. CORBETT, “The Ugly Truth About Appearance Discrimination and the Beauty of Our Employment Discrimination Law”, *Duke Journal of Gender Law & Policy* 2007, (153) 175; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 131-134.

¹⁹² EHRM 13 juli 2010, nr. 7205/07, Clift/Verenigd Koninkrijk, §58; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §56; EHRM 27 september 2011, nr. 56328/07, Bah/Verenigd Koninkrijk, §45; EHRM 6 november 2012, nr. 22341/09, Hode en Abdi/Verenigd Koninkrijk, §46; EHRM 24 mei 2016, nr. 38590/10, Biao/Denemarken, §61; EHRM 29 november 2016, nr. 76943/11, Lupeni Greek Catholic Parish en anderen/Roemenië, §163; EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, Khamtokhu en Ak Senchik/Rusland, §61; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §45; EHRM 27 maart 2018, nr. 14431/06, Aleksandr Aleksandrov/Rusland, §18; EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland, §96; EHRM 19 december 2018, nr. 20452/14, Molla Sali/Griekenland, §134; EHRM 28 mei 2019, nr. 33172/16, Chaldayev/Rusland, §71; EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cinta/Roemenië, §134; EHRM 16 september 2021, nr. 20741/10, X/Polen, §68; EHRM 6 september 2022, nr. 1928/19, S.W. en anderen/Oostenrijk, §53; EHRM 31 oktober 2023, nr. 26104/19, Scott/Verenigd Koninkrijk, §95; S. FREDMAN, “Emerging from the shadows: Substantive equality and article 14 of the European Convention on Human Rights”, *Human Rights Law Review* 2016, (273) 277.

¹⁹³ N. BRATZA, P. HIRVELÄ en G. NICOLAOU, advies onder EHRM 6 november 2012, nr. 47335/06, Redfearn/Verenigd Koninkrijk, §4; EHRM 9 juni 2022, nr. 49270/11, Savickis en anderen/Letland, §183.

zijn, fysieke eigenschappen van de tweede categorie die het gevolg zijn van vrijwillige keuzes en fysieke eigenschappen van de derde categorie die noch volkomen onwijzigbaar zijn, noch het zuivere product van vrijwillige keuzes. Op het eerste gezicht lijken enkel fysieke eigenschappen van de eerste categorie onveranderlijke kenmerken te zijn. Derhalve zou het EHRM enkel deze fysieke kenmerken beslist als discriminatiegrond erkennen op basis van de tweede achterliggende reden die het erkennen van discriminatiegronden rechtvaardigt. Het EHRM schijnt in het arrest *Moraru*, evenwel niet enkel lengte (fysieke eigenschap van de eerste categorie), maar ook gewicht (fysieke eigenschap van de derde categorie) als een genetisch en bijgevolg onveranderlijk fysiek kenmerk te beschouwen. Indien deze vaststelling correct is, zou het Hof ook fysieke eigenschappen van de derde categorie noodzakelijkerwijs als discriminatiegrond moeten aanvaarden. Volgens deze vaststelling voldoen ook zij immers aan de tweede achterliggende reden die het erkennen van bepaalde eigenschappen als discriminatiegrond rechtvaardigen.

93. Nuancering – Deze stelling is evenwel onzeker, aangezien het onduidelijk is of het begrip ‘genetisch’ noodzakelijkerwijs overeenstemt met het begrip ‘onveranderlijk’ en of het EHRM, in dat geval, iedere fysieke eigenschap van de derde categorie als genetisch/onveranderlijk zou aanschouwen of enkel gewicht in deze specifieke situatie. Fysieke kenmerken van de tweede categorie bezitten in geen geval een onveranderlijk karakter. Aangezien het onveranderlijke karakter van een eigenschap geen noodzakelijke voorwaarde is, sluit deze vaststelling de erkenning van fysieke eigenschappen van de tweede categorie als discriminatiegrond niet uit. Daar het onveranderlijke karakter evenwel een voldoende voorwaarde is, is de erkenning van deze fysieke eigenschappen als discriminatiegrond minder vanzelfsprekend dan de erkenning van fysieke eigenschappen van de eerste categorie en mogelijk zelfs van de derde categorie.

94. Strengere rechtvaardigingsplicht – Het EHRM benadrukt in zijn rechtspraak evenwel dat een differentiatie op grond van onveranderlijke eigenschappen aan een strengere rechtvaardigingsplicht onderworpen is dan een differentiatie op grond van veranderlijke eigenschappen.¹⁹⁴ Toegepast op *lookism* zou een differentiatie op grond van fysieke eigenschappen van de eerste en mogelijk zelfs van de derde categorie bijgevolg aan een

---

¹⁹⁴ “The margin is very narrow if the distinction is based on an inherent or immutable personal characteristic such as race or sex [...] Conversely, the margin of appreciation will be considerably wider, and the justification required will not be as weighty, if the status in question is subject to an element of personal choice, such as immigration status” EHRM 9 juni 2022, nr. 49270/11, Savickis en anderen/Letland, §183.

strengere rechtvaardigingsplicht onderworpen moeten zijn dan een differentiatie op grond van eigenschappen uit de tweede categorie. In het arrest *Moraru* schijnt het Hof deze logica evenwel – bewust of onbewust – achterwegen te laten. Hoewel het Hof de lengte en eventueel het gewicht van een persoon als beschermde discriminatiegronden erkent omwille van het onveranderlijke karakter, benadrukt het Hof nergens in het arrest dat een onderscheid op basis van deze onwijzigbare, fysieke eigenschappen aan een strengere rechtvaardigingstoets onderworpen is. Aldus is het op dit moment onzeker of de lidstaat die een onderscheid maakt op grond van onwijzigbare fysieke eigenschappen effectief over een geringere beoordelingsmarge beschikt en bijzonder gewichtige redenen moet aanvoeren die de onderscheiden behandeling rechtvaardigen.

95. Tegenargument – In strijd met de redenering dat fysieke eigenschappen van de eerste, en mogelijk ook fysieke eigenschappen van de derde categorie, als onveranderlijk moeten worden beschouwd en bijgevolg als discriminatiegrond zouden worden erkend, kan men stellen dat ook deze fysieke eigenschappen heden ten dage veranderlijk zijn geworden. In deze hoogtechnologische maatschappij is er namelijk geen fysieke eigenschap denkbaar die men niet kan wijzigen. Zo kunnen mensen hun lengte wijzigen door middel van beenverlengingen, hun lichaamsvorm aan de hand van *body-contouring*, hun gezichtskenmerken door allerlei “correcties” en dergelijke meer. Bovendien zijn vele van deze wijzigingen thans vrij toegankelijk en betaalbaar geworden. Op grond van deze vaststelling kan bijgevolg worden geargumenteed dat er haast geen onveranderlijke fysieke kenmerken meer bestaan. Wie deze redeneringslijn aanhoudt, heeft aldus een andere achterliggende motivatie die de erkenning van uiterlijk als discriminatiegrond kan verantwoorden. Een mogelijke, alternatieve reden is de bescherming van de menselijke waardigheid.

AFDELING IV. BESCHERMING VAN DE MENSELIJKE WAARDIGHEID

§1. Begripsomschrijving

96. De menselijke waardigheid – De bescherming van de menselijke waardigheid vormt de derde en laatste achterliggende motivering die het aanvaarden van bepaalde kenmerken als discriminatiegrond rechtvaardigt. Indien een differentiatie op basis van een welbepaald kenmerk iemands menselijke waardigheid aantast, dient dat kenmerk als discriminatiegrond te

worden erkend.¹⁹⁵ Op basis van deze logica erkende het EHRM onder meer ras, genderidentiteit en seksuele oriëntatie als discriminatiegrond.¹⁹⁶ Het probleem met deze redenering is dat het concept ‘menselijke waardigheid’ geen eenduidige omschrijving kent. Sommige auteurs definiëren de menselijke waardigheid bijvoorbeeld als een vorm van zelfrespect¹⁹⁷, andere omschrijven het dan weer als een essentiële waarde van ieder individu¹⁹⁸ en de meerderheid van de auteurs stelt vast dat het begrip te vaag en te complex is om te kunnen worden gedefinieerd¹⁹⁹. Het is evenwel moeilijk om een aantasting van de menselijke waardigheid vast te stellen, indien men niet eens kan bepalen wanneer er juist sprake is van de menselijke waardigheid. Om toch enig inzicht te verkrijgen over hoe het EHRM de term ‘menselijke waardigheid’ precies invult, gaat de thesis in de rechtspraak op zoek naar gevallen waarin het Hof een schending van de menselijke waardigheid heeft vastgesteld.

97. Rechtspraak van het EHRM – Het begrip ‘menselijke waardigheid’ staat nergens uitdrukkelijk vermeld in het EVRM. Desondanks heeft het EHRM in zijn rechtspraak

---

¹⁹⁵ A. CHASKALSON, “Human Dignity as a Constitutional Value” in D. KRETZMER en E. KLEIN (eds.), *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, (133) 140; S. FREDMAN, *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 137-138; A. MCCOLGAN, *Discrimination, Equality and the Law*, Londen, Hart Publishing, 23; D. REAUME, “Dignity, Equality, and Comparison” in D. HELLMAN en S. MOREAU (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, (7) 21-27; I. SOLANKE, *Discrimination as a Stigma: A Theory of Anti-Discrimination Law*, Oxford, Hart Publishing, 2017, 49-54; S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 403-404; J. WALDRON, “How Law Protects Dignity”, *The Cambridge Law Journal* 2012, (200) 201.

¹⁹⁶ EHRM 6 juli 2005, nrs. 43577/98 en 43579/98, Nachova en anderen/Bulgarije, §145; EHRM 14 januari 2020, nr. 41288/15, Beizaras en Levickas/Litouwen, §117; EHRM 30 mei 2023, nrs. 39954/09 en 3465/17, Nepomnyashchiy en anderen/Rusland, §78.

¹⁹⁷ T. DE KONINCK, “Archéologie de la notion de dignité humaine” in T. DE KONINCK en G. LAROCHELLE (eds.), *La dignité humaine : Philosophie, droit, politique, économie, médecine*, Presses Universitaires de France, Parijs, 2005, (13) 13.

¹⁹⁸ O. SENSEN, *Kant on Human Dignity*, de Gruyter, Berlijn, 174.

¹⁹⁹ D. FELDMAN, “Human dignity as a legal value: Part 1”, *Public Law* 1999, (682) 682; A. MCCOLGAN, *Discrimination, Equality and the Law*, Londen, Hart Publishing, 23; D. REAUME, “Dignity, Equality, and Comparison” in D. HELLMAN en S. MOREAU (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, (7) 21; P. KAUFMANN, “Instrumentalization: What Does It Mean to Use a Person?” in P. KAUFMANN, H. KUCH, C. NEUHAEUSER en E. WEBSTER (eds.), *Humiliation, Degradation, Dehumanization: Human Dignity Violated*, Imprint, Springer, 2011, (57) 57-58; P. KAUFMANN, H. KUCH, C. NEUHAEUSER en E. WEBSTER, “Human Dignity Violated: A Negative Approach – Introduction” in P. KAUFMANN, H. KUCH, C. NEUHAEUSER en E. WEBSTER (eds.), *Humiliation, Degradation, Dehumanization: Human Dignity Violated*, Imprint, Springer, 2011, (1) 3; K. NERI, “La notion de dignité humaine, fondement de l’émergence de nouveaux droits de l’homme ou nouveau droit substantiel ?” in S. DOUMBE-BILLE, *Nouveaux droits de l’homme et internationalisation du droit*, Brussel, Bruylant, 2012, (53) 54; I. SOLANKE, *Discrimination as a Stigma: A Theory of Anti-Discrimination Law*, Oxford, Hart Publishing, 2017, 51; C. VIAL, “Article 1. – Dignité humaine” in F. PICOD, C. RIZCALLAH en S. VAN DROOGHENBROECK (eds.), *Charte des droits fondamentaux de l’Union européenne*, Brussel, Bruylant, 2023, (41) 59; J. WALDRON, “The Paradoxes of Dignity – About Michael Rosen, Dignity: its History and Meaning”, *European Journal of Sociology* 2012, (554) 554-555.

geoordeeld dat het respect voor de menselijke waardigheid de essentie uitmaakt van het Verdrag en dat de menselijke waardigheid zowel de grondslag als het uiteindelijke doel van mensenrechten vormt.²⁰⁰ Hoewel het Hof eveneens nalaat om de menselijke waardigheid te definiëren, heeft het in verschillende arresten een schending van de menselijke waardigheid vastgesteld.²⁰¹ Zo ontstaat er bijvoorbeeld een schending van de menselijke waardigheid in geval van geweld met raciale motieven²⁰², indien personen moeten leven in een sfeer van vrees, angst en onveiligheid²⁰³, in geval van foltering²⁰⁴ en dergelijke meer. Dat dergelijke

---

²⁰⁰ EHRM 31 juli 2001, nrs. 41340/98, 41342/98, 41343/98 en 41344/98, Refah Partisi en anderen/Turkije, §43; EHRM 29 april 2002, nr. 2346/02, Pretty/Verenigd Koninkrijk, §65; EHRM 11 juli 2002, nr. 25680/94, I./Verenigd Koninkrijk, §69; Joint dissenting opinion van rechters SPIELMANN en JEBENS bij EHRM 25 januari 2007, nr. 68354/01, Vereniging van de beeldende kunstenaars/Oostenrijk, §8-10; Dissenting opinion van rechter MEYER bij EHRM 8 december 2009, nr. 49151/07, Munoz Diaz/Spanje; EHRM 19 januari 2021, nr. 14065/15, Lacatus/Zwitserland; K. NERI, “La notion de dignité humaine, fondement de l’émergence de nouveaux droits de l’homme ou nouveau droit substantiel ?” in S. DOUMBE-BILLE, *Nouveaux droits de l’homme et internationalisation du droit*, Brussel, Bruylant, 2012, (53) 55; C. VIAL, “Article 1. – Dignité humaine” in F. PICOD, C. RIZCALLAH en S. VAN DROOGHENBROECK (eds.), *Charte des droits fondamentaux de l’Union européenne*, Brussel, Bruylant, 2023, (41) 45.

²⁰¹ EHRM 24 februari 1998, nr. 21439/93, Botta/Italy, §27; EHRM 11 juli 2002, nr. 28957/95, Christine Goodwin/Verenigd Koninkrijk, §91; EHRM 6 juli 2005, nrs. 43577/98 en 43579/98, Nachova en anderen/Bulgarije, §145; EHRM 13 december 2005, nr. 15250/02, Bekos en Koutropoulos/Griekenland, §63; EHRM 26 juli 2007, nr. 48254/99, Cobzaru/Roemenië, §88; EHRM 6 december 2007, nr. 44803/04, Petropoulou-Tsakiris/Griekenland, §61; EHRM 4 maart 2008, nr. 42722/02, Stoica/Roemenië, §117; EHRM 31 juli 2012, nr. 20546/07, Makhachev/Rusland, §153; EHRM 2 oktober 2012, nr. 40094/05, Virabyan/Armenië, §199; EHRM 11 maart 2014, nr. 26827/08, Abdu/Bulgarije, §39; EHRM 3 juli 2014, nr. 37966/07, Antayev en anderen/Rusland, §120; EHRM 25 januari 2015, nrs. 29414/09 en 44841/09, Ciorcan en anderen/Roemenië, §156; EHRM 12 mei 2015, nr. 73235/12, Ibtobta en anderen/Georgië, §65; EHRM 12 januari 2016, Boaca en anderen/Roemenië, §97; EHRM 12 april 2016, nr. 12060/12, M.C. en A.C./Roemenië, §119; EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal, §40; EHRM 31 oktober 2017, nr. 45855/12, M.F./Hongarije, §65; EHRM 11 december 2018, nr. 655/16, Lakatosova en Lakatos/Slovakije, §94; EHRM 10 maart 2020, nrs. 24816/14 en 25140/14, Hudorovic en anderen/Slovenië, §116; EHRM 8 oktober 2020, nr. 7224/11, Aghdgomelashvili en Japardize/Georgië, §49; EHRM 14 januari 2021, nr. 50231/13, Sabalic/Croatië, §70; EHRM 1 juni 2021, nr. 19237/16, Association Accept en anderen/Roemenië; EHRM 14 december 2021, nr. 23914/15, Genderdoc-M en M.D./Republiek van Moldavië, §81; EHRM 16 december 2021, nrs. 73204/13 en 74959/13, Woman’s Initiatives Supporting Group en andere/Georgië, §60-61; EHRM 17 mei 2022, nrs. 71367/12 en 72961/12, Oganezova/Armenië, §81; EHRM 7 februari 2023, nr. 63962/19, M.B. en anderen/Slovakije, §73; EHRM 11 juli 2023, nr. 10934/21, Semenya/Zwitserland, §20; EHRM 12 september 2023, nrs. 58358/14, 7146/15, 25887/15, 42395/15, 56617/19 en 56637/19, Romanov en anderen/Rusland, §67-69.

²⁰² EHRM 6 juli 2005, nrs. 43577/98 en 43579/98, Nachova en anderen/Bulgarije, §145; EHRM 26 juli 2007, nr. 48254/99, Cobzaru/Roemenië, §88; EHRM 6 december 2007, nr. 44803/04, Petropoulou-Tsakiris/Griekenland, §61; EHRM 4 maart 2008, nr. 42722/02, Stoica/Roemenië, §117; EHRM 31 juli 2012, nr. 20546/07, Makhachev/Rusland, §153; EHRM 2 oktober 2012, nr. 40094/05, Virabyan/Armenië, §199; EHRM 11 maart 2014, nr. 26827/08, Abdu/Bulgarije, §39; EHRM 3 juli 2014, nr. 37966/07, Antayev en anderen/Rusland, §120; EHRM 25 januari 2015, nrs. 29414/09 en 44841/09, Ciorcan en anderen/Roemenië, §156; EHRM 12 januari 2016, Boaca en anderen/Roemenië, §97; EHRM 31 oktober 2017, nr. 45855/12, M.F./Hongarije, §65; EHRM 11 december 2018, nr. 655/16, Lakatosova en Lakatos/Slovakije, §94.

²⁰³ EHRM 12 mei 2015, nr. 73235/12, Ibtobta en anderen/Georgië, §71; EHRM 8 oktober 2020, nr. 7224/11, Aghdgomelashvili en Japardize/Georgië, §49; EHRM 12 april 2016, nr. 12060/12, M.C. en A.C./Roemenië, §119; EHRM 14 januari 2021, nr. 50231/13, Sabalic/Croatië, §70; EHRM 17 mei 2022, nrs. 71367/12 en 72961/12, Oganezova/Armenië, §97; EHRM 11 juli 2023, nr. 10934/21, Semenya/Zwitserland, §20.

²⁰⁴ EHRM 28 september 2015, nr. 23380/09, Bouyid/België, §81; EHRM 26 januari 2016, nr. 11916/15, R./Rusland, §74; EHRM 20 oktober 2016, nr. 7334/13, Mursic/Croatië, §98; EHRM 4 april 2017, nr. 3869/07,

extreem traumatische situaties de menselijke waardigheid schenden, lijkt vrij vanzelfsprekend. In zijn *concurring opinion* bij de zaak *Špadjer tegen Montenegro* stelde rechter YUDKIVSKA dat het EHRM zich bij de vaststelling van een schending van de menselijke waardigheid evenwel niet langer kan beperken tot dergelijke extreme gevallen. Mensen zijn in de afgelopen jaren namelijk aanzienlijk gevoeliger geworden. Bij de invulling van het begrip ‘menselijke waardigheid’ moet het Hof bijgevolg rekening houden met deze gewijzigde mentaliteit. Volgens YUDKIVSKA is de menselijke waardigheid heden ten dage dus eveneens geschonden wanneer een persoon wordt achtergesteld, miskend of vernederd.²⁰⁵

§2. Menselijke waardigheid en *lookism*

98. Beoordeling – De vraag rijst hoe en in welke mate een differentiatie op grond van fysieke kenmerken uit de tweede en derde categorie de menselijke waardigheid, zoals ingevuld door het EHRM, kan aantasten. Zoals in [afdeling III hoofdstuk I](#) reeds vermeld, gaat *lookism* heden ten dage gepaard met een *halo-effect* op grond waarvan personen negatieve gevolgen ondervinden omwille van hun uiterlijk.²⁰⁶ Zo stelde de thesis vast dat personen wiens fysieke kenmerken bijvoorbeeld niet overeenstemmen met de heersende schoonheidsstandaarden op allerlei domeinen benadeeld worden wat na verloop van tijd ook zware psychologische gevolgen kan teweegbrengen.²⁰⁷

Thuo/Cyprus, §141; EHRM 31 oktober 2017, 45855/12, M.F./Hongarije, §42; EHRM 5 juni 2018, nr. 24459/12, Kabbara/Cyprus, §124; EHRM 29 januari 2019, nrs. 23226/16, 43059/16, 57738/16, 59152/16, 60178/16, 63211/16 en 75362/16, Nikitin en anderen/Estland, §155; EHRM 4 juli 2019, nr. 26744/16, Korban/Ukraine, §118; EHRM 24 maart 2020, nr. 13013/11, Cantargiu/Moldavië, §42 ; EHRM 28 november 2023, nrs. 3501/20, 45907/20 en 43128/21, Schmidt en Smigol/Estland, §120.

²⁰⁵ “Human dignity is harmed when a person is marginalised, disregarded or degraded”, *Concurring Opinion* van rechter YUDKIVSKA bij EHRM 9 november 2021, nr. 31549/18, Špadjer/Montenegro.

²⁰⁶ K. DION, E. BERSCHIED en E. WALSTER, “What is Beautiful is Good”, *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, (285) 288; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 1; E. LEMAY, M. CLARK en A. GREENBERG, “What Is Beautiful Is Good Because What Is Beautiful Is Desired: Physical Attractiveness Stereotyping as Projection of Interpersonal Goals”, *Personality and Social Psychology Bulletin* 2010, (339) 339; A. LITTLE, D. BURT en D. PERRETT, “What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality”, *Personality and Individual Differences* 2006, (1107) 1108; G. LORENZO, J. BIESANZ en L. HUMAN, “What Is Beautiful Is Good and More Accurately Understood: Physical Attractiveness and Accuracy in First Impressions of Personality”, *Psychological Science* 2010, (1777) 1777; E. MONK, M. ESPOSITO en H. LEE, “Beholding Inequality: Race, Gender, and Returns to Physical Attractiveness in the United States”, *American Journal of Sociology* 2021, (194) 195; M. PARTY, “Attractive but Guilty: Deliberation and the Physical Attractiveness Bias”, *Psychological reports* 2008, (727) 727; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1037-1038; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

²⁰⁷ K. BALL, D. CRAWFORD en J. KENARDY, “Longitudinal Relationships Among Overweight, Life Satisfaction, and Aspirations in Young Women”, *Obesity Research* 2004, (1019) 1019; P. DE HERT en E. MANTOVANI, “De rechten van ouderen in het tijdperk van mensenrechten. Naar een ouderenverdrag?” in P.

99. Klassieke interpretatie – Indien, naar analogie met de rechtspraak van het EHRM, de menselijke waardigheid enkel geschonden is bij extreem traumatische situaties zoals in geval van foltering of raciaal geweld, lijkt het weinig aannemelijk dat een differentiatie op grond van fysieke kenmerken van de tweede categorie de menselijke waardigheid zou aantasten. Hoewel het onrechtvaardig aanvoelt om mensen te benadelen op basis van hun vestimentaire keuzes, hun haartooi en dergelijke meer, lijkt het geen traumatische gebeurtenis uit te maken. Wat een differentiatie betreft op basis van fysieke kenmerken van de derde categorie is het antwoord wat minder duidelijk. Fysieke kenmerken van de derde categorie kunnen bijvoorbeeld gevallen van over- of ondergewicht zijn, gebitstoestand, een onreine huid enzovoort. Personen die voortdurend worden benadeeld op grond van deze kenmerken, blijken uit onderzoek een lager zelfbeeld te bezitten, geregeld ongelukkig te zijn, meer kans te hebben op de ontwikkeling van depressie, angststoornissen en andere psychische aandoeningen en vaker te kampen met suïcidale gedachten.²⁰⁸ Gelet op deze potentieel extreme gevolgen, kan men mogelijk – maar weinig waarschijnlijk – argumenteren dat hier wel degelijk sprake is van een traumatische situatie die de menselijke waardigheid aantast. In dat geval zou het EHRM deze fysieke kenmerken als discriminatiegrond erkennen conform de derde achterliggende motivering.

100. YUDKIVSKA’s interpretatie – Indien, naar analogie met de *concurring opinion* van rechter YUDKIVSKA, de menselijke waardigheid ook geacht wordt geschonden te zijn in gevallen van achterstelling, miskennis of vernedering, lijkt het meer aannemelijk dat de menselijke waardigheid ook geschonden is in geval van discriminatie op grond van fysieke eigenschappen van de tweede categorie. Zo stelde de Amerikaanse schrijfster en filosoof

---

DE HERT en N. VAN LEUVEN (eds.), *Fundamentele rechten van ouderen*, Brussel, Intersentia, (27) 64; D. HAMERMESH en J. ABREVAYA, “Beauty Is the Promise of Happiness?”, *European Economic Review* 2013, (351) 365-366; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 2; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1040; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

²⁰⁸ K. BALL, D. CRAWFORD en J. KENARDY, “Longitudinal Relationships Among Overweight, Life Satisfaction, and Aspirations in Young Women”, *Obesity Research* 2004, (1019) 1019; P. DE HERT en E. MANTOVANI, “De rechten van ouderen in het tijdperk van mensenrechten. Naar een ouderenverdrag?” in P. DE HERT en N. VAN LEUVEN (eds.), *Fundamentele rechten van ouderen*, Brussel, Intersentia, (27) 64; D. HAMERMESH en J. ABREVAYA, “Beauty Is the Promise of Happiness?”, *European Economic Review* 2013, (351) 365-366; H. LEE, I. SON, J. YOON en S.-S. KIM, “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, (1) 2; D. RHODE, “The injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1040; A. VRIJ en H. FIRMIN, “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, (245) 245.

SONTAG in haar werk *Against Interpretation* dat de manier waarop mensen zich vertonen de manier is waarop zij zijn.²⁰⁹ Mensen laten bijvoorbeeld een baard groeien omwille van hun geloofsovertuigingen, dragen een huwelijksring om de verbintenis met hun partner publiekelijk te uiten of plooiën hun broekspijpen om, om hun bisexualiteit te veruitwendigen. Dit alles toont aldus aan deze fysieke kenmerken vaak innerlijke gevoelens, gedachten en overtuigingen veruitwendigen. Indien personen op grond van deze fysieke kenmerken worden benadeeld, zou dit bijgevolg als een vernedering kunnen worden beschouwd.

101. Tegenargument – Anderzijds zou men ook kunnen argumenteren dat een differentiatie op basis van deze fysieke kenmerken niet kan leiden tot een gevoel van achterstelling, miskennis of vernedering, aangezien deze fysieke kenmerken zo makkelijk wijzigbaar zijn. Wat fysieke kenmerken van de derde categorie betreft, lijkt het daarentegen vrij tot zeer aannemelijk dat een differentiatie op grond van deze fysieke eigenschappen achterstelling, miskennis of vernedering kan teweegbrengen. Zoals zonet besproken kan een benadeling op basis van fysieke kenmerken van de derde categorie tot extreem negatieve gevolgen leiden. Indien men de begripsomschrijving van rechter YUDKIVSKA volgt, is de kans dus groot dat een differentiatie op basis van deze fysieke kenmerken de menselijke waardigheid aantast. In dat geval zal het EHRM deze fysieke kenmerken als discriminatiegronden aanvaarden, conform de derde achterliggende reden die de erkenning van bestaande discriminatiegronden rechtvaardigt.

AFDELING V. CONCLUDEREND ANTWOORD

102. Opzet hoofdstuk III – In hoofdstuk II stelde de thesis vast dat enkel fysieke kenmerken van de eerste categorie voldoen aan de meest strikte interpretatie van het begrip ‘andere status’ en derhalve met zekerheid onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM vallen. Hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen discriminaties op grond van fysieke eigenschappen van de tweede en de derde categorie bleef op het einde van hoofdstuk II evenwel onduidelijk. Om deze onduidelijkheid op te heffen, onderzocht de thesis in hoofdstuk III hoe en in welke mate fysieke eigenschappen van de tweede en derde categorie voldoen aan de achterliggende motieven die de erkende discriminatiegronden rechtvaardigen. Indien deze fysieke eigenschappen immers voldoen aan de achterliggende motieven, dienen

---

²⁰⁹ “In almost every case, our manner of appearing is our manner of being”, D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1058; S. SONTAG, *Against interpretation and other essays*, New York, Dell, 1966, 18.

ook zij logischerwijze te worden beschermd door artikel 14 EVRM. De achterliggende motieven waaraan de thesis de fysieke eigenschappen van de tweede en derde categorie toetste, waren de historiek van benadeling, het onveranderlijke karakter van de eigenschap en de bescherming van de menselijke waardigheid.

103. Historiek van benadeling – Wat de eerste achterliggende motivering betreft, concludeerde de thesis dat geschiedenis inderdaad vele illustraties van *lookism* omvat die mogelijkwijs een erkenning van de fysieke eigenschappen van de tweede en de derde categorie zou kunnen rechtvaardigen. Deze mogelijke erkenning is om twee redenen echter weinig aannemelijk. Enerzijds genieten de meeste historische gevallen van *lookism* al een ruime juridische bescherming, maar op basis van andere discriminatiegronden dan uiterlijk (bijvoorbeeld op basis van handicap). Anderzijds lijkt er in de overige gevallen van *lookism* geen sprake te zijn van een daadwerkelijke historiek van benadeling. De concrete fysieke kenmerken op grond waarvan gediscrimineerd werd doorheen de geschiedenis, zijn namelijk voortdurend gewijzigd. Het is dus weinig aannemelijk dat het EHRM fysieke eigenschappen van de tweede en derde categorie als discriminatiegrond zal aanvaarden op basis van een historiek van benadeling.

104. Onveranderlijke karakter – Wat de tweede achterliggende motivering betreft, stelde de thesis vast dat fysieke eigenschappen van de tweede categorie in essentie veranderlijk zijn en dus niet beantwoorden aan deze achterliggende motivering. Bij fysieke eigenschappen van de derde categorie is het antwoord daarentegen minder duidelijk. Deze fysieke eigenschappen zijn namelijk gedeeltelijk aangeboren en gedeeltelijk het gevolg van vrijwillige keuzes. Zo oordeelde ook het EHRM in het arrest *Moraru* dat het gewicht van een persoon (fysieke eigenschap van de derde categorie) een genetische eigenschap uitmaakt. De vraag rijst evenwel of het begrip ‘genetisch’ noodzakelijkerwijs overeenstemt met het begrip ‘onveranderlijk’ en of het Hof, in dat geval, iedere fysieke eigenschap van de derde categorie als genetisch/onveranderlijk zou beschouwen of enkel gewicht in deze specifieke situatie. Bovendien merkte de thesis op dat in deze hoogtechnologische maatschappij zowat elke fysieke eigenschap kan worden aangepast en “verbeterd”. De vraag rijst dus of deze fysieke eigenschappen heden ten dage nog daadwerkelijk als onveranderlijk kunnen worden beschouwd. Het is dus onzeker of het EHRM fysieke eigenschappen van de derde categorie als discriminatiegrond zal aanvaarden op basis van het onveranderlijke karakter van deze eigenschappen.

105. De bescherming van de menselijke waardigheid – Wat de derde achterliggende motivering betreft, concludeerde de thesis dat een duidelijke omschrijving van het begrip ‘menselijke waardigheid’ onvindbaar was, maar dat het EHRM oordeelt dat de menselijke waardigheid geschonden is in extreem traumatische situaties zoals gevallen van foltering, raciaal geweld en dergelijke meer. Indien men deze strikte interpretatie aanhoudt, lijkt een differentiatie op basis van fysieke eigenschappen van de tweede categorie geen aantasting uit te maken van de menselijke waardigheid. Hoewel het onrechtvaardig aanvoelt om mensen te benadelen op basis van hun vestimentaire keuzes, hun haartooi en dergelijke meer, lijkt het geen traumatische gebeurtenis uit te maken. Wat fysieke kenmerken van de derde categorie betreft, is het antwoord wederom minder duidelijk. Gelet op de zware, psychologische gevolgen die personen kunnen ondervinden bij een differentiatie op basis van deze fysieke kenmerken, zou men wel kunnen argumenteren dat een differentiatie op grond van fysieke kenmerken van de derde categorie de menselijke waardigheid aantast en derhalve door het EHRM erkent zouden worden als discriminatiegrond. Deze stelling is evenwel onzeker en vatbaar voor kritiek.

106. YUDKIVSKA’s interpretatie – Indien men YUDKIVSKA’s ruimere interpretatie van het begrip menselijke waardigheid volgt – en aldus aanneemt dat de menselijke waardigheid geschonden is in geval van achterstelling, miskennis of vernedering – zou een differentiatie op basis van fysieke kenmerken van de tweede categorie mogelijkerwijze wél een aantasting van de menselijke waardigheid uitmaken en bijgevolg als discriminatiegrond kunnen worden erkend. Bij een differentiatie op grond van fysieke eigenschappen van de derde categorie is deze vaststelling haast zeker. Volgens de ruimere interpretatie van het begrip ‘menselijke waardigheid’ zal het EHRM fysieke eigenschappen van de tweede categorie en fysieke eigenschappen van de derde categorie respectievelijk waarschijnlijk en met zekerheid als discriminatiegronden aanvaarden. Of het Hof deze ruimere interpretatie in de toekomst zal volgen, is op dit moment evenwel onzeker.

HOOFDSTUK IV. BESLUIT

AFDELING I. CONCLUDEREND ANTWOORD

107. Opzet van de thesis – Vanuit de vaststelling dat er weinig tot geen informatie vindbaar is met betrekking tot het onderwerp *lookism* op Europees mensenrechtelijk niveau, ondernam deze thesis een exploratief onderzoek waarin het onderzocht hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism*. Aangezien deze centrale onderzoeksvraag complex en meervoudig is, deelde de thesis hem in verschillende subvragen op die doorheen de tekst werden onderzocht en beantwoord. Elk van deze antwoorden verschaftte immers noodzakelijke informatie om de centrale onderzoeksvraag sluitend te kunnen beantwoorden in dit laatste hoofdstuk.

108. Erkende en uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegronden – Eerst en vooral onderzocht de thesis hoe en in welke mate de erkende en uitdrukkelijk neergeschreven discriminatiegronden van geslacht, ras en godsdienst uit artikel 14 EVRM konden beschermen tegen situaties van *lookism*. De thesis stelde vast dat differentiaties op grond van fysieke eigenschappen van de eerste categorie zoals de lengte van een persoon, zijn huidskleur of haarstijl mogelijkwijs kunnen vallen onder het toepassingsgebied van de neergeschreven discriminatiegronden van geslacht en ras. Daarnaast kan een onderscheiden behandeling op grond van fysieke eigenschappen van de tweede categorie zoals klederdracht, haartooi en dergelijke meer wellicht vallen onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM via de discriminatiegronden van geslacht, ras en godsdienst. Dit zal namelijk het geval zijn indien personen omwille van deze gedifferentieerde behandeling hun genderexpressie, hun etnische oorsprong of hun geloofsovertuiging niet langer kunnen uiten. Ten slotte kan een differentiatie op grond van fysieke eigenschappen van de derde categorie zoals het gewicht van een persoon een indirecte discriminatie uitmaken op grond van geslacht.

109. Erkende, doch niet uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegronden – In een tweede instantie onderzocht de thesis hoe en in welke mate het begrip ‘andere status’ uit artikel 14 EVRM kon beschermen tegen situaties van *lookism*. Het EHRM omschrijft het begrip ‘andere status’ heden ten dage op drie verschillende wijzen. Op grond van deze uiteenlopende omschrijvingen erkende het Hof onder andere volgende kenmerken als zijnde een ‘andere status’: leeftijd, handicap en genderidentiteit. De thesis ging dus meer specifiek na hoe en in welke mate de erkende doch niet uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegronden van leeftijd, handicap en genderidentiteit konden beschermen tegen

situaties van *lookism*. De thesis stelde vast dat situaties van *lookism* die eventueel een leeftijdsdiscriminatie kunnen uitmaken, gelimiteerd zijn tot vormen van schoonheidsdiscriminatie, misbruik en geweld ten aanzien van personen die op grond van fysieke kenmerken van de eerste, tweede en/of derde categorie ouder lijken. Situaties van *lookism* die een discriminatie kunnen vormen op grond van handicap, zijn op hun beurt beperkt tot gevallen waarin de fysieke eigenschappen van de eerste en derde categorie, op grond waarvan gediscrimineerd wordt, de voorwaarden uit artikel 1 VRPH beantwoorden. Ten slotte kan een gedifferentieerde behandeling op grond van fysieke kenmerken van de tweede categorie wellicht vallen onder toepassingsgebied van artikel 14 EVRM via de discriminatiegrond ‘andere status’ verstaan als genderidentiteit.

110. Omvang als ‘andere status’ – In een derde stap onderzocht de thesis hoe en in welke mate fysieke kenmerken zelf een andere status kunnen uitmaken in de zin van artikel 14 EVRM en via deze discriminatiegrond dus konden worden beschermd. Hiertoe onderzocht de thesis het arrest *Moraru tegen Roemenië*. Dit is namelijk het eerste arrest waarin het EHRM oordeelde dat een fysieke eigenschap, met name de omvang van een persoon, verstaan als diens lengte en gewicht, een ‘andere status’ uitmaakt in de zin van artikel 14 EVRM. De thesis stelde vast dat het Hof in dit arrest evenwel naliet om te verduidelijken op welke van de drie omschrijvingen van het begrip ‘andere status’ het hiervoor steunt. Derhalve kan enkel met zekerheid worden vastgesteld dat fysieke kenmerken uit de eerste categorie een ‘andere status’ uitmaken en bijgevolg onder het toepassingsgebied van artikel 14 EVRM kunnen vallen. Deze fysieke kenmerken voldoen immers aan de meest strikte interpretatie van het begrip ‘andere status’ en *a fortiori* aan de minder strenge lezingen.

111. Overige fysieke kenmerken – Op basis van deze vastgestelde onduidelijkheid ten aanzien van fysieke kenmerken van de tweede en derde categorie, onderzocht de thesis in een vierde en laatste stap of deze fysieke kenmerken voldeden aan de achterliggende waarden en motieven die de bestaande discriminatiegronden rechtvaardigen. Deze achterliggende waarden en motieven waaraan de overige fysieke kenmerken werden getoetst waren de historiek van benadeling, het onveranderlijke karakter van de eigenschap en de bescherming van de menselijke waardigheid. Indien de overige fysieke kenmerken aan deze motieven voldeden, dienen ook zij logischerwijze te worden beschermd door artikel 14 EVRM. Indien dit niet het geval is, lijkt een bescherming door artikel 14 EVRM echter ongefundeerd.

112. Toetsing aan de achterliggende redenen – Wat de eerste achterliggende reden betreft, stelde de thesis vast dat het weinig aannemelijk is dat fysieke eigenschappen van de tweede en derde categorie een historiek van benadeling kennen. Wat de tweede achterliggende reden betreft, stelde de thesis vast dat enkel fysieke eigenschappen van de derde categorie mogelijksterwijs als onveranderlijk kunnen worden beschouwd en derhalve door het EHRM als discriminatiegrond kunnen worden aanvaard. Wat de derde achterliggende reden betreft, is het antwoord sterk afhankelijk van de wijze waarop het begrip ‘menselijke waardigheid’ wordt geïnterpreteerd. Indien het begrip ‘menselijke waardigheid’ wordt geïnterpreteerd volgens de klassieke lezing van het EHRM, zouden enkel fysieke eigenschappen van derde categorie mogelijksterwijs – maar weinig aannemelijk – aan deze achterliggende reden kunnen voldoen. Indien het begrip ‘menselijke waardigheid’ daarentegen wordt geïnterpreteerd volgens de ruime lezing van rechter YUDKIVSKA zouden fysieke eigenschappen van de tweede categorie en fysieke eigenschappen van de derde categorie respectievelijk waarschijnlijk en met zekerheid aan de achterliggende motivering voldoen en derhalve door het EHRM als discriminatiegrond kunnen worden aanvaard.

113. Schematisch overzicht – Hiermee is aldus een antwoord geformuleerd op de centrale onderzoeksvraag hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism* die als volgt kan worden geschematiseerd:

ERKENDE DISCRIMINATIEGRONDEN										NIET ERKENDE DISCRIMINATIEGRONDEN
	Uitdrukkelijke neergeschreven discriminatiegronden					Niet uitdrukkelijk neergeschreven, doch erkende discriminatiegronden/andere status				
	Geslacht	Ras	Godsdienst	Leeftijd	Handicap	Genderidentiteit	Omvang			
Fysieke eigenschappen van de eerste categorie	JA Bv. lengte (zie Moraru/Roemenië), primaire of secundaire geslachts - kenmerken ...	JA Bv. Huidskleur, kroeshaar ...	NEEN	JA Bv. grijs haar, rimpels, ouderdomsvlekken ...	JA Bv. Fysieke misvormingen, verstandelijke beperkingen die fysiek waarneembaar zijn...	NEEN	JA Lengte als deel van de omvang (zie Moraru /Roemenië)			JA
Fysieke eigenschappen van de tweede categorie	JA Bv. Kledingstijl (zie Kara/V.K.)... <i>! Differentiëren op basis van religieuze kleding is volgens het EHRM geen discriminatie op grond van geslacht (zie Köse/Turkije en Dahlab/Zwitserland)!</i>	JA Bv. Traditionele klederdracht van bepaalde etnische volkeren ...	JA Bv. Religieuze klederdracht en levens - beschouwelijke tekens (zie Eweida e.a./V.K en S.A.S/Frankrijk)...	JA Bv. klederdracht, make up, haartooi ...	NEEN Bv. Kledingstijl (zie Kara/V.K.) ...	JA	NEEN			ONZEKER
Fysieke eigenschappen van de derde categorie	JA Bv. Gewicht (zie Moraru/Roemenië) ...	NEEN	NEEN	JA Bv. Gewicht, gebitstoestand ...	JA Bv. Obesitas...	NEEN	JA Gewicht als deel van de omvang (zie Moraru /Roemenië)			ONZEKER

KORTE, PERSOONLIJKE EVALUTIE

114. Onvoldoende bescherming – Nu de centrale onderzoeksvraag is beantwoord en het onderzoek aldus is afgerond, wil ik hier graag een korte, persoonlijke evaluatie aan toevoegen. Dit zal evenwel geen uitgebreide evaluatie vormen, aangezien dit noch het opzet noch het doel was van dit exploratief onderzoek. Eerst en vooral kan men stellen dat de onrechtstreekse bescherming van uiterlijk via andere, erkende discriminatiegronden zoals bijvoorbeeld geslacht of handicap onvoldoende bescherming biedt tegen situaties van *lookism*. Vele situaties van *lookism* vallen immers buiten de toepassingsfeer van deze discriminatiegronden. Zo kunnen deze discriminatiegronden geen antwoord bieden bij een benadeling op basis van een zichtbare wijnvlek, acné, een licht overgewicht en dergelijk meer.

115. Rechtsonzekerheid – Het EHRM aanvaarde in het arrest *Moraru* evenwel dat een fysieke eigenschap – met name de omvang van een persoon – een autonome discriminatiegrond kan uitmaken en op die manier rechtstreeks kan worden beschermd door artikel 14 EVRM. Het Hof liet echter na om te bepalen hoe en in welke mate deze uitspraak ook gold voor andere fysieke eigenschappen. Bijgevolg blijft het ook na het arrest *Moraru* onzeker hoe en in welke mate artikel 14 EVRM beschermt tegen situaties van *lookism*, wanneer deze situaties buiten de toepassingsfeer vallen van de andere, erkende discriminatiegronden. Het is aldus wachten op toekomstige uitspraken van het EHRM die deze rechtsonzekerheid hopelijk zullen opheffen.

116. Epistemische onrechtvaardigheid – De vraag rijst evenwel of een algehele bescherming van het uiterlijk – ook in de gevallen die buiten de toepassingsfeer vallen van de andere, erkende discriminatiegronden – wenselijk is. In principe schijnt het uiteraard positief om mensen te beschermen via artikel 14 EVRM, wanneer zij in het genot van hun rechten en vrijheden worden verstoord omwille van hun uiterlijk. Desalniettemin betwijfel ik enerzijds de praktische uitwerking van deze juridische bescherming en anderzijds de maatschappelijke weerslag ervan. Wat de praktische uitwerking betreft, stelt de filosoof SPIEGEL bijvoorbeeld dat er in het geval van *lookism* sprake is van een epistemische onrechtvaardigheid. Dit houdt in dat slachtoffers van *lookism* vaak onbewust zijn dat ze omwille van hun uiterlijk worden benadeeld.²¹⁰ Zo zijn mensen niet altijd bewust van de

---

²¹⁰ T. SPIEGEL, “Lookism as an Epistemic Injustice”, *Social Epistemology* 2023, (47) 47.

negatieve impact die hun vestimentaire keuzes kunnen hebben, of dat hun scheve neus, die zogezeegd niemand zag, hen nadelen berokkent. Indien slachtoffers onbewust zijn van het onrecht dat hen is aangedaan, kan een juridische bescherming in de vorm van een zelfstandige discriminatiegrond hen logischerwijze niet helpen.

117. Secundaire victimisatie – Maar ook in het geval dat slachtoffers wel bewust zijn van het onrecht dat hen is aangedaan, is de praktische uitwerking van de juridische bescherming betwifelbaar. Beroepen op artikel 14 EVRM kan in het geval van *lookism* namelijk leiden tot secundaire victimisatie.²¹¹ Het volstaat immers niet dat het slachtoffer een vernederend moment meemaakt waarop het op basis van zijn of haar uiterlijk wordt benadeeld. Het slachtoffer moet naderhand ook publiekelijk erkennen dat het inderdaad een uiterlijk bezit op grond waarvan gediscrimineerd kan worden. Niet elke persoon zal evenwel bereid zijn om een dergelijke secundaire victimisatie te ondergaan. Ook in dit geval zal het bestaan van een zelfstandige discriminatiegrond dus niet voldoen om slachtoffers van *lookism* daadwerkelijk te kunnen beschermen.

118. Maatschappelijke weerslag – Naast deze praktische uitwerking is ook de maatschappelijke weerslag van de uitdrukkelijke erkenning betwifelbaar. Ook indien het EHRM uiterlijk als discriminatiegrond zou erkennen onder artikel 14 EVRM, vrees ik dat *lookism* alomtegenwoordig zal blijven in onze maatschappij. Volgens mij vinden de meeste mensen het immers minder problematisch en onethisch om te differentiëren op basis van uiterlijk dan op basis van andere discriminatiegronden zoals ras, geslacht en dergelijke meer. Mensen differentiëren namelijk op grond van uiterlijk, zoals ze dat ook doen op grond van intelligentie, humor enzovoort. Om het met de woorden van de Ierse dichter te zeggen waarmee deze masterthesis begon “*It is only shallow people who do not judge by appearances*”. Omwille van deze betwifelbare praktische en maatschappelijke weerslag geloof ik dat de erkenning van uiterlijk als zelfstandige discriminatiegrond voornamelijk symbolisch zal blijven en weinig tanden zal hebben. Bijgevolg denk ik dat, hoewel het misschien wenselijk is, artikel 14 EVRM nooit een volwaardige bescherming zal kunnen bieden tegen situaties van *lookism*.

---

²¹¹ F. MINERVA, “Lookism”, *International Encyclopedia of Ethics* 2013, (1) 5; D. RHODE, “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, (1033) 1091; C. WARHURST, D. VAN DEN BROEK, R. HALL en D. NICKSON, “Lookism: The New Frontier of Employment Discrimination?”, *Journal of Industrial Relations* 2009, (131) 134.

BIBLIOGRAFIE

RECHTSPRAAK

- EHRM 23 juli 1968, nrs. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 en 2126/64, Belgische taalzaak.
- EHRM 8 juni 1976, nrs. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, Engel en anderen/Nederland.
- EHRM 7 december 1976, nrs. 5095/71, 5920/72 en 5926/72, Kjeldsen, Busk Madsen en Pedersen/Denemarken.
- EHRM 1 maart 1979, nr. 8209/78, Sutter/Zwitserland.
- EHRM 28 november 1984, nr. 8777/79, Rasmussen/Denemarken.
- EHRM 28 mei 1985, nrs. 9214/80, 9473/81 en 9474/81, Abdulaziz, cabales en balkandali/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83, Gaskin/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 25 mei 1993, nr. 14307/88, Kokkinakis/Griekenland.
- EHRM 24 juni 1993, nr. 14518/89, Schuler-Zgraggen/Zwitserland.
- EHRM 22 februari 1994, nr. 16213/90, Burghartz/Zwitserland.
- EHRM 21 februari 1997, nr. 20060/92, Van Raalte/Nederland.
- EHRM 24 februari 1998, nr. 21439/93, Botta/Italy.
- EHRM 30 juli 1998, nrs. 22985/93 en 23390/94, Sheffield en Horsham/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 18 februari 1999, nr. 24645/94, Buscarini en anderen/San Marino.
- EHRM 21 december 1999, nr. 33290/96, Salgueiro Da Silva Mouta/Portugal.
- EHRM 1 februari 2000, nr. 34406/97, Mazurek/Frankrijk.
- EHRM 6 april 2000, nr. 34369/97, Thlimmenos/Griekenland.
- EHRM 15 februari 2001, nr. 42393/98, Dahlab/Zwitserland.
- EHRM 27 maart 2001, nr. 25186/94, Sutherland/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 31 juli 2001, nrs. 41340/98, 41342/98, 41343/98 en 41344/98, Refah Partisi en anderen/Turkije.
- EHRM 13 december 2001, nr. 45701/99, Metropolitan Church of Bessarabia en anderen/Moldavië.
- EHRM 7 februari 2002, nr. 53176/99, Mikulic/Croatië.
- EHRM 29 april 2002, nr. 2346/02, Pretty/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 11 juni 2002, nr. 36042/97, Willis/Verenigd Koninkrijk.

- EHRM 11 juli 2002, nr. 25680/94, I./Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 11 juli 2002, nr. 28957/95, Christine Goodwin/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 9 januari 2003, nr. 45330/99, S.L./Oostenrijk.
- EHRM 12 juni 2003, nr. 35968/97, Van Kuck/Duitsland.
- EHRM 8 juli 2003, nr. 27677/02, Sentges/Nederland.
- EHRM 9 september 2003, nrs. 39392/98 en 39829/98, L. en V./Oostenrijk.
- EHRM 10 februari 2004, nr. 53760, B.B./Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 16 september 2004, nr. 55565/00, Bartik/Rusland.
- EHRM 6 januari 2005, nr. 58641/00, Hoogendijk/Nederland.
- EHRM 3 februari 2005, nr. 18297/03, Ladner/Oostenrijk.
- EHRM 24 mei 2005, nr. 8165/03, Tig/Turkije.
- EHRM 26 mei 2005, nr. 5263/03, Wolfmeyer/Oostenrijk.
- EHRM 2 juni 2005, nrs. 11084/02 en 15306/02, H.G. en G.B./Oostenrijk.
- EHRM 6 juli 2005, nrs. 43577/98 en 43579/98, Nachova en anderen/Bulgarije.
- EHRM 25 oktober 2005, nr. 59140/00, Okpysz/Duitsland.
- EHRM 10 november 2005, nr. 44774/98, Leyla Sahin/Turkije.
- EHRM 13 december 2005, nr. 15250/02, Bekos en Koutropoulos/Griekenland.
- EHRM 13 december 2005, nrs. 55762/00 en 55974/00, Timishev/Rusland.
- EHRM 19 januari 2006, nr. 7336/03, R.H./Oostenrijk.
- EHRM 12 april 2006, nrs. 65731/01 en 65900/01, Stec en anderen/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 29 juni 2006, nr. 23960/02, Zeman/Oostenrijk.
- EHRM 22 augustus 2006, nr. 37212/02, Walker/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 22 augustus 2006, nr. 42735/02, Barrow/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 22 augustus 2006, nr. 8374/03, Pearson/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 5 oktober 2006, nr. 72881/01, The Moskow Branch of the Salvation Army/Rusland.
- EHRM 14 november 2006, nrs. 63684/00, 63475/00, 63484/00 en 63468/00, Hobbs, Richard, Walsh en Geen/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 25 januari 2007, nr. 68354/01, Vereniging van de beeldende kunstenaars/Oostenrijk.
- EHRM 5 april 2007, nr. 18147/02, Church of Scientology Moskow/Rusland.
- EHRM 10 mei 2007, nr. 42949/98, Runkee en White/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 26 juli 2007, nr. 48254/99, Cobzaru/Roemenië.

- EHRM 13 november 2007, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechische Republiek.
- EHRM 6 december 2007, nr. 44803/04, Petropoulou-Tsakiris/Griekenland.
- EHRM 20 december 2007, nr. 23890/02, Phinikaridou/Cyprus.
- EHRM 4 maart 2008, nr. 42722/02, Stoica/Roemenië.
- EHRM 29 april 2008, nr. 13378/05, Burden/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 22 mei 2008, nr. 15197/02, Petrov/Bulgarije.
- EHRM 17 juli 2008, nr. 63701/00, Thomas/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 31 juli 2008, nr. 40825/98, Religionsgemeinschaft der zeugen Jehovas en anderen/Oostenrijk.
- EHRM 4 november 2008, nr. 37616/02, Köse en anderen/Turkije.
- EHRM 18 februari 2009, nr. 55707/00, Andrejeva/Letland.
- EHRM 30 april 2009, nr. 13444/04, Glor/Zwitserland.
- EHRM 24 november 2009, nrs. 16072/06 en 27809/08, Friend en anderen/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 8 december 2009, nr. 49151/07, Munoz Diaz/Spanje.
- EHRM 22 december 2009, nrs. 27996/06 en 34836/06, Sejdic en Finci/Bosnië en Herzegovina.
- EHRM 9 maart 2010, nr. 35016/07, Wulff/Denemarken.
- EHRM 16 maart 2010, nr. 15766/03, Oršuš en anderen/Croatië.
- EHRM 16 maart 2010, nr. 42184/05, Carson en anderen/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 25 maart 2010, nr. 37193/07, Paraskeva Todorova/Bulgarije.
- EHRM 1 april 2010, nr. 57813/00, S.H. en anderen/Oostenrijk.
- EHRM 27 april 2010, nr. 27138/04, Ciubotaru/Moldavië.
- EHRM 27 april 2010, nrs. 34726/04, 14287/05 en 34702/05, Springett en anderen/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije.
- EHRM 10 juni 2010, nr. 25762/07, Schwizgebel/Zwitserland.
- EHRM 13 juli 2010, nr. 7205/07, Clift/Verenigd Koninkrijk.
- ; EHRM 27 juli 2010, nrs. 4149/04 en 41029/04, Aksu/Turkije.
- EHRM 2 november 2010, nr. 3976/05, Serife Yigit/Turkije.
- EHRM 30 november 2010, nr. 35159/09, P.V./Spanje.
- EHRM 14 december 2010, nr. 67545/09, Ternovsky/Hongarije.

- EHRM 14 december 2010, nr. 74832/01, Mizigarova/Slowakije.
- EHRM 20 januari 2011, nr. 31322/07, Haas/Zwitserland.
- EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland.
- EHRM 17 februari 2011, nr. 6268/08, Andrlé/Tsjechische Republiek.
- EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland.
- EHRM 7 juli 2011, nr. 37452/02, Stummer/Oostenrijk.
- EHRM 27 september 2011, nr. 56328/07, Bah/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 15 maart 2012, nrs. 4149/04 en 41029/04, Aksu/Turkije.
- EHRM 22 maart 2012, nr. 30078/06, Konstantin Markin/Rusland.
- EHRM 3 april 2012, nr. 17966/10, Manzanos Martis/Spanje.
- EHRM 24 juli 2012, nr. 47159/08, B.S./Spanje.
- EHRM 31 juli 2012, nr. 20546/07, Makhashevy/Rusland.
- EHRM 20 september 2012, nr. 387/03, Fedorchenko en Lozenko/Oekraïne.
- EHRM 2 oktober 2012, nr. 40094/05, Virabyan/Armenië.
- EHRM 6 november 2012, nr. 47335/06, Redfearn/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 6 november 2012, nr. 22341/09, Hode en Abdi/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 15 januari 2013, nrs. 48420/10, 59842/10, 51671/10 en 36516/10, Eweida en anderen/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horvath en Kiss/Hongarije.
- EHRM 7 februari 2013, nr. 16574/08, Fabris/Frankrijk.
- EHRM 19 februari 2013, nr. 19010/07, X en anderen/Oostenrijk.
- EHRM 14 mei 2013, nr. 67810/10, Gross/Zwitserland.
- EHRM 7 november 2013, nrs. 31913/07, 38357/07, 48098/07, 48777/07 en 48779/07, E.B. en anderen/Oostenrijk.
- EHRM 11 maart 2014, nr. 26827/08, Abdu/Bulgarije.
- EHRM 20 mei 2014, nr. 4241/12, McDonald/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 1 juli 2014, nr. 43835/11, S.A.S./Frankrijk.
- EHRM 3 juli 2014, nr. 37966/07, Antayev en anderen/Rusland.
- EHRM 16 juli 2014, nr. 37359/09, Hämäläinen/Finland.
- EHRM 2 december 2014, nr. 61960/08, Emel Boyraz/Turkije.
- EHRM 11 december 2014, nrs. 28859/11 en 28473/12, Dubska en Krejzova/Tsjechische Republiek.

- EHRM 25 januari 2015, nrs. 29414/09 en 44841/09, Ciorcan en anderen/Roemenië.
- EHRM 12 mei 2015, nr. 73235/12, Ibentoba en anderen/Georgië.
- EHRM 28 september 2015, nr. 23380/09, Bouyid/België.
- EHRM 13 oktober 2015, nr. 33631/06, Vrontou/Cyprus.
- EHRM 12 januari 2016, Boaca en anderen/Roemenië.
- EHRM 26 januari 2016, nr. 11916/15, R./Rusland.
- EHRM 28 januari 2016, nr. 65480/10, Partei die Friesen/Duitsland.
- EHRM 2 februari 2016, nr. 7186/09, Di Trizio/Zwitserland.
- EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/08, Çam/Turkije.
- EHRM 15 maart 2016, nrs. 31039/11, 48511/11, 76810/12, 14618/13 en 13817/14, Novruk en anderen/Rusland.
- EHRM 22 maart 2016, nr. 13682/13, Guberina/Croatië.
- EHRM 22 maart 2016, nr. 70434/12, Sousa Goucha/Portugal.
- EHRM 12 april 2016, nr. 12060/12, M.C. en A.C./Roemenië.
- EHRM 26 april 2016, nr. 62649/10, Izzettin Dogan en anderen/Turkije.
- EHRM 24 mei 2016, nr. 38590/10, Biao/Denemarken.
- EHRM 31 mei 2016, nr. 17280/08, A.N./Litouwen.
- EHRM 30 juni 2016, nr. 51362/09, Taddeucci en McCall/Italië.
- EHRM 20 oktober 2016, nr. 7334/13, Mursic/Croatië.
- EHRM 29 november 2016, nr. 76943/11, Lupeni Greek Catholic Parish en anderen/Roemenië.
- EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, Khamtokhu en Aksenchik/Rusland.
- EHRM 23 maart 2017, nr. 53251/13, A.-M.V./Finland.
- EHRM 4 april 2017, nrs. 21320/15 en 35837/15, A.M. en A.K./Hongarije.
- EHRM 4 april 2017, nr. 3869/07, Thuo/Cyprus.
- EHRM 25 juli 2017, nr. 17484/15, Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portugal.
- EHRM 3 oktober 2017, nr.16986/12, Alexandru Enache/Roemenië.
- EHRM 3 oktober 2017, nrs. 72105/14 en 20415/15, Silva en Mondim Correia/Portugal.
- EHRM 31 oktober 2017, nr. 45855/12, M.F./Hongarije.
- EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, Enver Sahin/Turkije.
- EHRM 27 maart 2018, nr. 14431/06, Aleksandr Aleksandrov/Rusland.

- EHRM 10 april 2018, nr. 77180/11, Leonov/Rusland.
- EHRM 5 juni 2018, nr. 24459/12, Kabbara/Cyprus.
- EHRM 11 december 2018, nr. 655/16, Lakatosova en Lakatos/Slovakije.
- EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland.
- EHRM 19 december 2018, nr. 20452/14, Molla Sali/Griekenland.
- EHRM 10 januari 2019, nr. 12879/09, Ecis/Letland.
- EHRM 29 januari 2019, nrs. 23226/16, 43059/16, 57738/16, 59152/16, 60178/16, 63211/16 en 75362/16, Nikitin en anderen/Estland.
- EHRM 29 januari 2019, nr. 62257/15, Mifsud/Malta.
- EHRM 29 januari 2019, nr. 66299/12, Deaconu/Roemenië.
- EHRM 28 mei 2019, nr. 33172/16, Chaldayev/Rusland.
- EHRM 25 juni 2019, nr. 289/14, Stoian/Roemenië.
- EHRM 4 juli 2019, nr. 26744/16, Korban/Ukraine.
- EHRM 9 juli 2019, nr. 41261/17, Volodina/Rusland.
- EHRM 24 oktober 2019, nrs. 32949/17 en 34614/17, J.D. en A./Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 14 januari 2020, nr. 41288/15, Beizaras en Levickas/Litouwen.
- EHRM 18 februari 2020, nr. 3891/19, Cînta/Roemenië.
- EHRM 10 maart 2020, nrs. 24816/14 en 25140/14, Hudorovic en anderen/Slovenië.
- EHRM 24 maart 2020, nr. 13013/11, Cantargiu/Moldavië.
- EHRM 26 mei 2020, nr. 17247/13, Makuchyan en Minasyan/Azerbaidjan en Hongarije.
- EHRM 8 oktober 2020, nr. 7224/11, Aghdgomelashvili en Japardize/Georgië.
- EHRM 20 oktober 2020, nr. 33139/13, Napotnik/Roemenië.
- EHRM 20 oktober 2020, nr. 78630/12, B./Zwitserland.
- EHRM 10 december 2020, nr. 595751/15, G.L./Italië.
- EHRM 14 januari 2021, nr. 50231/13, Sabalic/Croatië.
- EHRM 19 januari 2021, nr. 14065/15, Lacatus/Zwitserland.
- EHRM 4 februari 2021, nr. 54711/15, Jurcic/Croatië.
- EHRM 11 mei 2021, nrs. 18592/15 en 43863/15, Yocheva en Ganeva/Bulgarije.
- EHRM 1 juni 2021, nr. 19237/16, Association Accept en anderen/Roemenië.
- EHRM 8 juni 2021, nr. 48329/19, Ancient Baltic Religious Association”Romuva”/Litouwen.
- EHRM 6 juli 2021, A.M. en anderen/Rusland.

- EHRM 16 september 2021, nr. 20741/10, X/Polen.
- EHRM 26 oktober 2021, nr. 32934/19, Saltinyte/Litouwen.
- EHRM 9 november 2021, nr. 31549/18, Špadjer/Montenegro.
- EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, N/Roemenië.
- EHRM 23 november 2021, nr. 24757/18, Tapayeva en anderen/Rusland.
- EHRM 14 december 2021, nr. 23914/15, Genderdoc-M en M.D./Moldavië.
- EHRM 16 december 2021, nrs. 73204/13 en 74959/13, Woman's Initiatives Supporting Group en andere/Georgië.
- EHRM 15 februari 2022, nr. 26081/17, Anatoliy Marinov/Bulgarije.
- EHRM 17 mei 2022, nrs. 71367/12 en 72961/12, Oganezova/Armenië.
- EHRM 31 mei 2022, nr. 23077/19, Arnar Helgi Larusson/IJsland.
- EHRM 31 mei 2022, nrs. 73548/17 en 45521/19, X en anderen/Albanië.
- EHRM 9 juni 2022, nr. 49270/11, Savickis en anderen/Letland.
- EHRM 30 juni 2022, nr. 61657/16, Paparrigopoulos/Griekenland.
- EHRM 1 september 2022, nr. 24547/18, Thörn/Zweden.
- EHRM 1 september 2022, nr. 26922/19, P.C. tegen Ierland.
- EHRM 6 september 2022, nr. 10490/16, Horvath/Hongarije.
- EHRM 6 september 2022, nr. 1928/19, S.W. en anderen/Oostenrijk.
- EHRM 4 oktober 2022, nrs. 17808/19 en 36972/19, Paketova en anderen/Bulgarije.
- EHRM 11 oktober 2022, nr. 78630/12, Beeler/Zwitserland.
- EHRM 18 oktober 2022, nr. 34085/17, Muhammad/Spanje.
- EHRM 18 oktober 2022, nr. 215/19, Basu/Duitsland.
- EHRM 8 november 2022, nr. 64480/19, Moraru/Roemenië.
- EHRM 20 december 2022, nrs. 53282/18 en 31428/20, Moraru en Marin/Roemenië
- EHRM 7 februari 2023, nr. 63962/19, M.B. en anderen/Slovakije.
- EHRM 7 februari 2023, nr. 84543/17, Dugan/Turkije.
- EHRM 7 maart 2023, nr. 27227/17, Ossewaarde/Rusland.
- EHRM 28 maart 2023, nr. 20053/21, Gonçalves/Portugal.
- EHRM 30 maart 2023, nr. 24408/16, Szolcsan/Hongarije.
- EHRM 11 april 2023, nr. 46519/20 EHRM, T.H./Bulgarije.
- EHRM 30 mei 2023, nrs. 39954/09 en 3465/17, Nepomnyashchiy en anderen/Rusland.

- EHRM 27 juni 2023, nr. 27094/20, Nurcan Bayraktar/Turkije.
- EHRM 11 juli 2023, nr. 10934/21, Semenya/Zwitserland.
- EHRM 12 september 2023, nrs. 58358/14, 7146/15, 25887/15, 42395/15, 56617/19 en 56637/19, Romanov en anderen/Rusland.
- EHRM 24 oktober 2023, nrs. 25226/18, 25805/18, 8378/19 en 43949/19, Pajak en anderen/Polen.
- EHRM 24 oktober 2023, nrs. 42429/16, 8934/18 en 9886/18, Memedova en anderen/Noord Macedonië.
- EHRM 31 oktober 2023, nr. 26104/19, Scott/Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 28 november 2023, nrs. 3501/20, 45907/20 en 43128/21, Schmidt en Smigol/Estland.
- EHRM 30 november 2023, nr. 24225/19, Georgische moslim relaties en anderen/Georgië.
- EHRM 13 februari 2024, nrs. 16760/22, 16849/22, 16850/22, 16857/22, 16860/22, 16864/22, 16869/22, 16877/22 en 16881/22, Executief van de Moslim van België en anderen/België.
- EHRM 20 februari 2024, nrs. 43868/18 en 25883/21, Wa Beile/Zwitserland.
- Europese Commissie voor de rechten van de mens 19 juli 1974, nr. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 en 5370/72, Engel en anderen/Nederland.
- Europese Commissie voor de Rechten van de Mens 22 oktober 1998, nr. 36528/97, Kara/Verenigd Koninkrijk.
- HvJ 18 maart 2014, nr. C-363/12, Z.
- HvJ 18 december 2014, nr. C-354/13, Fag og Arbejde (FOA).
- HvJ 26 mei 2016, nr. C-198/15, Invamed Group and others.
- HvJ 1 december 2016, nr. C-395/15, Mohamed Daouidi.
- HvJ 9 maart 2017, nr. C-406/15, Petya Milkova.
- HvJ 18 oktober 2017, nr. C-409/16, Kalliri.
- Arbrb. Luik 20 juni 2016, *NJW* 2017, 366-370, noot M. VANHEGEN.
- High Court of Justice (V.K.) 29 juli 2008, nr. CO/11435/2007.

RECHTSLEER

- ARNARDOTTIR, O., *Equality and non-discrimination under the European Convention on Human Rights*, Den Haag, Nijhoff, 2003, 265 p.
- ARNARDOTTIR, O., “Discrimination as a magnifying lens Scope and ambit under Article 14 and Protocol No. 12” in BREMS, E. en GERARDS, J. (eds.), *Shaping Rights in the ECHR The Role of the European Court of Human Rights in Determining the Scope of Human Rights*, Cambridge, Cambridge University Press, 2014, 330-349.
- ARNARDOTTIR, O., “The differences that make a difference: Recent developments on the discrimination grounds and the margin of appreciation under article 14 of the European convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2014, 647-670.
- ARNARDOTTIR, O., “Cross-fertilisation, Clarity and Consistency at an Overburdened European Court of Human Rights – the Case of the Discrimination Grounds under Article 14 ECHR”, *Nordic Journal of Human Rights* 2015, 220-242.
- ARNARDOTTIR, O., “Vulnerability under Article 14 of the European Convention on Human Rights: Innovation or Business as Usual?”, *Oslo Law Review* 2017, 150-171.
- BARTESAGHI, M. en HUGHES, J., “Introduction: A dialogue about dialogue about disability” in BARTESAGHI, M. en HUGHES, J. (eds.), *Disability in Dialogue*, Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2023, 1-33.
- BATES, E., *The evolution of the European Convention on Human Rights: from its inception to the creation of a permanent court of human rights*, Oxford, Oxford University Press, 2010, 571 p.
- BEATTY, J., HENNEKAM, S. en KULKARNI, M., “Introduction: Workplace Inclusion of Persons with Disabilities – Contemporary Assumptions, Definitions, and Concepts to Guide Research and Practice” in BEATTY, J., HENNEKAM, S. en KULKARNI, M. (eds.), *De Gruyter Handbook of Disability and Management*, Berlijn, De Gruyter, 2023, 1-17.
- BEDNARCZYK, B., “HRE in the Era of Global Aging: The Human Rights of Older Persons in Contemporary Europe” in ZAJDA, J. (ed.), *Human Rights education Globally*, Dordrecht, Springer, 2020, 133-157.
- BERGER, N. en HERMES, J., “Fashion on wheels” in BARTESAGHI, M., en HUGHES, J. (eds.), *Disability in Dialogue*, Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2023, 115-148.
- BESSON, S., “Gender Discrimination under EU and ECHR Law: Never Shall the Twain Meet?”, *Human Rights Law Review* 2008, 647-682.
- BIBLE, J., “Jespersen v. Harrah's Operating co: Ninth Circuit Rejects Title VII Sex Discrimination Challenge to Employee Appearance Policy”, *Labor Law Journal* 2006, 182-198.
- BIDEAUX, K., “Tenue correcte exigée: Lookisme et emploi, un cas autobiographique”, *En Marges* 2021, 11-13.

- BOUCKAERT, S., D'HONDT, S. en DERIDDER, J., "Grondwet 7 februari 1831" in S. BOUCKAERT en S. D'HONDT (eds.), *Wet & Duiding Kids-Codex Boek III*, Brussel, Intersentia, 2014, 2170 p.
- BRODERICK, A., "A reflection on substantive equality jurisprudence: The standard of scrutiny at the ECtHR for differential treatment of Roma and persons with disabilities", *International Journal of Discrimination and the Law* 2015, 101-121.
- BURBERGS, M., "How the right to respect for private and family life, home and correspondence became the nursery in which new rights are born" in BREMS, E. en GERARDS, J. (eds.), *Shaping Rights in the ECHR The Role of the European Court of Human Rights in Determining the Scope of Human Rights*, Cambridge, Cambridge University Press, 2014, 315-329.
- CAVICO, F., MUFFLER, S. en MUJTABA, B., "Appearance discrimination in employment Legal and ethical implications of "lookism" and "lookphobia"", *Equality, Diversity and Inclusion* 2013, 83-119.
- CHASKALSON, A., "Human Dignity as a Constitutional Value" in KRETZMER, D. en KLEIN, E. (eds.), *The Concept of Human Dignity in Human Rights Discourse*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 133-144.
- CLESS, J. en KEFER, F., "L'interdiction de la discrimination sur la base de l'âge dans les relations de travail belges" in DIRIX, E. en LELEU, Y.-H. (eds.), *Rapports belges au Congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé à Washington*, Brussel, Bruylant, 2011, 655-705.
- CLOOTS, E., VRIELINK, J. en SPINOY, M., *Gelijk zijn versus gelijk krijgen*, Brussel, Intersentia, 2021, 306 p.
- CORBETT, W., "The Ugly Truth About Appearance Discrimination and the Beauty of Our Employment Discrimination Law", *Duke Journal of Gender Law & Policy* 2007, 153-178.
- COUSINS, M., *The European convention on human rights and social security law*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 150 p.
- CUENCA, E., "The Prohibition on Discrimination: New Content (Art. 14 ECHR and Protocol 12)" in ROCA, J. en SANTOLAYA, P. (eds.), *Europe of Rights: A Compendium on the European Convention of Human Rights*, Leiden, Brill, 2012, 467-484.
- DEBEL, R., "Naar een volwaardige toepassing van het concept indirecte discriminatie", *TJK* 2008, 337-343.
- DESIR, J., "Lookism: Pushing the Frontier of Equality by Looking Beyond the Law", *University of Illinois Law Review* 2010, 629-654.
- - DE BECKER, E., *Het recht op sociale zekerheid in de Europese Unie*, Brugge, die Keure, 2019, 470 p.
- DE HERT, P. en MANTOVANI, E., "De rechten van ouderen in het tijdperk van mensenrechten. Naar een ouderenverdrag?" in DE HERT, P., en VAN LEUVEN, N. (eds.), *Fundamentele rechten van ouderen*, Brussel, Intersentia, 27-84.

- DE PAUW, M.; “Capita selecta d’un point de vue personnel : handicap et personnes âgées” in TULKENS, F., VIELLE, L., HACHEZ, I., VRIELINK, J. en BAILLEUX, A. (eds.), *Les grands arrêts en matière de handicap*, Brussel, Larcier, 275-294.
- DE WILDE, I. en JANVIER, R., “Werknemerspensionen versus ambtenarenpensionen: in woorden en cijfers” in JOSSART, P., *La disparition des statuts en droit social/Het verdwijnen van de statuten in het sociaal recht*, Brussel, Larcier, 2021, 285-312.
- DU PLESSIS, P. en BELL, S., “Introduction: The Dawn of Roman Law” in DU PLESSIS, P. en BELL, S. (eds), *Roman law before the Twelve Tables: an interdisciplinary approach*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2020, 1-6.
- ELLIS, E. en WATSON, P., *EU Anti-Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 576 p.
- FELDMAN, D., “Human dignity as a legal value: Part 1”, *Public Law* 1999, 682-702.
- FERGUSON, C., “Runing Ahead of Strasbourg: Indirect Discrimination and Article 14 ECHR”, *JR* 2008, 71-77.
- FERRI, D., “Reasonable Accommodation as a Gateway to the Equal Enjoyment of Human Rights: From New York to Strasbourg”, *Social Inclusion* 2018, 40-50.
- FREDMAN, S., “Emerging from the shadows: Substantive equality and article 14 of the european convention on human rights”, *Human Rights Law Review* 2016, 273-301.
- FREDMAN, S., *Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2022, 456 p.
- GEMIEUX, F., “Le droit à la non-discrimination, un droit fondamental autonome. Étude de la portée du protocole n° 12 à la CEDH” in DOUMBE-BILLE, S. en CORTEN, O. (eds.), *Nouveaux droits de l’homme et internationalisation du droit*, Brussel, Bruylant, 2012, 81-101.
- GERARDS, J., “Gelijke behandeling en het EVRM, Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar ‘norm met tanden’?”, *NJCM-Bulletin* 2004, 176-198.
- GERARDS, J., “The discrimination grounds of article 14 of the european convention on human rights”, *Human rights law review* 2013, Nottingham, Oxford University Press, 99-124.
- GREY, T., “Cover Blindness” in POST, R., APPIAH, K., BUTLER, J., GREY, T. en SIEGEL, R. (eds.), *Prejudicial Appearances*, Londen, Duke University Press, 2001, 85-98.
- HAUMONT, G. en GANTY, S., “Droit de l’égalité et de la non-discrimination”, *JEDH* 2021, 271-307.
- HENDRICKX, C. en VANDENDIJK, M., *Aanvullende pensioenen*, Brussel, Intersentia, 2017, 422 p.
- HENDRICKX, F., RAHME, A., VAN BEVER, A. en VANACHTER, O., *Discriminatie op basis van handicap en gezondheidstoestand in de arbeidsverhouding*, Brussel, Intersentia, 2009, 175 p.

- HOREVOETS, C. en VINCENT, S., “Les différences de traitement admises et les discriminations prohibées” in BRIBOSIA, E., RORIVE, I. en VAN DROOGHENBROECK, S. (eds.), *Actualités en matière de non-discrimination*, Brussel, Bruylant, 2016, 33-92.
- HORTON, R., “Justifying Age Discrimination in the EU” in BELAVUSAU, U. en HENRARD, K. (eds.), *EU Anti-Discrimination Law Beyond Gender*, Oxford, Hart Publishing, 2018, 273-294.
- JANSEN, S., “Deel 4: De invloed van het Europese antidiscriminatierecht op privaatrechtelijke verhoudingen” in TERRY, E., SAGAERT, V. en SAMOY, I. (eds.), *Invloed van het Europese recht op het Belgische privaatrecht*, Morsel, Intersentia, 2012, 145-206.
- KAUFMANN, P., “Instrumentalization: What Does It Mean to Use a Person?” in KAUFMANN, P., KUCH, H., NEUHAEUSER, C. en WEBSTER, E. (eds.), *Humiliation, Degradation, Dehumanization: Human Dignity Violated*, Imprint, Springer, 2011, 57-65.
- KAUFMANN, P., KUCH, H., NEUHAEUSER, C. en WEBSTER, E., “Human Dignity Violated: A Negative Approach – Introduction” in KAUFMANN, P., KUCH, H., NEUHAEUSER, C. en WEBSTER, E. (eds.), *Humiliation, Degradation, Dehumanization: Human Dignity Violated*, Imprint, Springer, 2011, 1-5.
- KAYA, R., “Environmental vulnerability, age and the promises of anti-age discrimination law”, *Review of European Community & International Environmental Law* 2019, 162-174.
- KESTEMONT, L. en SCHOUKENS, P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 141 p.
- KESTEMONT, L., *Handbook on legal methodology: from objective to method*, Cambridge, Intersentia, 2018, 97 p.
- KONSTA, A.-M., “Is There a Right to Human Dignity? The Example of the Right to Education of Refugees”, *European Journal of Migration and Law* 2019, 261-279.
- LAMBERT, P., “Vers une évolution de l’interprétation de l’article 14 de la convention Européenne des droits de l’homme?”, *Rev.trim.D.H* 1998, 497-505.
- LAWSON, A., “Disability equality, reasonable accommodation and the avoidance of ill-treatment in places of detention: the role of supranational monitoring and inspection bodies”, *The International Journal of Human Rights* 2012, 845-864.
- LIEVENS, J., *De vrijheid van onderwijs*, Brussel, Intersentia, 2019, 594 p.
- LOECKX, P. en REMY, S., “La multiplication des critères de discrimination dans la loi 'genre' suite à la loi du 4 février 2020”, *SK* 2021, 93-105.
- LOLJEEH, R., “Non-discrimination et égalité des sexes en droit européen” in DOUMBE-BILLE, S. (ed.), *Justice et solidarité*, Brussel, Bruylant, 2012, 77-89.
- MAUCEC, G., “Tackling disability-based discrimination in international and European law”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2013, 34-49.
- MAYAUD, Y., “Discrimination directe ou discrimination indirecte ?”, *RSC* 2021, 613-616.

- MCCOLGAN, A., *Discrimination, Equality and the Law*, Londen, Hart Publishing, 236 p.
- MIKOLAJCZYK, B., “Is the ECHR ready for global ageing?”, *The international Journal of Human Rights* 2013, 511-529.
- MINE, M., *Droit des discriminations dans l'emploi et le travail*, Brussel, Larcier, 2016, 852 p.
- MONAGHAN, K., “Limitations and opportunities: a review of the likely domestic impact of Article 14 ECHR”, *European Human Rights Law Review* 2001, 167-180.
- MOREAU, S., “The Wrongs of Unequal Treatment”, *The University of Toronto Law Journal* 2004, 291-326.
- MOSCHEL, M., “The Strasbourg Court and Indirect Race Discrimination: Going Beyond the Education Domain”, *The Modern Law Review* 2017, 121-132.
- MULDER, J., *EU Non-Discrimination Law in the Courts: Approaches to Sex and Sexualities Discrimination in EU Law*, Oxford, Hart Publishing, 2017, 345 p.
- MWAKAGALI, M., *International Human Rights Law and Discrimination Protections: A comparison of Regional and National Responses*, Boston, Brill, 2018, 78 p.
- NASMITH, D., *Outline of Roman History from Romulus to Justinian including Translations of the Twelve Tables, the Institutes of Gaius, and the Institutes of Justinian, with Special Reference to the Growth, Development and Decay of Roman Jurisprudence*, London: Butterworth, 1890, 618 p.
- NERI, K., “La notion de dignité humaine, fondement de l'émergence de nouveaux droits de l'homme ou nouveau droit substantiel ?” in DOUMBE-BILLE, S., *Nouveaux droits de l'homme et internationalisation du droit*, Brussel, Bruylant, 2012, 53-79.
- O'CONNELL, R., “Cinderella comes to the Ball: Art 14 and the right to non-discrimination in the ECHR”, *Legal studies* 2009, 211-229.
- PLANITZER, J., “Non-Discrimination Principle” in SAX H. en PLANITZER, J. (eds.), *A Commentary on the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Northampton, Edward Elgar Publishing, 2020, 45-55.
- POST, R., “Prejudicial Appearances: The Logic of American Antidiscrimination Law” in POST, R., APPIAH, K., BUTLER, J., GREY, T. en SIEGEL, R. (eds.), *Prejudicial Appearances*, Londen, Duke University Press, 2001, 1-54.
- QUINN, P., “The problem of stigmatizing expressions: The limits of anti-discrimination approaches”, *International Journal of Discrimination and the Law* 2017, 23-50.
- REAUME, D., “Dignity, Equality, and Comparison” in HELLMAN, D. en MOREAU, S. (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 7-27.
- RENAULD, B. en VAN DROOGHENBROECK, S., “Le principe d'égalité et de non-discrimination” in VERDUSSEN, M. en BONBLED, N. (eds.), *Les droits constitutionnels en Belgique (volume 1 en 2)*, Brussel, Bruylant, 553-605.

- RHODE, D., “The Injustice of Appearance”, *Stanford Law Review* 2009, 1033-1102.
- RINGELHEIM, J., VAN DROOGHENBROECK, S., VRIELINK, J. en WAUTELET, P., *Redynamiser le lute contre la discrimination*, Brussel, Intersentia, 446 p.
- RUTHERGLEN, G., “From Race to Age: The Expanding Scope of Employment Discrimination Law”, *The Journal of Legal Studies* 1995, 491-521.
- RUTHERGLEN, G., “Concrete or Abstract Conceptions of Discrimination?” in HELLEMAN, D. en MOREAU, S. (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 115-137.
- SCHIEK, D., “A New Framework on Equal Treatment of Persons in EC Law?”, *European Law Review* 2002, 290-314.
- SERIES, L., “Chapter 6: Disability and Human Rights” in WATSON, N., ROULSTONE, A. en THOMAS, C. (eds.), *Routledge Handbook of Disability Studies* 2019, 72-88.
- SHIN, P., “Is There a Unitary Concept of Discrimination?” in HELLEMAN, D. en MOREAU, S. (eds.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 163-181.
- SMIS, S., VAN LAETHEM, K., JANSSENS, C. en MIRGAUX, S., *Handboek mensenrechten*, Mortsel, Intersentia, 2011, 660 p.
- SOLANKE, I., *Discrimination as a Stigma: A Theory of Anti-Discrimination Law*, Oxford, Hart Publishing, 2017, 249 p.
- SOTTIAUX, S., *Grondwettelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 499 p.
- SOTTIAUX, S. en REYBROUCK, K., *De federale bevoegdheden*, Brussel, Intersentia, 2019, 892 p.
- SPINOY, M. en WILLEMS, K., “Het M-decreet. “M” voor méér of minder buitengewoon onderwijs? Het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap: implicaties voor het onderwijsbeleid inzake leerlingen met specifieke leerbehoeften”, *TORB* 2019-20, 58-111.
- SPINOY, M. en VAN DER SPEETEN, K., noot onder EHRM 20 oktober 2020, *RW* 2021-22, 1378-1379.
- STAVERT, J., “Glor V Switzerland: article 14 ECHR, disability and non-discrimination”, *Edinburgh University Press* 2010, 141-146.
- SYMEANIDOU, S. en BEAUCHAMP-PRYOR, K., *Purpose, Process and Future Direction of Disability Research*, Rotterdam, Sense Publishers, 2013, 134 p.
- THIERY, Y., “Gelijkheid, dienstverlening en verzekering: een herontdekkingstocht”, *TBH* 2007-08, 747-772.
- THIERY, Y., *Discriminatie en verzekering*, Brussel, Intersentia, 2011, 235 p.

- VANDEPUTTE, W., “Oud, ouder, out: opzegging van de arbeidsovereenkomst voor bedienden tegen de pensioenleeftijd en het verbod op leeftijdsdiscriminatie”, *RAGB* 2011, 173-177.
- VAN DEN BOGAERT, S. *Discriminatie op grond van ras en afkomst*, Mortsel, Intersentia, 2019, 46 p.
- VAN HOECKE, M., “Hoe wetenschappelijk schrijven?”, *TPR* 2009, 629-687.
- VAN PETEGHEM, C., “Cultuur tussen de lijntjes lezen. EHRM-technieken ter bescherming van culturele rechten” in DE REY, S., VAN DAMME, N. en GLADINEZ, T. (eds.), *Grenzen voorbij*, Mortsel, Intersentia, 2020, 725-750.
- VIAL, C., “Article 1. – Dignité humaine” in PICOD, F., RIZCALLAH, C. en VAN DROOGHENBROECK, S. (eds.), *Charte des droits fondamentaux de l’Union européenne*, Brussel, Bruylant, 2023, 41-70.
- VRIELINK, J., “Hoofdstuk 4 – Maakt gelijkheid het verschil? Non-discriminatie, multiculturalisme en het Belgische en Nederlandse recht” in RUTTEN, S., RAMAKERS, E. en LENAERTS, M. (eds.), *Recht in een multiculturele samenleving*, Brussel, Intersentia, 2018, 93-124.
- VRIELINK, J., “Multiculturaliteit in de onderneming: de casus van religieuze kentekens” in BENICHO, B., BOULARBAH, H., KARATAS, I., PHILIPPE, D., STEENOT, R., THIRION, N., VAN BAVEL, H., VAN GERVEN, Y., VRIELINK, J. en WERBROUCK, J. (eds.), *De nieuwe uitdagingen voor de onderneming*, Brussel, Larcier, , 2019, 213-227.
- WADDINGTON, L., “Fine-tuning non-discrimination law: Exceptions and justifications allowing for differential treatment on the ground of disability”, *International Journal of Discrimination Law* 2015, 11-37.
- WALDRON, J., “Dignity and Rank”, *European Journal of Sociology* 2007, 201-238.
- WALDRON, J., “How Law Protects Dignity”, *The Cambridge Law Journal* 2012, 200-221.
- WALDRON, J., “The Paradoxes of Dignity – About Michael Rosen, Dignity: its History and Meaning”, *European Journal of Sociology* 2012, 554-561.
- WARHURST, C., VAN DEN BROEK, D., HALL, R. en NICKSON, D., “Lookism: The New Frontier of Employment Discrimination?”, *Journal of Industrial Relations* 2009, 131-136.
- WEBSTER, E., “Degradation: A Human Rights Law Perspective” in KAUFMANN, P., KUCH, H., NEUHAEUSER, C. en WEBSTER, E. (eds.), *Humiliation, Degradation, Dehumanization: Human Dignity Violated*, Imprint, Springer, 2011, 67-84.

NIET JURIDISCHE LITERATUUR

- AYTO, J., *Twentieth Century Words*, Oxford, Oxford University Press, 1999, 626 p.
- BALL, K., CRAWFORD, D. en KENARDY, J., “Longitudinal Relationships Among Overweight, Life Satisfaction, and Aspirations in Young Women”, *Obesity Research* 2004, 1019-1030.
- BETTELLA, P., *The Ugly Woman: Transgressive Aesthetic Models in Italian Poetry from the Middle Ages to the Baroque*, Toronto, University Of Toronto Press, 2005, 259 p.
- BECK, W., “Montaigne et Paré: Leurs idées sur les monstres”, *Rinascimento* 1990, 317-324.
- BENNETT, H., “The Exposure of Infants in Ancient Rome”, *The Classical Journal* 1923, 341-351.
- BLAIS, J. en FORTH, A., “Potential labelling effects: influence of psychopathy diagnosis, defendant age, and defendant gender on mock jurors’ decisions”, *Psychology, Crime & Law* 2014, 116-134.
- BONSALL, L., “Infanticide in Roman Britain: A Critical Review of the Osteological Evidence”, *Childhood in the past* 2013, 73-88.
- BROWN, D., “Introduction” in BROWN, D. (ed.), *Virtue & beauty : Leonardo's Ginevra de' Benci and Renaissance portraits of women*, Washington D.C., National Gallery of Art, 2001, 12-23.
- BRUTON, S., “Looks-Based Hiring and Wrongful Discrimination”, *Business and Society Review* 2015, 607-635.
- CAIN, L., “Political Factors in the Emerging Legal Age Status of the Elderly”, *American Academy of Political and Social Science* 1974, 70-79.
- CANTRELL, A. “Freaking Fatness through History: Critical Intersections of Fatness and Disability”, *Chrestomathy* 2013, 1-39.
- CHAE, J., “What makes us accept lookism in the selfie era? A three-way interaction among the present, the constant, and the past”, *Computers in Human Behavior* 2019, 75-83.
- CHIQUET, O., “Discordia discors” in CHIQUET, O., DE GAILLARBOIS, D. en RENNES, F. (eds.), *Penser la laideur dans l'art italien de la Renaissance: De la dysharmonie à la belle laideur*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2022, 73-119.
- CLEALL, E., *Colonising Disability: Impairment and Otherness Across Britain and Its Empire, c. 1800–1914*, Cambridge, Cambridge University Press, 2022, 299 p.
- COONS, J. en ESPINOZA, R., “An Examination of Aversive Heterosexism in the Courtroom: Effects of Defendants’ Sexual Orientation and Attractiveness, and Juror Gender on Legal Decision Making”, *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity* 2018, 36-43.
- CRAIS, C. en SCULLY, P., *Sara Baartman and the Hottentot Venus: A Ghost Story and a Biography*, Princeton, Princeton university press, 2009, 232 p.

- CROPPER, E., "On Beautiful Women, Parmigianino, Petrarchismo, and the Vernacular Style", *The Art Bulletin* 1976, 374-394.
- DANNEFER, D. en SETTERSTEN, R., "Chapter 1: The Study of the Life Course: Implications for Social Gerontology" in DANNEFER, D. en PHILLIPSON, C. (eds.), *The SAGE Handbook of Social Gerontology*, Londen, SAGE Publications, 2011, 1-35.
- DAVIS, A., "'Lookism', Common Schools, Respect and Democracy", *Journal of Philosophy of Education* 2008, 811-827.
- DE KONINCK, T., "Archéologie de la notion de dignité humaine" in DE KONINCK, T. en LAROCHELLE, G. (eds.), *La dignité humaine : Philosophie, droit, politique, économie, médecine*, Presses Universitaires de France, Parijs, 2005, 13-46.
- DION, K., BERSCHIED, E. en WALSTER, E., "What is Beautiful is Good", *Journal of Personality and Social Psychology* 1972, 285-290.
- D'ERRICO, F. en BACKWELL, L., "Earliest evidence of personal ornaments associated with burial: The Conus shells from Border Cave", *Journal of Human Evolution* 2016, 91-108.
- GARLAND-THOMSON, R., "From Wonder to Error: A Genealogy of Freak Discourse in Modernity" in MITTMAN, A. en HENSEL, M. (eds.), *Classic Readings on Monster Theory*, Leeds, Arc Humanities Press, 2020, 118-128.
- GOODISON, N., MACKAY, D. en TEMPLE, I., "Genetics, molar pregnancies and medieval ideas of monstrous births: the lump of flesh in The King of Tars", *Medical Humanities* 2019, 2-9.
- GULLETTE, M., *Ending Ageism, or How Not to Shoot Old People*, Ithaca, Rutgers University Press, 2017, 265 p.
- HAMERMESH, D. en BIDDLE, J., "Beauty and the Labor Market", *The American Economic Review* 1994, 1174-1194.
- HAMERMESH, D. en ABREVAYA, J., "Beauty Is the Promise of Happiness?", *European Economic Review* 2013, 351-368.
- HARPER, B., "Beauty, Stature and the Labour Market: A British Cohort Study", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 2000, 771-800.
- HARRIS, W., "Child-exposure in the Roman Empire", *The Journal of Roman Studies* 1994, 1-22.
- KANT, I., *Fundering voor de metafysica van de zeden*, Amsterdam, Boom, 1997, 132 p.
- KATEB, G., *Human Dignity*, Harvard, Harvard University Press, 2014, 238 p.
- KERNER, A., "Renaissance Concepts of Beauty and the Spanish Approach towards the Natives of the New World in the Sixteenth Century" in FOLTYN, J. (ed.), *Crafting Allure: Beauty, Culture and Identity*, Oxford, Inter-Disciplinary Press, 2014, 69-78.
- KIRKWOOD, G., "Freak Show Portraiture and the Disenchantment of the Extraordinary Body", *Australasian journal of American studies* 2017, 3-42.

- KOWAL, M. e.a., “Predictors of enhancing human physical attractiveness: Data from 93 countries”, *Evolution and Human Behavior* 2022, (455) 455-461.
- KUIPERS, G., “The expending beauty regime: Or, why it has become so important to look good”, *Critical Studies in Fashion & Beauty* 2022, 207-228.
- LEE, H., SON, I., YOON, J. en KIM, S.-S., “Lookism hurts: appearance discrimination and self-rated health in South Korea”, *International Journal for Equity in Health* 2017, 1-7.
- LEMAY, E., CLARK, M. en GREENBERG, A., “What Is Beautiful Is Good Because What Is Beautiful Is Desired: Physical Attractiveness Stereotyping as Projection of Interpersonal Goals”, *Personality and Social Psychology Bulletin* 2010, 339-353.
- LEVY, B. and BANAJI, M., “Implicit Ageism” in NELSON, T. (ed.), *Ageism: Stereotyping and Prejudice against Older Persons*, Cambridge, MIT Press, 2002, 49-75.
- LITTLE, A., BURT, D. en PERRETT, D., “What is good is beautiful: Face preference reflects desired personality”, *Personality and Individual Differences* 2006, 1107-1118.
- LORENZO, G., BIESANZ, J. en HUMAN, L., “What Is Beautiful Is Good and More Accurately Understood: Physical Attractiveness and Accuracy in First Impressions of Personality”, *Psychological Science* 2010, 1777-1782.
- LYON, J., “Pajón power: styling citizenship and Black politics in the Dominican natural hair movement”, *Ethnic and Racial Studies* 2020, 2120-2139.
- MASON, A., “What’s wrong with everyday lookism?”, *Politics, Philosophy & Economics* 2021, 315-335.
- MASON, A. en MINERVA, F., “Should the Equality Act 2010 Be Extended to Prohibit Appearance Discrimination?”, *Political Studies* 2022, 425-442.
- MASON, P., “Reading New World Bodies” in EGMOND, F. en ZWIJNENBERG, R. (eds.), *Bodily Extremities*, Londen, Routledge, 2003, 148-167.
- MCCALL, T., *Brilliant Bodies: Fashioning Courtly Men in Early Renaissance Italy*, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 2022, 221 p.
- MINERVA, F., “The Invisible Discrimination Before Our Eyes: A Bioethical Analysis”, *Bioethics* 2017, 180-189
- MINERVA, F., “Lookism”, *International Encyclopedia of Ethics* 2013, 1-7.
- MONK, E., ESPOSITO, M. en LEE, H., “Beholding Inequality: Race, Gender, and Returns to Physical Attractiveness in the United States”, *American Journal of Sociology* 2021, 194-241.
- NAEGELE, L., DE TAVERNIER, W., HESS, M. en FRERICHS, F., “A tool to systematise discrimination in labour market intergration: An application to ageism”, *International Journal of Manpower* 2019, 1-15.
- NICHOLAS, J., *Canadian Carnival Freaks and the Extraordinary Body, 1900–1970s*, Toronto, University of Toronto Press, 2018, 300 p.

- NICOLAU, J., MELLINAS, J. en MARTIN-FUENTES, E., “The halo effect: A longitudinal approach”, *Annals of Tourism Research* 2020, 1-10.
- PARTY, M., “Attractive but Guilty: Deliberation and the Physical Attractiveness Bias”, *Psychological reports* 2008, 727-733.
- PAUSTIAN-UNDERDAHL, S. en SLATTERY WALKER, L., “Revisiting the beauty is beastly effect: examining when and why sex and attractiveness impact hiring judgments”, *The International Journal of Human Resource Management* 2016, 1034-1058.
- PROKOP, P., FRANCOVICOVA, J. en FEDOR, P., “Parasites enhance self-grooming behaviour and information retention in humans”, *Behavioural Processes* 2014, 42-46.
- RAVISIO, M., “Engineering Human Beauty”, *Australian Journal of Philosophy* 2022, 1-14.
- SCHWEIK, S., *The Ugly Laws*, New York, University Press, 2009, 431 p.
- SCOTT, G., GUPTA, N. en GREENE, E., “Back to Natural and the Intergenerational Healing of the Natural Black Hair Movement”, *Journal of Humanistic Psychology* 2022, 925-941.
- SENSEN, O., *Kant on Human Dignity*, Berlijn, De Gruyter, 2011, 230 p.
- SHANNONHOUSE, L., RUMSEY A. en MIZE, M., “Combating Ageism” in NELSON, T. (ed.), *Ageism: Stereotyping and Prejudice against Older Persons*, Cambridge, MIT Press, 2017, 323-351.
- SHEPPARD, L. en JOHNSON, S., “The Femme Fatale Effect: Attractiveness is a Liability for Businesswomen’s Perceived Truthfulness, Trust, and Deservingness of Termination”, *Sex Roles* 2019, 779-796.
- SONTAG, S., *Against interpretation and other essays*, New York, Dell, 1966, 304 p.
- SPIEGEL, T., “Lookism as an Epistemic Injustice”, *Social Epistemology* 2023, 47-61.
- STEIGRAD, A., “Abercrombie & Fitch Co.: Women's Wear Daily”, *WWD* 2010, 11.
- STEPHEN, B., *The Etymologies of Isidore of Seville*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 476 p.
- STEWART, A., *On Anger*, Londen, George Bell and Sons, 1900, 172 p.
- STRIKER, H.-J., *A history of Disability*, Michigan, University of Michigan Press, 2019, 239 p.
- TAKAC, P., “Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism”, *Ethics & Bioethics* 2020, 59-68.
- THORNDIKE, E., “A constant error in psychological ratings”, *Journal of Applied Psychology* 1920, 25-29.
- TIETJE, L. en CRESAP, S., “Is lookism Unjust?: The Ethics of Aesthetics and Public Policy Implications”, *Journal of Libertarian Studies* 2005, 31-50.
- TONDEUR, L., “Lookism”, *Encyclopedia of Gender and Society* 2009, 494-496.

- VALENTOVA, J., MAFRA, A. en VARELLA, M., “Enhancing the Evolutionary Science of Self-Presentation Modification”, *Archives of Sexual Behavior* 2022, 79-84.
- VRIJ, A. en FIRMIN, H., “Beautiful Thus Innocent? The Impact of Defendants' and Victims' Physical Attractiveness and Participants' Rape Beliefs on Impression Formation in Alleged Rape Cases”, *International review of victimology* 2001, 245-255.
- WILSON, P., “Eighteenth-Century 'Monsters' and Nineteenth-Century 'Freaks': Reading the Maternally Marked Child”; *Literature and Medicine* 2002, 1-25.